

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Andra kammaren.

Nr 16.

Tisdagen den 10 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande mars.

§ 2.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Schlyter* propositionerna:

- nr 133, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.;
- nr 139, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad m. m.;
- nr 166, angående statsverkets övertagande av städerna Hedemoras och Sätters förpliktelser beträffande vissa befattningshavare, vilka vid rådhusrätternas i städerna upphörande komma att indragas; och
- nr 183, angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

av herr statsrådet *Engberg* propositionerna:

- nr 128, angående rätt för adjunkten S. W. Uhr att för lönetur tillgodoräkna viss tjänstgöring;
- nr 135, angående Chalmers tekniska institut m. m.;
- nr 143, angående granskning av läroböcker;
- nr 147, angående anslag till universitetsstatistik;
- nr 148, angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid tekniska skolan i Stockholm;
- nr 159, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1936/1937;
- nr 171, angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet;
- nr 181, angående kvinnliga befattningshavares vid undervisningsväsendet avlöningsförmåner under tjänstledighet för havandeskap m. m.;
- nr 164, angående försäljning av vissa markområden till staden Mariestad;
- nr 168, angående försäljning till Bergslagens järnvägsaktiebolag av Dal—Västra Värmlands järnvägar och Åmål—Årjängs järnväg;
- nr 178, angående nybyggnad för statens väginstitut;
- nr 134, med förslag till lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter;
- nr 160, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;
- nr 163, med förslag till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;
- nr 176, angående anslag för befrämjande av hemslöjden inom Bohuslän;
- nr 177, angående inrättande av statens hantverkslänefond m. m.; och
- nr 195, angående anslag till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall.

Dessa propositioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 16.

§ 3.

Svar å interpellationer. Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Schlyter**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr Lithander till mig framställt det spörsmålet, huruvida jag hade för avsikt att tillmötesgå riksdagens förra året framställda begäran om framläggande för innevarande års riksdag av ett förslag till slaktlag.

Samme ledamot av kammaren har också — efter återgivande av ett tidningsmeddelande rörande förfaringssättet vid en jakt å grävling i Bettamåla i Augerums socken i Blekinge i oktober eller november förra året — med kammarens tillstånd till mig riktat följande frågor:

1) Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet föreslå riksdagen till effektivt förebyggande av det skildrade eller liknande barbari?

2) Ämnar herr statsrådet, med utgångspunkt från vad nu pågående utredning av polismyndigheterna i Augerum giver vid handen hava inträffat, låta undersöka, huruvida nuvarande straffbestämmelser stå i rätt förhållande till ifrågavarande djurplågeri och barbarism?

3) Om så icke är förhållandet, ämnar herr statsrådet låta utarbeta och förelägga riksdagen de ändringsförslag, som visa sig nödvändiga?

Till besvarande av de sålunda framställda frågorna får jag anföra följande.

På hemställan av första lagutskottet anhöll 1934 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville låta återupptaga en i utskottets utlåtande omförmäld utredning rörande behovet av och möjligheterna för ett införande i vårt land av bedövningstvång vid slakt av husdjur ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

1935 års riksdag anhöll, likaledes på hemställan av första lagutskottet, i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed äger samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I sitt utlåtande anförde utskottet, att utskottet ville med styrka framhålla, att den utredning, som utskottet föreslagit, icke borde fördröja framläggande av förslag till lag om slakt, vilket torde kunna förväntas till 1936 års riksdag.

Över 1934 års riksdagsskrivelse hava efter remiss utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen, vilka jämväl överlämnat yttranden av vissa personer och sammanslutningar. Till justitiedepartementet har vidare en framställning i frågan ingivits av svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd med instämmande av nordiska djurskydds-föreningen.

Inom justitiedepartementet har därefter upprättats ett utkast till lag om slakt av husdjur. Efter remiss hava utlåtanden över detta utkast avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar, varjämte yttranden i ärendet avgivits av svenska djurskydds-föreningarnas centralförbund och styrelsen för svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd. Lagutkastet har därefter varit föremål för överarbetning inom justitiedepartementet med hänsyn till lagrådsremiss, och har beredningen av ärendet inom justitiedepartementet fortskridit så långt, att det icke, såvitt på departementet ankommit, skulle ha mött hinder att för innevarande års riksdag framlägga ett förslag till lag om slakt av husdjur. Anledningen till att så icke skett är den, att det visat sig omöjligt att utan eftersättande av andra, enligt min mening mera brådskande lagstiftningsuppgifter erhålla lagrådets yttrande över slaktlagsförslaget före propositionstidens utgång.

Beträffande den av herr Lithander berörda jakten å grävling har jag låtit införskaffa en av statspolisen upprättad rapport. Jag är även i tillfälle att meddela, att landsfiskalen i Augerums distrikt med stöd av denna polisrapport

Svar å interpellationer. (Forts.)

uttagit stämning å två personer med yrkande om ansvar å dem för djurplågeri av svår beskaffenhet och under försvärande omständigheter. Saken är således dragen under domstols prövning.

Straff för djurplågeri stadgas i 18 kap. 16 § strafflagen. Enligt detta lagrum skall den, som i behandling av djur visar uppenbar grymhet — genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes — straffas med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvärande, må dömas till fängelse i högst sex månader.

Vid den utredning angående en särskild lag om djurskydd, som 1935 års riksdag begärt, kommer självfallet den återgivna straffbestämmelsens ändamålsenlighet att bliva föremål för överbärande, därvid jämväl frågan om skärpning av straffet för djurplågeri givetvis kommer att ägnas ingående uppmärksamhet.

Vad särskilt beträffar förfarings sättet vid jakt, kommer enligt vad jag inhämtat i det förslag till ny jaktlagstiftning, som är under utarbetande av särskild av chefen för jordbruksdepartementet tillkallad utredningsman, att införas en bestämmelse avsedd att inskräpa förpliktelse för jägare att vid jakt icke tillfoga villebrådet onödigt lidande. Förslaget till reformerad jaktlagstiftning är avsett att framläggas i så god tid, att detsamma i de delar, som kräva riksdagens medverkan, skall kunna föreläggas 1937 års riksdag.

Härpå yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för att han haft vänligheten så snabbt besvara interpellationen ävensom för att han varit vänlig tillstålla mig svaret redan i går.

Det skulle emellertid särskilt hava glatt mig, om herr statsrådet beträffande den första punkten, framläggande för innevarande års riksdag av ett förslag till slaktlag, hade kunnat förklara, att regeringen ämnade framlägga ett dylikt förslag för riksdagen i år. Det hade varit önskligt särskilt med hänsyn därtill, att riksdagen så starkt understrukt, att denna fråga redan så länge varit under utredning. Och som vi hörde av herr statsrådets svar har regeringen för sitt vidkommande också hunnit få in svar från alla de myndigheter, till vilka ärendet remitterats för yttrande, liksom från olika korporationer och representanter för den svenska allmänheten. Anledningen till att frågan icke förelagts riksdagen vore att söka däri, att lagrådet hade haft att behandla så många andra och enligt herr statsrådets mening viktigare frågor, som måste hinna till riksdagen före propositionstidens utgång.

Jag skulle emellertid vilja hemställa till herr statsrådet, om icke nu, när lagrådet är färdigt med de propositioner, som i dag eller i morgon skola föreläggas riksdagen, det skulle vara möjligt att låta en fråga som denna, vilken tydligen ligger så utredd och klar, bliva föremål för en snabb granskning från lagrådets sida. Jag tror, att den nuvarande riksdagen, som förra året så starkt underströk, att djurplågeri icke borde få hindra framläggandet vid innevarande års riksdag av denna proposition, ingalunda skulle visa någon ovilja, även om propositionstiden under för handen varande omständigheter bleve något litet överskriden. Den anmärkning, som med anledning av sistnämnda förhållande skulle kunna riktas emot regeringen, synes mig vara av mindre värde än den, som säkerligen från många håll skulle framställas, därest denna viktiga fråga icke snart komme upp till behandling utan skötes ut i det ovissa.

Jag vill därför rikta en varm och uppriktig vädjan till herr statsrådet att söka finna en möjlighet att, trots allt, få upp denna fråga till behandling vid

Svar å interpellationer. (Forts.)
 innevarande års riksdag. Jag förstår mycket väl, att den andra av mig framförda frågan kräver ett ställningstagande, som kanske icke kan medhinnas under innevarande års riksdag; där finnas flera moment, som skola tagas under övervägande. Men beträffande den första av frågorna, vilken riksdagen förra året skrev och påminde om, så ligger den, herr talman, så utredd och klar, att om herr statsrådet ville sätta in sin kända energi, borde vi kunna få den på bordet i år. Den har så länge varit under utredning och omprövning, att det nästan är oförklarligt, varför man icke skulle kunna taga det sista lilla steget för att få fram den vid innevarande års riksdag.

Beträffande de tre frågor, som jag i min senaste interpellation tillåtit mig framställa till herr statsrådet, är det med tillfredsställelse man av svaret finner, att regeringen är inställd på att gå sådana vägar, vilka man har anledning tänka sig skola i möjligaste mån leda fram till ett önskvärt resultat, och att i varje fall till nästa års riksdag ett resultat kommer att föreligga. Jag skall i detta sammanhang be att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på en detalj i den nya lag för ökat djurskydd, som införts i vårt grannland Norge förlidet år. Genom tillmötesgående från norska legationen har jag fått ett exemplar av den nya lagen, som jag skall be att få överlämna till herr statsrådet såsom en erinran. Jag föreställer mig att den givetvis finns i departementet, men det kan ju i detta sammanhang ha sin betydelse, att man pekar på saken; djurskyddet är ju något som måste skärskådas från många sidor. Den detalj jag syftar på är att man stadgat förbud mot något sådant som att fiska med levande agn. Sådant fiske försiggår i viss utsträckning även i vårt land, och det torde vara önskvärt, att vi därvidlag följde Norges exempel.

Till mitt tack till herr statsrådet för hans välvilliga inställning i avseende på att till nästa år komma med lagförslag beträffande den senare delen av vad min interpellation rörde sig om vill jag enträget upprepa min begäran: Om det finns någon möjlighet, låt oss få detta förslag om slaktlag redan till innevarande års riksdag!

Herr Wallén: Herr talman! I anledning av den i dag förda debatten kan jag icke låta bli att erinra om andra kammarens och första kammarens beslut för två år sedan angående en detalj, men en mycket viktig detalj, nämligen skäktningen. Jag hade då begärt, att en lag skulle antagas och träda i kraft inom ett år. Vice ordföranden i lagutskottet ville icke vara med därom, men försäkrade i alla fall, att ett lagförslag snart skulle framläggas. Det har nu gått två år sedan dess, och vi ha fortfarande kvar i Sverige den mörka punkt, som heter skäktning. Jag vill, herr talman, med dessa ord endast erinra om detta och anhåller vördsamt, att herr statsrådet snarast möjligt vidtager åtgärder i den saken.

§ 4.

Avlämnades ytterligare följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Wigforss* propositionerna:

nr 174, angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglementen för nyreglerade verk;

nr 149, angående försäljning till skatte av lägenheterna Gungsebro med Moholm nr 1, Hässlefall nr 1 och Hassledalsängen nr 1 i Finnerödja socken av Skaraborgs län;

nr 150, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928;

nr 151, med förslag till förordning med viss bestämmelse att iakttagas vid meddelande av rättighet till detaljhandel med rusdrycker;

nr 165, angående anslag till återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad;

nr 172, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 173, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallande fastigheter;

nr 175, angående anslag till särskild folkräkning m. m.;

nr 179, med förslag till avtal med Jukkasjärvi kommun m. fl. rörande beskattningen av staten tillkommande royalty eller därmed jämförlig ersättning från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, m. m.;

nr 180, med förslag till förordning om upphävande av rätt till restitution av B-skatt; och

nr 185, angående anslag till låneunderstöd åt vissa fastighetsägare i Kiruna och Malmerberget; samt

av herr statsrådet *Sköld* propositionerna:

nr 138, angående anslag till lantmäteristyrelsen m. m.;

nr 169, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 170, angående statsbidrag för anläggande av allmänna flottleden Dalälven—Bottniska viken; och

nr 193, angående domänverkets övertagande av Kalix träindustriaktiebolags tillgångar m. m.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 5.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 136, angående skogsundervisningens omorganisation;

till statsutskottet propositionen, nr 144, angående ersättning till vissa vid tågolycka skadade personer;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 152, angående återbetalning av stödlån genom förbättringsarbete;

nr 153, angående ytterligare statsunderstöd till torrlägningsföretaget Åt-rans reglering i Skaraborgs och Älvsborgs län;

nr 154, angående ytterligare statsunderstöd till Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag i Örebro län;

nr 157, angående bidrag till åtgärder för Mälarens reglering; och

nr 158, angående sänkning av räntan å vissa uppskovslån ur egnahemslånefonden;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 146, med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 15 §, 27 kap. 11 och 15 §§ samt 30 kap. 45 § rättegångsbalken, m. m.; samt

till statsutskottet propositionen, nr 156, angående anslag till fångvården m. m.

§ 6.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 20—24, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 38—42 samt bevillningsutskottets betänkande nr 15.

§ 7.

Herr **Andersson** i Rasjön, som nu på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att tiden för avlämnande av motioner i anledning av propositionen nr 136 måtte utsträckas till 20 dagar.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Härefter lämnades på begäran ordet till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden främst må uppföras statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Ifrågavarande hemställan blev av kammaren bifallen.

§ 9.

Herr **Brännström** i Burträsk avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 91, angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning.

Denna motion, som erhöi ordningsnumret 638, bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående beredande av pension åt sådana arbetare och tjänstemän inom rationaliserade näringsföretag, som icke kunna erhålla arbete; och

nr 5, i anledning av väckt motion angående tillförsäkrande av viss arbetsledighet åt lantarbetare.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr **Hansson** i Trollhättan till innevarande månads utgång på grund av sjukdom enligt ingivet läkarintyg, så lydande:

Att riksdagsman Anders Hansson, Trollhättan, på grund av akut hjärtsjukdom som följd av influensa är förhindrad att delta i riksdagsarbetet till och med mars månads utgång intygas på heder och samvete.

Hultafors den 9 mars 1936.

Elias Garby,
leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare:
 herr *Näslund* under 7 dagar fr. o. m. den 10 mars och
 » *Johansson* i Sollefteå , 7 » , » 10 , .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.30 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 11 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Engberg* propositionen, nr 204, angående bidrag till bearbetning av visst material från filosofie doktorn Sven Hedins expeditioner i det inre Asien åren 1927—1934; samt

av herr statsrådet *Möller* propositionerna:

nr 182, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 8, 13, 29, 40 och 42 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering;

nr 206, angående ändrade grunder för statsbidrag till vissa grenar av den slutna sjukvården m. m.;

nr 209, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar m. m.;

nr 218, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 167, angående försöksverksamheten på jordbrukets område m. m.; och

nr 187, angående ändrade bestämmelser om lån till förekommande av exekutiv försäljning.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, angående reglering för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande under budgetåret 1936/1937 av vissa till fonden för pensionering av civila tjänstinnehavare inflytande medel.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 133, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.; och
nr 139, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 166, angående statsverkets övertagande av städerna Hedemoras och Sätters förpliktelser beträffande vissa befattningshavare, vilka vid rådhusrätternas i städerna upphörande komma att indragas;

nr 183, angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 128, angående rätt för adjunkten S. W. Uhr att för lönetur tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 135, angående Chalmers tekniska institut m. m.;

nr 143, angående granskning av läroböcker;

nr 147, angående anslag till universitetsstatistik; och

nr 148, angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid tekniska skolan i Stockholm;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 159, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1936/1937;

till statsutskottet propositionerna:

nr 171, angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet; och

nr 181, angående kvinnliga befattningshavares vid undervisningsväsendet avlöningsförmåner under tjänstledighet för havandeskap m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 164, angående försäljning av vissa markområden till staden Mariestad;

till statsutskottet propositionerna:

nr 168, angående försäljning till Bergslagernas järnvägsaktiebolag av Dal—Västra Värmlands järnvägar och Åmål—Ärjängs järnväg; och

nr 178, angående nybyggnad för statens väginstitut;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 134, med förslag till lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter;

nr 160, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus; och

nr 163, med förslag till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 176, angående anslag för befrämjande av hemslöjden inom Bohuslän;

nr 177, angående inrättande av statens hantverkslånefond m. m.;

nr 195, angående anslag till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall; och

nr 174, angående vissa ändringar i gällande avlöningsreglementen för nyreglerade verk;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 149, angående försäljning till skatte av lägenheterna Gungsebro med Moholm nr 1, Hässlefallet nr 1 och Hassledalsängen nr 1 i Finnerödja socken av Skaraborgs län;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 150, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928; och

nr 151, med förslag till förordning med viss bestämmelse att iakttagas vid meddelande av rättighet till detaljhandel med rusdrycker;

till statsutskottet propositionerna:

nr 165, angående anslag till återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad; och

nr 172, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 173, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallande fastigheter;

till statsutskottet propositionerna:

nr 175, angående anslag till särskild folkräkning m. m.; och

nr 179, med förslag till avtal med Jukkasjärvi kommun m. fl. rörande beskattningen av staten tillkommande royalty eller därmed jämförlig ersättning från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 180, med förslag till förordning om upphävande av rätt till restitution av B-skatt;

till statsutskottet propositionen, nr 185, angående anslag till låneunderstöd åt vissa fastighetsägare i Kiruna och Malmberget; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 138, angående anslag till lantmäteristyrelsen m. m.;

nr 169, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 170, angående statsbidrag för anläggande av allmänna flottleden Dalälven—Bottniska viken; och

nr 193, angående domänverkets övertagande av Kalix träindustriaktiebolags tillgångar m. m.

§ 4.

Vidare föredrogs samt remitterades till statsutskottet herr *Brännströms* i Burträsk på bordet liggande motion nr 638.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till herr *Andersson* i Falkenberg, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta en till tjugu dagar utsträckt motionstid i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 138, angående anslag till lantmäteristyrelsen m. m., och nr 139, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad m. m.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Sefve*, som nu på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att tiden för avgivande av motioner i

anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående granskning av läroböcker, må utsträckas till tjugu dagar.

Jämväl denna framställning blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, inbefattande anslagen till socialdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4, angående arbetsdomstolen: avlöningar.

Ang. arbetsdomstolen: avlöningar.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 8 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för arbetsdomstolen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937,

dels ock till arbetsdomstolen: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 70,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! Den socialistiska riksdagsgruppen intar till kollektivavtalslagen och lagen om arbetsdomstol allt fortfarande samma hållning, som var hela den organiserade arbetarklassens vid den tid, då dessa lagar på den ekmanska regeringens initiativ kommo till. Från hela den organiserade arbetarklassen restes då ett enigt och bestämt motstånd mot denna lagstiftning. Den socialistiska riksdagsgruppen har också vid upprepade tillfällen framfört krav på dessa lagars upphävande, men våra förslag ha avvisats av riksdagen.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till vår inställning till dessa lagar få yrka avslag å utskottets hemställan under den nu föredragna punkten.

Herr **Jansson**: Herr talman! Jag ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 192, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; nr 202, med förslag till lag om kommunal fondbildning m. m.;

nr 196, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;
nr 197, angående pension åt skrivbiträdet vid sjömanshuset i Lysekil Alma Hansson, född Johansson;

nr 198, angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda personer;
nr 199, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 200, angående tilläggspension åt f. d. kanslirådet J. Franzéns änka;

nr 211, angående pension åt generalmajoren E. Virgin;

nr 188, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 208, med förslag om ändring i vissa delar av civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442).

Nämnda propositioner bordlades.

§ 9.

Fortsattes handläggningen av statsutskottets utlåtande nr 5.

Efter föredragning av *punkten 5*, angående arbetsdomstolen: omkostnader, *Ang. arbetsdomstolen: omkostnader.*

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! Jag yrkar avslag å utskottets hemställan.

Herr **Jansson**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13, angående riks försäkringsanstalten: avlöningar.

Uti punkten 25 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riks-
dagen att

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för riks-
försäkringsanstalten — enligt vilken skulle å ordinarie stat uppföras visst antal nya tjänster, däribland en materialförvaltartjänst i lönegraden B 14,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för riks försäkrings-
anstalten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937,

dels ock till riks försäkringsanstalten: avlöningar för budgetåret 1936/1937
anvisa ett förslagsanslag av 1,484,500 kronor.

*Ang. riksför-
säkringsan-
stalten.*

Ang. riksförsäkringsanstalten. (Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) godkänna i punkten intagen personalförteckning för riksförsäkringsanstalten — enligt vilken ovanberörda materialförvaltartjänst hänförs till lönegraden B 13;

b) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för riksförsäkringsanstalten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937; samt

c) till riksförsäkringsanstalten: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 1,484,100 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Carl A. Carlsson, Asp-lund, Waller, Pauli, Anderson* i Råstock och andre vice talmannen *Jeppsson*, vilka ansett, att utskottets hemställan bort innefatta, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att säga några ord om den vid denna punkt fogade reservationen, vilken även jag varit med om att underteckna.

Jag anser nu för min del, att sedan en sakkunnig och opartisk myndighet avvägt var i löneskalan en person skall placeras, så är det inte så alldeles lätt för ett utskott och riksdagen att kunna träffa ett bättre avgörande. I detta fall har socialministern gått på civila lönenämndens förslag och sålunda godkänt dess uppfattning.

Det kan nog vara sant, såsom väl kommer att sägas av tredje avdelningens ärade ordförande, att den här ifrågavarande befattningshavaren icke för ögonblicket lider någon minskning i sin lön. Ostridigt är emellertid, att ett beslut i enlighet med utskottets förslag skulle innebära en försämring för framtiden såväl med hänsyn till hans uppflyttning i lönehänseende som också med hänsyn till hans pensionsförhållanden.

Med hänsyn till att han för ögonblicket åtminstone icke hotas av någon försämring i lönehänseende skall jag nu icke gå in på någon större strid i den här frågan. Jag har emellertid velat säga detta för att fästa uppmärksamheten på, att det nog är klokt att i detta fall hålla sig till den opartiska prövningen av frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Häruti instämde herr andre vice talmannen *Jeppsson*.

Herr **Jansson**: Herr talman! Jag skall icke inlåta mig i någon längre debatt på denna punkt.

Det är alldeles riktigt, som herr Anderson i Råstock säger, nämligen att det är rätt så svårt för ett utskott att, sedan en sakkunnig myndighet yttrat sig i en fråga, kunna framföra några bärande argument för en annan uppfattning. Men vi ha nu den ovanan på statsutskottets tredje avdelning, att vi bruka ta reda på de motiv, som den sakkunniga myndigheten haft för sitt ståndpunkts-tagande. I det här fallet ha vi i den kungl. propositionen funnit, att statskontoret i sitt yttrande sagt ungefär som så, att på grund av inflyttningen i de nya lokalerna kunde materialförvaltaren anses ha fått en ökad arbetsbörda. Lönenämnden har också varit inne på samma tankegång och för sin del ansett, att på grund utav de förhållanden, som stått i samband med själva inflyttning-

Ang. riksförsäkringsanstalten. (Forts.)

gen i de nya lokalerna, så har en större arbetsbörda än tidigare kommit att åvila denne befattningshavare.

I och för sig är inflyttningen som sådan en mycket svag motivering för detta tal om, att de med denna tjänst förenade arbetsuppgifterna skulle ha ökat i omfattning. Vagheten i motiveringen har också varit, åtminstone delvis, en anledning till att utskottet intagit den ställning, som i detta fall skett.

Vidare har emellertid utskottet beaktat, att under en annan punkt av denna huvudtitel finns omnämnd en befattningshavare med ungefär samma arbetsuppgifter som den här ifrågavarande, men beträffande vilken lönenämnden utan närmare motivering sagt, att det icke vore tänkbart, att han skulle placeras i fjortonde lönegraden, utan att den trettonde vore fullt tillräcklig för honom. Jag kan i förbigående nämna, att de ämbetsverk, varom här är fråga, själva föreslagit femtonde lönegraden för båda befattningshavarna. Statskontoret har emellertid icke velat gå med på detta utan har i stället föreslagit fjortonde lönegraden i bägge fallen.

Ja, så ligger saken till, och under sådana förhållanden är det kanske icke så lätt för ett utskott att träffa ett riktigt och rättvist avgörande. Inom utskottet funno vi emellertid, att man vid inrättandet av nya tjänster icke borde ta hänsyn till en tillfällig ökning i arbetsbördan. Man torde väl i stället ha att ta hänsyn till arbetets art och omfattning under normala förhållanden. Detta har utskottet gjort, och utskottet har därvid kommit till den uppfattningen, att då det ansetts riktigt, att pensionsstyrelsens materialförvaltare, som icke varit med om någon inflyttning i nya lokaler, placerades i trettonde lönegraden, även den här ifrågavarande placerades i samma lönegrad. En annan sak är sedan om man som uttryck för sin erkänsla vill ge denne befattningshavare en särskild ersättning för den med flyttningen förenade ökningen i arbetet.

Utskottet har nu kommit till den uppfattningen, att det riktiga är, att man placerar båda dessa befattningshavare i samma lönegrad, vilken denna nu än må bli. Ifråga om båda dessa ämbetsverk föreligger nämligen ingen annan skillnad än att riksförsäkringsanstalten har ojämförligt många fler icke-ordinarie befattningshavare i de lägre lönegraderna, ett antal, som för övrigt är onormalt stort. Detta är emellertid ett förhållande, som icke är av beskaffenhet att böra inverka på den föreliggande frågan. I pensionsstyrelsen åter är det bättre ställt i det avseendet, och antalet ordinarie befattningshavare är där större än i riksförsäkringsanstalten. Jag anser sålunda, att ifråga om ämbetsverkens storleksordning föreligger icke en sådan skillnad, att den motiverar en olika placering i lönehänseende av dessa materialförvaltare. Om man ser på expensanslagets storlek, ett anslag, som ju kan anses vara en måttstock på vederbörande materialförvaltares arbetsbörda, så finner man, att därvidlag föreligger ingen nämnvärd skillnad. Dessa anslag äro i regel lika stora.

De nu anförda omständigheterna ha gjort, att utskottsmajoriteten kommit till den uppfattningen, att en placering av båda befattningshavarna i trettonde lönegraden är en åtgärd, som är försvarbar, och en väg, som är framkomlig. Om den ene anses ha fått full ersättning för sitt arbete genom att han placeras i trettonde lönegraden, så bör detsamma gälla även den andre.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag har endast velat säga några ord i allra största korthet för att tillstyrka bifall till reservationen, vars yrkande ju sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag.

Jag måste ju i sanningens intresse erkänna, att skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottsmajoritetens är ganska ringa, ett förhållande, som

Ang. riksförsäkringsanstalten. (Forts.)

väl emellertid närmast skulle utgöra ett skäl för kammaren att nu stanna för ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets består egentligen endast däri, att vederbörande enligt Kungl. Maj:ts förslag får en något högre slutlön. Vidare skulle han vid ett bifall till propositionen bli bättre ställd i pensionshänseende. Jag har ansett mig kunna följa de myndigheter, som yttrat sig i frågan, och jag har icke haft anledning att gå in i någon närmare prövning av de argument, som anförts för och emot de föreslagna lönegraderna.

Jag tillstyrker helt enkelt den avgivna reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Herr Jansson framhöll, att statsutskottets tredje avdelning brukar ha för vana att ta reda på de motiv, som legat till grund för de framkomna förslagen. För egen del vill jag säga, att det där inte är någonting som alldeles speciellt kännetecknar tredje avdelningen, utan det är nog, herr Jansson, ett drag, som kännetecknar även de övriga avdelningarna inom statsutskottet. Den artigheten kan jag väl få lov att säga i alla fall!

Det förefaller mig emellertid, som om tredje avdelningens ärade ordförande icke skulle ha observerat, att två befattningar trots samma benämning kunna ha högst väsentligt till såväl art som omfattning skilda arbetsbördor. Jag konstaterar emellertid, vilket också framskyntade något litet i herr Janssons anförande, då han framhöll, att det ifråga om dessa befattningshavares arbetsområden icke föreligger någon så stor skillnad, att en placering i olika lönegrad är motiverad, att det råder en viss skillnad, och att såväl lönenämnden som Kungl. Maj:t tagit fasta på denna skillnad.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Jansson: Herr talman! Jag vill endast nämna, att när vi hade denna fråga uppe förra året, förelåg en lång förteckning över dessa materialförvaltarens arbetsuppgifter. Det roade oss då att gå igenom denna förteckning och studera arbetsuppgifternas beskaffenhet. Vi funno då, att dessa uppgifter i regel brukade handhavas av en nuvarande förste vaktmästare. Det är att märka, att man i dessa ämbetsverk även har en förste vaktmästare, förutom en hel del vaktmästare.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Anderson i Råstock begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 13 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid berörda punkt fogade reservationen.

Ang. riks försäkringsanstalten. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 95 ja och 86 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 10.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 140, med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen, § 38 riksdagsordningen samt §§ 1 och 2 tryckfrihetsförordningen;

nr 184, med förslag till lag om ändrad lydelse av 75 § stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142) m. m.;

nr 190, med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.; och

nr 191, med förslag till ändrad lydelse av § 6 mom. 10, § 16 och § 26 riksdagsordningen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 5.

Punkterna 14—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 22*, angående pensionsstyrelsen: avlöningar; och *Ang. pensionsstyrelsen.* anförde därvid:

Herr **Arne mark**: Herr talman! Jag har tillåtit mig begära ordet på denna punkt, emedan under densamma återfinnes en motion, som väckts av mig jämte två kammarkamrater. Motionen går ut på, att samtliga »sekreterare och biträdande ledamöter» å pensionsstyrelsens gransknings- och besvärbyrå skola placeras i lönegraden B 26. Som kammaren finner, föreslås i propositionen, att tre av dessa tjänstemän skola placeras i lönegraden B 26 och de övriga fem i lönegraden B 24. Utskottet har enhälligt följt Kungl. Maj:t, och såväl utskottet som Kungl. Maj:t stödjade sig då i främsta rummet på de yttranden, som avgivits av civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret.

Nu är jag emellertid, herr talman, icke övertygad om att denna uppdelning av lönegradsplaceringen för dessa befattningshavare är riktig. Jag anser att det ensartade i fråga om deras arbetsuppgifter först och främst bort motivera, att vederbörande befattningshavare placerades i samma lönegrad. Och jag kan icke heller finna annat än att samtliga bort placeras i den högre, nämligen B 26. Det framgår av propositionen, att pensionsstyrelsen, som ju är den närmast ansvariga myndigheten, liksom även pensionsförsäkringskommittén — vilken man väl får förutsätta mycket ingående prövat denna sak — ha enats om att samtliga åtta befattningshavare skulle placeras i lönegraden B 26. Departementschefen har för övrigt själv i sin motivering ganska starkt

Ang. pensionsstyrelsen. (Forts.)

understrukt den uppfattningen, att den riktiga löneplaceringen för dessa befattningshavare ur rent sakliga synpunkter vore B 26. Departementschefen slutar sin tämligen utförliga motivering med att säga, att med hänsyn till arbetsuppgifternas beskaffenhet borde för dessa befattningar avses tjänstemän i lägst lönegraden B 26. Man blir därför en smula förvånad, när departementschefen på raderna nedanför förordar en uppdelning i lönegraderna B 26 och B 24. Han gör detta »i betraktande av de anordningar, som vid andra nyorganisationer vidtagits i motsvarande avseende».

Jag kan ju förstå den synpunkten, det går att resonera på det sättet. Det är att gå en medelväg och att skatta litet åt vad man kanske skulle kunna kalla uniformitetssynpunkterna. För min del vet jag dock icke, vilka nyorganisationer, som herr socialministern därvidlag har i tankarna.

Jag håller i alla fall före, herr talman, att det riktigaste vid en lönesättning är att arbetsuppgifternas beskaffenhet främst får bli det utslagsgivande, i annat fall är jag ganska rädd att vårt löne regleringsarbete kommer ut på tämligen hal is.

Jag skall icke gå djupare in i denna fråga, ehuru det kunde vara rätt mycket att tillägga i saken, och jag skall heller icke, herr talman, yrka bifall till min motion, alldenstund statsutskottet ju fullkomligt enhälligt ställt sig på Kungl. Maj:ts delade linje. Jag vill i alla fall ta fasta på vad statsutskottet skrivit i sin motivering och vilket i någon mån enligt mitt förmenande vittnar om att man i utskottet varit rätt tveksam i fråga om dessa tjänstemäns lönegradsplacering. Jag skall be att ordagrant få citera vad utskottet anför: »Utskottet utgår härvid ifrån, att föredragandenas löneställning upptages till förnyad prövning, därest erfarenheterna av den nya organisationens tillämpning skulle påkalla detta.»

Inom parentes finner jag icke uttrycket »föredragandena» fullt adekvat, alldenstund dessa befattningshavare ju ha att självständigt besluta i sina ärenden och icke i vanlig mening kunna betecknas som föredragande. Detta är dock en rent formell anmärkning som man icke bör fästa alltför mycken vikt vid. Jag tar som sagt fasta på detta utskottets uttalande och hoppas för min del, att denna fråga framdeles verkligen skall upptagas till förnyad omprövning. Jag hyser den förhoppningen, att den enligt min uppfattning felaktiga löneplacering riksdagen i dag går in för, då kommer att bli justerad ungefär i enlighet med vad motionärerna föreslagit.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herrar *Eriksson* i Falun och *Lundqvist* instämde häruti.

Herr **Jansson**: Herr talman! Jag har ingenting att erinra mot vad den senaste talaren anför. Jag vill endast ange några synpunkter, som för oss varit avgörande, när vi icke ansett oss kunna biträda den föreliggande motionen.

Rent principiellt har ju genom vad utskottet anförts blivit konstaterat, att en skiljaktig löneplacering här icke varit befogad, utan att det snarare varit mycket väl motiverat, att dessa tjänstemän kommit i samma löneställning. Men på grund av myndigheternas konstiga inställning härvidlag — jag säger konstiga, ty jag kan icke finna annat än att det måste förefinnas något skäl som man icke känner till som legat till grund för myndigheternas bedömande i detta fall; därför förvånar det mig inte heller att departementschefen stått tveksam i fråga om den väg han skulle gå — ha vi icke ansett oss kunnat gå emot den ståndpunkt Kungl. Maj:t intagit. Detta är orsaken till att utskottet tillstyrkt förslaget. Därmed ha vi icke sagt, vilken lönegrad som är den lämp-

Ang. pensionsstyrelsen. (Forts.)

ligaste, men principiellt ha vi ansett, att befattningshavarna i fråga borde placeras i samma löneställning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Levinson**: Herr talman! Såsom chef för pensionsstyrelsen ser jag naturligtvis mycket gärna, att riksdagen går in för en högre löneställning än Kungl. Maj:t i detta fall ansett sig kunna föreslå.

I likhet med den föregående talaren anser jag, att det system man i propositionen föreslagit rent principiellt icke är tilltalande. Emellertid har detsamma, såsom också angives i propositionen, tidigare tillämpats. Och eftersom det efterlystes var detta skett, vill jag nämna, att år 1931 motsvarande anordning infördes vid patentverket, huvudsakligen av ekonomiska skäl, ehuru även andra synpunkter åberopades. Departementschefen framhöll sålunda 1931, att man förutom de ekonomiska skälen även måste ta i betraktande önskvärdheten av att ha tillgång till den sporre i arbetet, som utsikten att kunna vinna befordran innebär. Även ur den synpunkten kunde en differentiering sådan som den föreslagna vinna ett visst försvar.

Det är självfallet, att om det skulle visa sig, att den föreslagna anordningen medför olägenheter för arbetet i pensionsstyrelsen, pensionsstyrelsen i varje fall icke kommer att underlåta att ta initiativet till de förändringar i detta avseende, som behövas.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 23 och 24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55.

Lades till handlingarna.

Punkterna 56—69.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 70*, angående statens sinnessjukhus: avlöningar, erhöles på begäran ordet av *Ang. statens sinnessjukhus.*

Fru **Gustafson**, som yttrade: Herr talman! Jag har väckt en motion om förändring av viss befattning vid Psykiatriska sjukhuset i Stockholm. I egenkap av medlem i direktionen för detta sjukhus har jag fått den erfarenheten,

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 16.

Ang. statens sinnessjukhus. (Forts.)
att ifrågavarande föreständerskebefattning är för sjukhusets verksamhet nödvändig. Enligt min erfarenhet har en kuratorsverksamhet som denna den allra största betydelse inom sjukvården, dels för den eftervårdande verksamheten, dels — och framför allt — för att man genom densamma kan biträda patienterna i socialt avseende och hjälpa dem till förhållanden, som det är för dem möjligt att leva under, eller enklare uttryckt: tillrättalägga förhållandena för dem ute i livet.

Var och en av oss som arbeta i kommunala uppdrag veta, att det finns så oerhört många människor som inte ha någon möjlighet att finna sig till rätta i livet, emedan de icke känna vägen till de hjälpande och stödjande organen. I vad det gäller sinnessjukvården och i synnerhet de från sinnessjukhus utskrivna är, som jag förut sagt, kurators verksamhet av utomordentligt stor betydelse. Medicinalstyrelsen har också såväl nu som tidigare beaktat dessa förhållanden och t. o. m. i en skrivelse den 21 oktober 1930 bemyndigat direktionen för Psykiatriska sjukhuset att »låta anställa en e. o. sköterska för åvägabringande av tillsyn över permitterade patienter m. m. Styrelsen ansåge nämligen att det kunde vara av betydelse för hospitalet, att en befattningshavare finge där anställas, vilken hade att utöva tillsyn över från hospitalet permitterade patienter och tillhandagå dem med råd och anvisningar.»

Direktionen har på detta medicinalstyrelsens bemyndigande under hand försökt att provisoriskt inrätta en kuratorsbefattning. Vi ha emellertid icke i lönestaten en sådan summa tillgänglig, som tillåter oss att fast anställa en kurator, som besitter den kompetens och de kvalifikationer man måste ställa på en dylik befattningshavare. Vi anse att en kurators verksamhet kan jämföras med vad man kallar en hjälpverksamhetsföreständerskas. Lönen till en sådan föreständerska utgår, som vi veta, vilket även är framhållet i motionen, enligt lönestadgan, med en månadslön av 210 kr. i högsta löneort. Befattningshavaren å Psykiatriska sjukhuset, som skulle få denna uppgift, har en lön av 158 kr. i månaden. Det har inte varit möjligt att till denna kuratorsbefattning vid Psykiatriska sjukhuset i Stockholm få en kompetent och kvalificerad person, då man icke kunnat bjuda högre lön. Direktionen har upprepade gånger hemställt till medicinalstyrelsen om förbättrade löneförhållanden för att kunna få denna tjänst ordnad.

Jag har med tacksamhet läst utskottets välvilliga inställning till min motion, och jag tillåter mig icke, herr talman, att nu framställa något yrkande, då statsutskottet förutsätter — och jag förmodar riksdagen kommer att bifalla utskottets hemsällan — att det »ankommer på Kungl. Maj:t att efter förslag av medicinalstyrelsen besluta rörande medlens användning och möjlighet sålunda föreligger för tillgodoseende av det av motionären framförda önskemålet», varefter dock utskottet anser att »motionen icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd».

Det är, herr talman, under förhoppning att medicinalstyrelsen hädanefter beaktar direktionens för Psykiatriska sjukhuset åter upprepade önskemål, att erforderliga medel måtte beviljas för tillsättande av ifrågavarande befattningshavare, som jag för närvarande icke har något yrkande, utan åtminstone delvis förklarar mig nöjd med utskottets yrkande.

Med fru Gustafson förenade sig fröken *Wellin*.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 71—112.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 113, angående upprättande av en »flytande» tandpoliklinik i Stockholms skärgård.

Ang. en »flytandes tandpoliklinik i Stockholms skärgård.

I en inom andra kammaren av herr *Flyg* väckt motion, nr 535, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att för bedrivande av tandvård i skärgården genom »flytande» tandpoliklinik anslå ett belopp av 22,500 kronor, vilket för angivet ändamål skulle ställas till svenska skärgårdsförbundets disposition.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte vinna riksdagens bifall.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Flyg*: Herr talman! Jag är fullt medveten om det meningslösa i att på denna punkt ta upp en polemik mot statsutskottet. Jag anser emellertid, att jag lugnt kan säga, att man i detta speciella fall borde för utskottets vidkommande ha kunnat komma fram till ett annat resultat och ett annat yrkande än att den i ärendet väckta motionen skulle avslås.

Det förhåller sig på det sättet, att en enskild person, en tandläkare i Stockholm, på eget initiativ utrustat en motorbåt med tandvårdsapparatur, med vilken han under ett par års tid under sommarmånaderna besökt olika öar i Stockholms skärgård och där i samförstånd med de kommunala myndigheterna gjort undersökningar och även utfört tandvårdsarbete. Initiativet är icke bara mycket populärt ute på öarna och bland de myndigheter, som där finnas, utan man har också den bestämda uppfattningen — att man här är inne på den väg, som är den enda möjliga, då man vill bringa hjälp på det betydelsefulla område det här är fråga om. Man har för övrigt redan i andra delar av landet vidtagit speciella åtgärder i detta hänseende, trots att den utredning, man här hänvisat till, hela tiden pågått. Man har exempelvis i samförstånd med medicinalstyrelsen, på dess initiativ och med medel, som anslagits av riksdagen, utrustat bilar, vilka i de glest befolkade och avlägset liggande delarna av landet utfört en verksamhet liknande den, som det här är fråga om, för öarna i Stockholms skärgård.

Vad jag syftat till med denna motion, till vilken jag fick uppslaget av ifrågavarande tandläkare, som satte sig i förbindelse med mig, varförutom jag även fått påstötning ifrån en på en av dessa öar bosatt person, som också var intresserad för saken, är att förhindra, att detta initiativ skulle rinna ut i sanden. Det ligger nämligen så till, att om man inte kan få de slantar som behövas, 22,500 kronor, upphör verksamheten. Mannen ifråga har redan utan någon som helst ersättning lagt ned en hel del kapital på sitt initiativ. Båtens tandvårdsutrustning har stått till hans förfogande från en av instrumentfabrikerna på området. Han har nu arbetat i två år på detta sätt, och under tiden har han sökt få möjligheter att hopbringa det kapital, som skulle behövas för att säkerställa verksamheten även för några år framåt. Det är detta, som är anledningen till den framstöt jag nu gjort hos riksdagen.

Nu säger utskottet att statens sjukvårdskommitté 1935 avgivit betänkande angående folktandvård och att detta betänkande även är föremål för remissbehandling och att förslag i ämnet kan förväntas till 1937 års riksdag. Jag fattar detta som en rekommendation från statsutskottets sida till mig att återkomma vid nästa års riksdag med förslag i samband med den då föreliggande propositionen. Jag antar, att utskottet vill rekommendera mig att gå den vägen. Men varför hade man icke kunnat i detta fall, där en lösning icke kan åvägbringas på annat sätt än det som här föreslagits, gå med på att denna

Ang. en »flytande» tandpoliklinik i Stockholms skärgård. (Forts.)
lilla summa hade fått ställas till förfogande, så att detta goda initiativ, som tagits av en enskild man, kunnat fullföljas och inte skall slås sönder genom att mannen in fråga icke anser sig vidare kunna på egen hand fortsätta verksamheten.

Så ligger saken till. Och jag måste säga, herr talman, att vad man här har framför sig är ännu ett bevis på hur alla förslag som syfta till att få till stånd något sådant som det här är fråga om, hur ett gott initiativ och ett ingripande alltid studsar tillbaka mot en utredning, som pågår eller som snart är avslutad. Där drunkna alla dylika initiativ, som man tagit i sådana här angelägenheter. Jag kan inte finna att man hade behövt ta ståndpunkt på ett sådant sätt, som här skett. Detta säger jag inte för att jag är motionär, utan jag säger det helt utgående från det initiativ, som motionen berörde och som jag för mitt vidkommande inte kan finna att det ligger några som helst vare sig politiska eller partiintressen bakom. Det gäller här ett allmänt intresse, vars betydelse det inte kan bli någon som helst diskussion om.

Av denna anledning, herr talman, ber jag att få sluta mitt anförande beträffande denna angelägenhet med att yrka bifall till motionen. Jag gör detta närmast såsom en protest emot detta system, att alla initiativ jämt och ständigt skola slås tillbaka med hänvisning till utredningar, av vilka det tyvärr blir ytterst litet resultat och om vilka man kan använda liknelsen, att utredningsberget slutligen födde en rätta.

Herr Jansson: Då nu herr Flyg framfört sina synpunkter på nyttan och nödvändigheten av att åtgärder i detta fall vidtagas, ber jag få säga, att jag tror det föreligger en misstolkning av vår motivering från herr Flygs sida. Vi ha icke i vår motivering uttalat någon förväntan, att herr Flyg skulle återkomma i saken nästa år. Vi ha uttalat en förväntan, att remissbehandlingen av sjukvårdskommitténs betänkande så bedrives, att förslag från Kungl. Maj:ts sida kan föreläggas nästa års riksdag, varvid även denna fråga bör komma under övervägande. Detta är vad vi syftat till, och jag tror, att det är den riktiga vägen, som saken nu ligger till.

Med dessa ord och under åberopande av vad utskottet anført ber jag få yrka bifall till utskottets förslag och samtidigt vädja till vederbörande departementschef att låta sig angeläget vara att icke försena den fråga, varom vi nu talat.

Herr Flyg: Såvitt jag vet, utgör det av mig berörda spörsmålet, tandvård för skärgårdsbefolkningen och skärgårdsbarnen, icke något speciellt avsnitt i folktandvårdsbetänkandet. Vill man tillgodose denna angelägenhet, får man hoppas, att vederbörande departementschef är vänlig att se till, att frågan kommer med, eller också måste en ny motion avgivas i samband med den proposition, som skall avlätas i ärendet. Det visar sig alltså i detta fall, att statsutskottet inte alls tänkt sig in i de grunder, varpå det motiverat sitt avslagsyrkande.

Herr Strindlund: Herr talman! Vi ha verkligen tänkt på den här saken, och därför ha vi också skrivit, att »det av motionären berörda spörsmålet bör komma under övervägande i samband med frågan om ordnandet av folktandvården i dess helhet». Därför tycker jag icke, att herr Flygs senaste påstående är riktigt.

Man kan inte gärna bifalla en motion som den föreliggande, bl. a. beroende därpå att frågan om kostnaderna och dessas fördelning icke är mer än för-

Ang. en »flytande» tandpoliklinik i Stockholms skärgård. (Forts.)
slagsvis skisserad i motionen. Dessa frågor måste närmare övervägas, innan man kan inta någon bestämd ståndpunkt i saken.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 114.

Lades till handlingarna.

Punkten 115, angående överståthållarämbetet: avlöningar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 137 av förvarande huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för överståthållarämbetets kansli — enligt vilken den ena av de nuvarande notarietjänsterna i lönegraden B 24 skulle utbytas mot en assessorstjänst i lönegraden B 26 samt en ny notarietjänst i lönegraden B 21 inrättas,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för överståthållarämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937, dels ock till överståthållarämbetet: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 119,600 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Reservation hade emellertid avgivits av herr *Strindlund*, som ansett, att utskottet bort avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om utbyte av en notarietjänst i lönegraden B 24 mot en assessorstjänst i lönegraden B 26 och inrättande av en ny notarietjänst i lönegraden B 21 samt hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) godkänna i reservationen intagen personalförteckning för överståthållarämbetets kansli;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för överståthållarämbetet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937; samt

c) till överståthållarämbetet: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 115,700 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Strindlund**: Herr talman! Jag har vid denna punkt fogat en reservation, i vilken jag föreslår riksdagen att avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om utbyte av en notarietjänst i lönegraden B 24 mot en assessorstjänst i lönegraden B 26 och inrättandet av en ny notarietjänst i lönegraden B 21.

Jag vill erinra om, vilket också framgår av utskottsutlåtandet, att denna fråga varit under omprövning jämväl vid föregående års riksdag samt att det gjordes framställning redan 1934 ifrån överståthållarämbetet till Kungl. Maj:t, vilken dock icke berördes i propositionen utan förelades förra årets riksdag i en motion. Utskottet ville då icke för sin del ta ståndpunkt till förslaget utan hänvisade till en pågående utredning och ansåg, att denna fråga skulle tagas upp till behandling vid en omprövning av länsstyrelsernas personalbehov.

Jag ber först att få påpeka, att Kungl. Maj:t nog ansett sig åtskilligt bunden av riksdagens uttalande i fjol och nu endast anført, att regeringen för sin

Ang. överståthållarämbetet.

Ang. överståthållarämbetet. (Forts.)

del icke velat motsätta sig ämbetsverkets framställning i berörda del. Jag har icke delat utskottsmajoritetens uppfattning, att man kan utbryta denna fråga och lösa den helt fristående. Men även om jag skulle godtaga det resonemanget, vill jag påpeka, att det för närvarande pågår en utredning om vissa ärendens överflyttande till domstolarna, vilket måste få någon inverkan på frågan om överståthållarämbetets arbetsuppgifter. Detta har för mig också i år måhända varit den kraftigaste motiveringen för att uppskjuta ständpunkts-tagandet i berörda avseende, tills man fått klarhet i frågan om arbetsuppgifterna.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jansson: Herr talman! När en motion förelåg förra året angående ökning av personalen och uppflyttning i högre löneklass av tjänstemän inom överståthållarämbetet, var det allmänna tanken, att den utredning, som igångsatts angående länsstyrelserna, även skulle komma att omfatta överståthållarämbetet. Så blev emellertid icke fallet, och när nu Kungl. Maj:t icke ansett sig längre kunna motsätta sig en framställning härvidlag från överståthållarämbetet, har även utskottsmajoriteten ansett, att man icke borde motsätta sig ifrågavarande krav. Vi veta, att det kan gå till en tid, men det går icke i längden att rida spärr emot detta speciella ämbetsverks krav på förbättring i löneavseende. Då kan det gå som med länsstyrelserna, och det tror jag vi böra akta oss för.

Det är egentligen av den anledningen vi gått på bifall, ty vi ha ansett, att det kan komma att dröja avsevärd tid, innan överståthållarämbetets organisation i sin helhet kommer under omprövning, och att man därför inte kan vänta så länge med att vidtaga de åtgärder varom nu är fråga.

På grund av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strindlund: Herr talman! Om jag skulle godtaga ordförandens på tredje avdelningen motivering till att han frångått sin ståndpunkt från i fjol, skulle jag vilja veta vad herr Jansson har för motivering till att icke ha tagit upp den del av framställningen, som rör sekreteraren.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 116.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. länsstyrelserna.

Punkten 117, angående länsstyrelserna: avlöningar.

Under punkten 140 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsstyrelserna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937 — enligt vilken under posten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, grundavlöningar m. m., upptagits ett belopp av 1,270,000 kronor —,

dels ock till länsstyrelserna: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 4,904,000 kronor.

Ang. länsstyrelserna. (Forts.)

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom andra kammaren av herr *Arnemark m. fl.* väckt motion, nr 243, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta höja det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under rubriken länsstyrelserna, avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, grundavlöningar m. m., äskade anslaget med 100,000 kronor,

dels ock en inom samma kammare av herr *Jacobsson m. fl.* väckt motion, nr 409, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att under budgetåret 1936/1937 kategorien extra tjänstemän vid länsstyrelserna måtte åtnjuta samma lönevillkor som kategorien extra ordinarie tjänstemän.

Utskottet hemställde,

I:o) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 243

a) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för länsstyrelserna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937 — enligt vilken ovanberörda anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagits med ett belopp av 1,370,000 kronor;

b) till länsstyrelserna: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 5,004,000 kronor; samt

II:o) att motionen II: 409 måtte anses besvarad genom vad utskottet i punkten anfört.

Vid denna punkt hade anmälts reservation utan angivet yrkande av herrar *von Heland* och *Svensson* i Grönvik.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Svensson* i Grönvik: Herr talman! under denna punkt har statsutskottet föreslagit, att riksdagen skall, utöver vad Kungl. Maj:t begärt, bevilja ett anslag av 100,000 kronor till avlöningar åt icke-ordinarie personal vid länsstyrelserna.

Det är ju inte tu tal om att man kan diskutera frågan, huruvida detta förslag är motiverat eller icke, men på den punkten vill jag inte ingå i något särskilt bemötande av statsutskottets uppfattning. Vad som för mig här ger anledning till tvekan är, att riksdagen i allmänhet — det är en mycket stor sällsynthet, att man avviker från den regeln — icke brukar, när man satt i gång en utredning, ingripa i detta utredningsarbete genom att under dess gång föreslå ändringar av eller anslag till löner. Men här förekommer nu ett fall, då statsutskottet föreslår att riksdagen skall avvika från denna praxis. Det är som sagt inte tu tal om att det kan finnas anledning diskutera saken, men jag är förvånad över att utskottet stannat vid 100,000 kronor. Ja, säger man, det beror på att det beloppet är föreslaget i en motion. Detta är visserligen sant, men varför ha motionärerna stannat vid den siffran? De kunde ju ha fortsatt ändå längre, och de kunde kanske också ha stannat vid en lägre sifфра. Det är emedan jag icke kan finna något sakligt underlag för denna summa, som jag låtit anteckna min reservation.

Det är vidare i fråga om två andra belopp, som jag varit tveksam. På sidan 60 i utlåtandet står: »Av skäl, som riksdagen utvecklat vid anvisandet av ytterligare medel för ändamålet för innevarande budgetår, torde en höjning av nämnda belopp med 20,000 kronor vara motiverad. Därutöver anser utskottet, att ett belopp av 80,000 kronor bör ställas till Kungl. Maj:ts för-

Ang. länsstyrelserna. (Forts.)

fogande att användas dels för den förbättring av de extra befattningshavarnas löneställning, som med hänsyn tagen till de vid varje länsstyrelse rådande förhållandena samt arbetets art och tjänstgöringens längd, bör tillkomma dem, dels ock såsom medelsreserv för mötande av oförutsedda behov.»

Det är i fråga om dessa två siffror jag satt ett frågetecken. Om jag inte är alldeles felaktigt underrättad, har för statsutskottets tredje avdelning framlagts ett utredningsresultat, enligt vilket ett anslagsbehov utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit på 30,000 kronor förefanns. Om avdelningen och utskottet stannat för den siffran, tycker jag man haft ett sakligt underlag för sin ståndpunkt, emedan vad man i så fall föresloge skulle ligga på basis av hittills praktiserade metoder och alltså icke innebära någon ändring i löneregeringshänseende på detta område under utredningens gång.

Jag har i statsutskottet icke yrkat avslag på den föreslagna höjningen, men jag har yrkat på att siffrorna 20,000, respektive 80,000, kronor skulle ändras till 30,000, respektive 70,000 kronor, varigenom åtminstone de 30,000 kronorna skulle ha vilat på ett faktiskt underlag, vilket nu icke är förhållandet med föreslagna summa. För övrigt har jag den uppfattningen, att riksdagen icke skall lönerreglera, utan detta skall ske på förslag av Kungl. Maj:t och efter utredning. Skall man nu börja gå på den väg, som statsutskottet slagit in på, vet jag egentligen inte, hur vi skola få någon reda i löneregeringsfrågorna.

Statsutskottets beslut innebär icke, att man vill föregripa utredningen som sådan, säger man. Det kan vara möjligt, att det inte är, men det innebär dock ett avvikande från en princip som riksdagen tidigare rätt konsekvent hållit på. Jag har ansett mig böra uttala tveksamhet på denna punkt och har därför avgivit en blank reservation.

I det läge, vari ärendet för närvarande befinner sig, anser jag dock icke, att det för mig finns någon särskild anledning att nu framställa något yrkande.

Herr Arnemark: Herr talman! Då den siste ärade talaren icke framställt något yrkande, kan det kanske förefalla en smula opåkallat, att jag begär ordet. Jag har emellertid velat begagna tillfället att från denna plats uttala ett varmt tack till statsutskottet, icke så mycket för att utskottet bifallit vår motion som fastmera för att utskottet velat skapa möjlighet för en åtminstone nödortftig försörjning åt den extra personalen vid våra länsstyrelser under den tid, som ännu kan återstå, tills utredningen om länsstyrelsernas organisation blir klar att föreläggas riksdagen.

Den påtagliga underbetalningen av denna tjänstemannakår är så känd och omvitnad, att jag icke skall upptaga tiden med att rekapitulera förhållandena, utan jag vill som sagt ännu en gång understryka det varma tacket till statsutskottet för att det icke i likhet med den siste ärade talaren anlagt strängt formella synpunkter på detta ämne utan sett till realiteterna. Det är enligt min uppfattning erkännansvärt, att utskottet, sedan utskottet konstaterat, att den underbetalning, jag nyss talade om, var så uppenbar, velat gå in för att skapa möjlighet till åtminstone någon löneförbättring, trots att Kungl. Maj:t ännu icke kommit med förslag i saken.

Utöver detta mitt tack vill jag endast be att få ta fasta på vad statsutskottet säger i slutet på sin motivering, däri man starkt framhåller önskemålet, att utredningen rörande länsstyrelsernas organisation måtte så bedrivas, och ärendet därefter så behandlas, att förslag må kunna föreläggas nästa års riksdag. Jag instämmer på det allra livligaste i detta uttalande. Det extra-elände, som nu råder vid våra länsstyrelser, bör icke få fortsätta en enda dag för länge. Av vår motion i år och av de motioner, som väcktes i fjol, liksom även av den

Ang. länsstyrelserna. (Forts.)

debatt, som då fördes i andra kammaren, framgår, att det är uppenbart, att det icke endast existerar underbetalning av personalen, utan att det även råder en klart påvisad disproportion mellan antalet extra befattningshavare och den fast anställda personalen. Detta belystes då så ingående, att jag som sagt icke nu skall rekapitulera den saken.

Jag vill till utskottets uttalande om önskemålet av skyndsamhet i fråga om utredningen angående organisationen bara foga min personliga vädjan till herr statsrådet att göra allt vad på honom ankommer och vad han kan förmå för att utskottets förhoppning i detta avseende måtte gå i uppfyllelse.

Herr talman! Med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan under den föredragna punkten.

Herr Nyblom: Herr talman! Då vi här om dagen behandlade jordbrukets huvudtitel, anfördes starka statsfinansiella betänkligheter mot att frånga Kungl. Maj:ts ståndpunkt i någon punkt under huvudtiteln. Jag anser, att starka statsfinansiella betänkligheter kunna anföras även här. Med hänsyn därtill vill jag för min del sätta mig emot denna förhöjning på 100,000 kronor och ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet Möller: Herr talman! Jag vill bara meddela, att därest det hade varit möjligt att få länsstyrelseutredningen färdig, så att förslag, baserat på denna, hade kunnat föreläggas detta års riksdag, hade frågan om löneförbättringar åt viss personal vid länsstyrelserna i dag otvivelaktigt legat på kamrarnas bord. Att Kungl. Maj:t icke under en pågående utredning vågat sig på att framlägga förslag om ens provisoriska förbättringar, bör kanske kammaren förstå. Men då ett initiativ är taget i riksdagen, och detta initiativ understödes av ett visserligen icke alldeles enhälligt men i det närmaste enhälligt statsutskott, måste jag ju säga, att jag känner det som en lättnad för Kungl. Maj:t att få litet medel att röra sig med för att åtminstone kunna råda bot på de värsta missförhållandena i detta avseende inom länsstyrelserna.

Det är självklart, att det därvid icke kan förbises, att det kanske ibland kan finnas anledning till klagomål beträffande arbetskraften. Men det är en sak för sig. Det hindrar icke, att det finns allt för många tjänstemän i länsstyrelserna, som ha en inkomst av sitt arbete i statens tjänst, som är oförsvarligt låg. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå, att det finns någon anledning att göra en jämförelse mellan anslagen, som röra nionde huvudtiteln, och detta anslag. Om jag minns rätt, gällde det där förbättringar åt tjänstemän, som i alla fall icke befinna sig på en allt för låg lönenivå. Den nu föreslagna löneförbättringen kan emellertid icke komma i fråga för andra än dem, som befinna sig på en mycket låg lönenivå. Av statsfinansiella skäl finns det ingen anledning att gå emot detta anslag, då man nämligen är fullt på det klara med, att man till nästa år under alla förhållanden, jag höll på att säga, hur statens finanser än äro beskaffade, måste få bättre ordning på detta område.

Jag är för min del ganska tillfredsställd med statsutskottets förslag på denna punkt. Jag kan också säga, att såvitt man nu kan se, bör det icke förefinnas något hinder för att hela länsstyrelsefrågan kommer upp vid nästa års riksdag. Detta hindrar emellertid icke, att det är bra att vinna ett år för de människor, som hittills varit allt för malträterade av staten.

Herr Skoglund: Herr talman! Då jag deltagit i den utredning, som är sysselsatt med frågan om länsstyrelsernas omorganisation, måste jag intyga,

Ang. länsstyrelserna. (Forts.)

att under detta arbete blottats förhållanden, som gjort, att jag för min del icke hyser de minsta betänkligheter mot att rösta för utskottets förslag. Det finns folk på länsstyrelserna, som äro så illa avlönade, att det icke är försvarbart att i längden låta det fortsätta.

Härtill vill jag säga, att det från riksdagens och statsrevisorernas sida vid ett par tillfällen gjorts mycket allvarliga invändningar mot att länsstyrelsernas tjänstemän i så stor utsträckning åtaga sig uppdrag utanför det egentliga arbetet. Jag anser också, att det är riktigt, att vi skola försöka begränsa dessa uppdrag, men vilja vi fordra detta, måste vi också se till, att tjänstemännen få sådana löner, att de kunna existera utan extrauppdrag på att avvecklas. De förekomma icke längre i så stor utsträckning som tidigare, och det få vi väl anse vara en riktig utveckling. Både för att kunna följa riksdagens och statsrevisorernas anvisning att avveckla systemet med extra förtjänster och även ur ren skälighetssynpunkt anser jag det önskvärt, att vi bifalla utskottets förslag.

Till herr Nyblom vill jag säga, när han gör jämförelse med nionde huvudtiteln, att det väl ifrån det håll, som herr Nyblom representerar, icke förefanns några större betänkligheter mot att frångå Kungl. Maj:ts förslag, när denna huvudtitel behandlades, och att göra det på denna punkt tror jag icke heller är så förfärligt farligt.

Herr Jansson: Herr talman! Jag kan ju förstå, att man kan finna det egendomligt att statsutskottet för sitt vidkommande gått in för att tillstyrka en motion, vars anslagskrav så väsentligt överstiger vad Kungl. Maj:ts föreslår. Jag ber emellertid att få erinra om, att detta beror på alldeles särskilda förhållanden, som departementschefen i viss mån icke var medveten om, när propositionen gjordes upp.

Jag vill också erinra om, att riksdagen redan för innevarande år har höjt det anslag, som förra årets riksdag beviljade, utöver vad Kungl. Maj:ts begärde i sin proposition, med 20,000 kronor. Jag menar således, att detta icke är något nytt. Nu är emellertid frågan den: Räcker detta anslag?

Vid en undersökning, som vi verkställt, uppgjordes en tablå, som utvisade, vilka befattningshavare det gällde. Det gäller icke ordinarie befattningshavare, det gäller icke befattningshavare, som äro på icke-ordinaries löneplan, utan det gäller helt och hållet extra befattningshavare, som i stort sett icke ha någon löneplacering alls. Riksdagen har pålagt länsstyrelserna en hel mängd arbetsuppgifter. Länsstyrelserna ha fått ett litet anslag, som de skulle använda för att betala den personal, som skulle utföra dessa uppdrag, och jag antar, att det gått till så, att det funnits folk, som varit måna om att få en tillfällig sysselsättning, oavsett vilken avlöning som utgått. De ha blivit anställda, och på så sätt har det uppstått ett visst proletariat inom länsstyrelserna just inom detta gebit. Detta kan emellertid icke få fortgå i längden.

Förra året, då vi behandlade denna fråga, förefanns icke den ingående undersökning, som nu verkställts i åtminstone vissa länsstyrelser av de sakkunniga, men de sakkunnigas uppdrag är så vittomfattande, att de icke kunnat utföra det inom sådan tid, att det var möjligt att förelägga ett förslag, grundat på deras utlåtande, till innevarande års riksdag. Det framgår av denna tablå, att det finns befattningshavare, som varit i tjänst hos vissa länsstyrelser ända till 15 år utan att kunna vinna en sådan anställning, att det varit möjligt för dem att kunna försörja sig, och detta har gällt t. o. m. befattningshavare, som haft juridisk examen. Jag menar, att det här måste föreliggas ett fel, och jag hoppas, att det rättas till och att det blir konstaterat, hur man

Ang. länsstyrelserna. (Forts.)

skall organisera arbetet inom länsstyrelserna för att inte detta skall behöva förekomma i fortsättningen. Vi ha ansett, att det föreligger ett nödläge, och under sådana förhållanden ha vi icke stått till svars med att låta detta fortfara ytterligare ett år utan föreslå riksdagen att lämna ett bidrag, som skulle göra det möjligt att avhjälpa de mest trängande behoven. Vi ha inte tänkt, att detta skulle bli någon lönereglering utan en jämkning uppåt för de befattningshavare, som nära nog icke ha någon som helst betalning eller i varje fall en mycket ringa ersättning för sitt arbete.

Det är dessa synpunkter, som för oss varit avgörande, och även om de icke precis äro så statsutskottsmässiga, som kanske riksdagen är van att finna från statsutskottet, vila de icke på några känslöstämningar utan på faktiska förhållanden, som vi anse vara sådana, att man måste vidtaga hjälpåtgärder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Linnér: Herr talman! Det anslag, som statsutskottet här har tillstyrkt riksdagen att bevilja, utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit, kan icke på något sätt föranleda en lönereglering. Det kommer endast att medföra, att Kungl. Maj:t får möjlighet att, som herr ordföranden på statsutskottets tredje avdelning yttrade, avhjälpa det verkliga nödläge, som råder för en del av länsstyrelsernas tjänstemän.

För de herrar, som tala emot detta anslag, är det säkerligen icke bekant, hurudant läget verkligen är. Det är så, att en del av tjänstemännen i länsstyrelserna för närvarande tjänstgöra utan avlöning. Andra tjänstgöra för en till ytterlighet knapp avlöning. Jag skall endast ta ett enda exempel från min egen länsstyrelse, så att herrarna kunna förstå, hur saken ligger till.

Vi ha en juridiskt utbildad tjänsteman, som, om jag inte missminner mig, har tjänstgjort något över 4 år. Han har en del av denna tid arbetat utan avlöning, en del av tiden för 75, säger 75, kronor i månaden och en del av tiden för 125, säger 125, kronor i månaden. För närvarande är, om jag inte missminner mig, sedan den 1 december hans avlöning uppe i mellan 160 och 170 kronor i månaden. Var och en kan ju förstå, att det icke är möjligt i en sådan stad som Uppsala att leva på mindre belopp än det, som han nu har sedan ett par månader tillbaka.

För övrigt är det så i andra länsstyrelser, att där gå tjänstemän utan någon avlöning eller med avlöningar av jämförlig storleksordning som den jag nu omnämmt. Däremot tror jag man kan säga, att på grund av anslagets knapphet alla länsstyrelser numera följa den bestämda taktiken att icke taga in andra än dem, som de verkligen behöva. Jag har själv vid flera tillfällen avisat unga män, som kommit och bett att få tjänstgöra, och jag har sagt dem: Vi ha ingen möjlighet att avlöna er, och jag vill inte, att ni skall gå här utan någon utsikt att inom flera år kunna försörja er på ett rimligt sätt.

Således, det är här icke fråga om någon obehörlig överskottsarbetskraft, utan det är arbetskraft, som är nödvändig för det dagliga arbetet men som staten för närvarande icke avlönar eller avlönar till ytterlighet lågt. Det är detta, som statsutskottet har uppmärksammat, och det är denna brist, som statsutskottet med tilläggsanslaget velat bereda Kungl. Maj:t möjlighet att fylla.

I detta anförande instämde herrar *Eriksson* i Falun, *Nilsson* i Karlstad och *Lithander*.

Herr Nyblom: Herr talman! Jag vill med anledning av den siste ärade talarens anförande säga, att jag givetvis icke kan inlåta mig i någon diskus-

Ang. länsstyrelserna. (Forts.)

sion med en länschef angående förhållandena vid länsstyrelserna. Men den korrekta vägen är väl, att länscheferna hos Kungl. Maj:t framföra de missförhållanden, som förefinnas, och hos Kungl. Maj:t ställa de yrkanden, som missförhållandena kunna föranleda. Sedan är det Kungl. Maj:ts sak att pröva, huruvida ökat anslagsbehov föreligger. Om länscheferna redan framställt dessa yrkanden, har väl Kungl. Maj:t haft möjlighet att pröva hållfastheten i länschefernas argumentering. Jag menar därför, att i detta fall skall riksdagen följa den konsekventa sparsamhetslinjen och icke sträcka sig längre än vad Kungl. Maj:t efter prövning av ärendet funnit vara möjligt.

Jag vill till herr Skoglund säga, att konsekvensen fordrar, att om man den ena gången åberopar de statsfinansiella betänkligheterna, måste man också åberopa dessa den andra gången.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Strindlund: Herr talman! Jag vill i anledning av herr Nybloms anförande, vari han riktade en anmärkning mot oss i statsutskottet för att vi gått utöver Kungl. Maj:ts förslag, säga, att för det första kan man inte rimligen ha en så bestämd ståndpunkt som man här haft, att man inte någonsin skall kunna gå utöver en proposition. Jag tror vi haft tillfällen, då t. o. m. herr Nyblom har motionerat om utökning av vissa av Kungl. Maj:t begärda anslag.

Men därtill vill jag lägga, att om man vill göra gällande, att man behandlat femte huvudtiteln mera välvilligt än jordbrukshuvudtiteln, är det inte riktigt att ge oss i statsutskottet ovett för den saken, ty, som herr Nyblom vet, ligger inte jordbrukshuvudtiteln under statsutskottets omprövning.

Herr Andersson i Höör: Herr talman! Jag vill bara erinra herr Nyblom om, när han här talar om att utskottet har överskridit Kungl. Maj:ts förslag, att både utskottet och riksdagen på föregående punkt nr 70 sparat just 100,000 kronor, nämligen i fråga om avlöningar till personalen vid våra sinnessjukhus. Slutsumman för denna huvudtitel blir således icke överskriden, om man även här följer utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 118—120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. fögderiförvaltningarna.

Punkten 121, angående fögderiförvaltningarna: avlöningar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 144 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för landsfogdarna,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för fögderiförvaltningarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937,

dels ock till fögderiförvaltningarna: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 3,773,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

Ang. fögderiförvaltningarna. (Forts.)

dels två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 234, inom första kammaren av herrar *Karl W. Bodin* och *Carlström* och den andra, nr 408, inom andra kammaren av herr *Jacobsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att det till landsfiskalerna utgående förvaltningsbidraget skulle för budgetåret 1936/1937 höjas med 900 kronor till 1,400 kronor, samt för ändamålet bevilja erforderligt anslag,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Jacobsson m. fl.* väckt motion, nr 541, vari föreslagits, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att till förfogande för de länsstyrelser, som i motionen angivits, till fördelning bland de respektive länens biträdande eller extra landsfiskaler och landsfiskalsassistenter utöver det av Kungl. Maj:t enligt årets statsverksproposition äskade anslaget ställa de i motionen angivna tilläggsanslagen å tillsammans 106,658 kronor 33 öre.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å förenämnda motioner

- a) godkänna i punkten intagen personalförteckning för landsfogdarna;
- b) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för fögderiförvaltningarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937; samt
- c) till fögderiförvaltningarna: avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 3,775,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Jacobsson: Herr talman! På denna punkt föreligga två av mig och tvenne kamrater väckta motioner. I den ena ha vi hemställt om en förbättring av landsfiskalernas förvaltningsbidrag och i den andra om löneförbättring för biträdande eller extra landsfiskaler och landsfiskalsassistenter.

Utskottet yrkar avslag på båda dessa motioner med hänvisning till, att frågorna ligga under utredning. I regel är det ju så, att när en fråga lagts under utredning, är den tabu, den är oåtkomlig för både propositioner och motioner, och detta är väl också i allmänhet riktigt, när det gäller rena sakfrågor. Men det kan, herr talman, icke vara riktigt att med hänvisning till en pågående utredning uppskjuta undanröjandet av uppenbara orättvisor beträffande vissa statstjänst innehavare. Den grupp av anställda, som äsyftas i motion nr 541, nämligen de extra landsfiskalerna, har det ju i de allra flesta fall betydligt sämre ställt än den grupp på länsstyrelserna, varom debatten alldeles nyss rört sig. Dessa extra landsfiskaler, som utföra ett arbete, som måste utföras, och som således icke kunna undvaras, betalas på ett sätt, som kan betecknas såsom den rena utsugningen. Det förekommer där löner på ända ner till 1,200 kronor per år. Detta har också indirekt erkänts av länsstyrelserna, som begärt ett anslag för detta ändamål av 106,000 kronor, ett krav, som emellertid avvisats. Man kan icke med hänvisning till statsfinansiella skäl komma undan kravet på rättvisa även i detta fall, som ju är analogt med det tidigare berörda, och jag kan icke heller finna, att ett bifall till denna framställning på något sätt skulle kunna förrycka den utredning på området, som även här pågår och som förväntas färdigställd ungefär vid samma tidpunkt som den pågående utredningen beträffande länsstyrelsernas omorganisation.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 541.

Herr Jansson: Herr talman! Det kan synas märkvärdigt, att utskottet i det ena fallet tillstyrkt, i det andra fallet avstyrkt. Men saken är icke så

Ang. fögderiförvaltningarna. (Forts.)

underlig, som den kan se ut. Jag vill ingalunda bestrida, att ifrågavarande befattningshavare ha en mycket låg löneställning, men de äro dock inte i samma situation som de extra tjänstemän inom länsstyrelserna, som vi tidigare talat om. När de tjänstgöra inom ett landsfiskalsdistrikt, äro de biträden hos landsfiskalerna. Därför ställer sig det hela annorlunda. Det är ännu icke ordnat, hur det skall förfaras i avseende å avlöningen, om en landsfiskal behöver ett biträde. Det blir en sak, som vederbörande landsfiskal får göra upp med biträdet. När de däremot tjänstgöra inom länsstyrelserna och utföra arbete för dessa, finns det såvitt jag kan förstå intet hinder för Kungl. Maj:ts eller länsstyrelserna att lämna dem ersättning för det arbete, som inte kan anses ingå i deras utbildning. Man kan alltså inte jämföra dessa grupper. Men det oaktat är det önskvärt, att hela frågan om landsfiskalsinstitutionen fortast möjligt bringas till sin lösning. Det är emellertid en så vidlyftig fråga, att jag inte vågar ge mig in på den.

Jag ville bara ha sagt, att vi inom utskottet inte velat gynna den ena gruppen på den andras bekostnad, utan endast ansett, att samma skäl inte föreligga i de båda fallen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Jacobsson**: Herr talman! Det torde inte vara ordföranden i statsutskottets tredje avdelning obekant, att dessa extra landsfiskaler äro hänvisade till att få sin avlöning delvis av sin närmaste chef, nämligen landsfiskalen. Men vad frågan här gäller är att statsmakterna böra ordna deras avlöningsförhållanden på ett tillfredsställande sätt. Utskottet anför ju också i motiveringen, att det anser det framställda kravet berättigat, men att det inte kan tillstyrka motionen *allenast* på den grund, att utredning i ärendet pågår.

Herr **Jansson**: Herr talman! Med anledning av den siste talarens yttrande vill jag påpeka, att det finns ett anslag, som står till Kungl. Maj:ts förfogande, varigenom det finns möjlighet att lämna bidrag till avlöning i större eller mindre utsträckning åt dessa anställda på landsfiskalskontoren. Alldeles vanlottade äro de sålunda inte.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till berörda hemställan med det tillägg därtill, som innefattades i motionen II: 541; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkterna 122—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 126.

Lades till handlingarna.

Punkten 127.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 128.

Lades till handlingarna.

Punkten 129.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 130.

Lades till handlingarna.

Härefter föredrogs *punkten 131*, angående särskild polisverksamhet för upp- dagande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.; och anförde därvid:

*Ang. upp-
dagande av
olovlig införsel
av spritdryc-
ker m. m.*

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Den nu föredragna punkten upp- tager under a) ett anslag å 200,000 kronor till, som det heter, »Särskild polis- verksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker, lönnbränning m. m.». Detta anslag har med samma belopp utgått under en följd av år, och det har av Kungl. Maj:t fördelats på det sättet, att vissa belopp ställts till förfogande dels för överståthållarämbetet i Stockholm och dels för länssty- relserna i vissa län. Av den redogörelse, som är lämnad i den kungl. propo- sitionen, framgår, att fördelningen av anslaget för nu löpande budgetår skett synnerligen ojämnt mellan de olika länen. En del län ha fått ansenliga be- lopp, andra ha fått mindre, och andra återigen ha inte fått någonting alls. Anledningen till denna ojäma fördelning är naturligtvis i viss mån den, att behovet av sådant anslag är olika i olika län. Det är klart, att man i kust- trakterna har större behov av dylik särskild polisverksamhet än mitt inne i landet. Jag tror emellertid inte, att jag är ute på vilsna vägar, om jag säger, att en annan anledning kan framletas, om man studerar låt mig säga länssty- relsernas aktivitetsindex. Det torde förhålla sig så, att det finns län, där det föreligger ett mycket stort behov av särskild polisverksamhet men där ännu inte någon som helst framställning till Kungl. Maj:t gjorts om anslag för så- dant ändamål.

Nu begärde jag ordet endast för att uttala en önskan eller en förhoppning, att Kungl. Maj:t måtte med välvilja beakta eventuella framställningar från särskilt utsatta städer eller andra kommuner om bidrag till särskild polis- verksamhet för ifrågavarande ändamål. Jag föreställer mig nämligen, att om från en särskilt utsatt stad eller annan kommun inom ett län, varifrån hittills ingen begäran gjorts om anslag och till vilket anslag hittills inte utgått, in- kommer framställning härom, Kungl. Maj:t kan ställa sådant till länssty- relsens förfogande, även om länsstyrelsen icke begärt det. Det var endast denna önskan jag ville uttala.

Skulle man i vad jag nu sagt spåra ett stänk av kritik, ber jag, herr tal- man, att få betona, att denna kritik inte avser Kungl. Maj:t.

Herr **Ström**: Herr talman! Det anslag, som under förevarande punkt be- göres, är naturligtvis mycket behjärtansvärt under den förutsättningen, att anslaget användes på rätt sätt. Men man har anledning att tvivla på den saken, när man ser vad som inträffat exempelvis nere i Göteborg, där åtgär- derna från statspolisens sida för att bekämpa olovlig införsel av spritdrycker och lönnbränning tagit sig sådana former, att statspolisen blivit föremål för allmänt åtlöje. Det är inte nog med att anslaget användes på ett sådant sätt, utan man har dessutom av de bötesandelar, som inkommit, utdelat premier till statspolisen — i ett fall 500 kronor. När man sedan gjort undersökning, har det enligt utredningsrapporten visat sig, att dessa som fått premier för att de bekämpat spritsmugglingen, använt premierna till att anordna fester med stora spritorgier. Huruvida man använt sig av smuggelsprit eller inte har

Ang. uppdagande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. (Forts.)
 man ju inte kunnat konstatera. Det är emellertid ett faktum, att allmänheten i hela västra Sverige genom denna utredning fått klart för sig, att premier, som tilldelats personer, som skola bekämpa spritsmuggling, använts på ett sådant sätt, och detta är just inte ägnat att inge förtroende för dessa personers arbete. I polisrapporten finner man följande redogörelse: »Under de första tre år denne poliskommissarie varit chef för den till Göteborg förlagda statspolisavdelningen har han tillåtit, att i statspolisens lokaler anordnats spritfester, som förekommit rätt ofta och pågått till långt in på nätterna, och han har själv deltagit i dessa. Han har jämväl själv anordnat sådana tillställningar i lokalerna, därvid han låtit en källarmästare bjuda hela avdelningens personal. Till saken hör, att källarmästaren en tid före bjudningen av statspolisens upprepade gånger hållits i förhör samtidigt med statspolisens utredning om den mycket bekanta Hindåsbranden.» Man får förlåta folk, om de inte få mycket respekt för en verksamhet, som kan taga sig sådana uttryck. Det finns i polisrapporten ännu värre avsnitt, som jag emellertid skall spara tills vi behandla frågan om statspolisens verksamhet i anledning av den motion jag väckt. Man måste verkligen fråga sig, om det är ett riktigt användande av anslaget och dessa bötesandelar att utdela premier på det sätt som skett. Det är angeläget att i detta sammanhang säga ifrån, att det inte får vara så i fortsättningen, om folk skall få något som helst förtroende för allvaret och den redliga viljan att bekämpa spritsmugglingen och lönnbränneriet. Ett sådant förtroende uppnås inte, om de som bekämpa dylika saker skylta i polisrapporterna och i den dagliga pressen i samband med redogörelser angående spritorgier, som förekommit i polisens egna lokaler. Det är angeläget, att man säger ifrån detta och att det blir en rättelse på den punkten. I annat fall är det inte mycket värde med att man anslår stora belopp för bekämpande av spritsmuggling och lönnbränning.

Herr Jansson: Herr talman! Herr Ström är litet före sin tid. Den sak han talar om kommer att behandlas i samband med sjunde huvudtiteln. Förelärande anslag är ett anslag, som utlämnas till länsstyrelserna för att användas varken till den ena eller den andra festen utan till aktiv polistjänst.

Herr Ström: Herr talman! Om den föregående ärade talaren hade hört vad jag anförde, skulle han kunnat konstatera, att jag just till denna punkt anknöt de premier, som utgå av medel, som exempelvis komma in genom bötesandelarna. Det är ju så, att när det blivit åtal för lönnbränning eller spritsmuggling och det dömts ut böter, ha länsstyrelserna i viss utsträckning använt bötesandelarna till sådana belöningar som dem jag talade om. När jag i mitt anförande anknöt framställningen till just dessa synpunkter, borde ju herr Jansson ha förstått, att det var detta jag syftade på med min deklARATION.

Herr Jansson: Herr talman! De bötesandelar herr Ström talade om gå till ett annat anslag, inte till detta.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 132.

Lades till handlingarna.

Punkterna 133—135.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 136.

Lades till handlingarna.

Punkten 137.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 138.

Lades till handlingarna.

§ 12.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 205, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 207, med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan m. m.;

nr 120, angående överlåtande till Skövde stad av kronans andelar i vissa samfälligheter å Billingen;

nr 145, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 155, angående förhöjd ersättning till A. F. H. Persson i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 186, angående befrielse för tyghantverkaren G. E. Rahm från viss ersättningsskyldighet;

nr 189, angående gäldandet av vissa kostnader i anledning av jagaren Klas Ugglas grundstötning m. m.; och

nr 203, angående befrielse för furiren vid Kronobergs regemente I. H. Persson och Gunnar Gideon Magnusson från viss betalningsskyldighet.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 13.

Sedan herr andre vice talmannen nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, föredrogs vidare konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande mandattiden för riksdagens andra kammare. Därvid lämnades på begäran ordet till

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.

Herr **Anderson** i Norrköping, som anförde: Herr talman! Denna fråga är en gammal bekant för riksdagens andra kammare. Så sent som 1930 och 1934 ha motioner väckts om införande av rörliga valperioder. Förstnämnda år väcktes motion av några kammarledamöter, som nu äro ledamöter av Kungl. Maj:ts regering. I motiveringen till sitt förslag tryckte de särskilt hårt på den omständigheten, att införandet av rörliga valperioder skulle kunna bliva ett medel att stärka regeringsmakten. Att effektivisera upplösningsinstitutet var enligt deras mening en av åtgärderna för att stärka regeringsmakten. I den motion, som väcktes 1934, tog man upp ett mycket begränsat område till behandling. Då förslogs, att om upplösning av riksdagen sker under sista året av en valperiod, sålunda under fjärde året, den nyvalda kammarens mandattid icke skall utgå med samma år utan kammaren anses vara vald för fyra år framåt. Därmed ville man ge regeringen möjlighet — en möjlighet som nu saknas — att begagna sig av upplösningsinstitutet under sista året av en valperiod. Som det nu är, är detta praktiskt taget uteslutet. Om riksdagen

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.
(Forts.)

t. ex. i vår skulle upplösas, komme den nyvalda riksdagens mandattid att utgå i och med detta år, och nyval i vanlig ordning måste äga rum under september.

I årets motion har frågan om rörliga valperioder tagits upp från en något vidare synvinkel, och man har även gått in på en del av de frågor, som tidigare diskuterats i samband med detta problem, bl. a. frågan om inverkan på budgetåret. Konstitutionsutskottet har i år liksom förut avvisat frågan med en mycket knapphändig motivering. Det hade kanske inte väckts någon motion i år, om det inte visat sig vid de båda föregående tillfällena, att det fanns intresse här i kammaren för denna sak även inom andra politiska läger än dem motionärerna vid resp. tillfällen representerade. Jag tror, att man inom riksdagen på de håll, där man verkligen vill ägna denna fråga uppmärksamhet och se den i dess större konstitutionella sammanhang, verkligen har en känsla av att det inte är bra som det är.

Resultatet av det mycket stela system, som vi nu ha, har blivit, att riksdagen mer och mer isolerats från folkmeningen. Detta har skett även av andra orsaker — det skall inte bestridas — men en bidragande orsak är den, att upplösningsinstitutet praktiskt taget inte kommer till användning.

Nu invänder man naturligtvis mot detta resonemang, att trögheten i fråga om användningen av upplösningsinstitutet å andra sidan medför den obestridliga fördelen, att vi slippa onödiga valstrider. Vi ha val vart annat år, till riksdagen eller till de kommunala representationerna, och detta, menar man med skäl, är gudi nog. Genom vår motion ha vi velat möjliggöra en smidigare användning av upplösningsinstitutet utan den konsekvens, som man inom riksdagen är angelägen att undvika, nämligen alltför täta val. Konstitutionsutskottet vill emellertid icke ge sig in på det principiella spørsmålet, och när utskottet avvisar detta, har det lätt att komma ifrån att granska de praktiska förslag som föreligga. Ytterst bottna meningsmotsättningarna i olika uppfattningar om den svenska parlamentarismen. Jag tror för min del, att motionärerna, vare sig de kommit från högerhåll eller från socialdemokratiskt håll, ha stått på mera demokratisk grund än konstitutionsutskottets majoritet gör. Det är klart, att alla äro ense om att det icke är önskvärt att få mera valstrider i landet. Alla ha en känsla, att valstriderna röra upp mera damm än önskvärt är och att de skapa onödiga motsättningar. Denna olägenhet minskar man dock icke genom att envist bita sig fast i det nuvarande systemet. Det politiska valmaskineriet har nu så byråkratiserats, att dess värde såsom mätare av de politiska folkstämmingarna mer och mer kan sättas i fråga. Representanterna för de meningsriktningar, som äro mest angelägna om att bevara demokratien i anda och sanning, borde väl vara mest angelägna om att se till att de icke skära av kontakten mellan riksdagen och folkviljan. Man är så angelägen att hålla på författningens former. Det är i och för sig mycket respektabelt, men det sker tyvärr mer och mer på bekostnad av författningens levande innehåll. Det är en brist i detta, som den svenska riksdagen mycket snart kommer att finna vara ganska allvarlig.

Nu är det uppenbart, att denna författningsfråga liksom överhuvud taget alla författningsfrågor väcka mycket litet intresse hos riksdagen i nuvarande stund. Jag skall icke framställa något yrkande, men jag måste säga, att kammaren får vara beredd på att frågan kommer tillbaka, och jag skulle tro, att den kommer tillbaka med motionärer även från andra håll. Det kanske blir i ett större sammanhang i form av förslag om en mera genomgripande reformering av hela författningssystemet. Jag vill sluta med att säga, att riksdagen gör oklokt i att ständigt skjuta författningsspörsmålen åt sidan såsom

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.

(Forts.)

oväsentliga eller icke aktuella och invagga sig i den föreställningen, att allt är bra som det är och att vi utan vidare kunna gå på i de gamla formerna.

§ 14.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 194, angående bidrag till viss forskningsverksamhet på det jordbrukstekniska området.

Denna proposition bordlades.

§ 15.

Fortsattes handläggningen av konstitutionsutskottets utlåtande nr 18; och yttrade därvid:

Herr *Hallén*: Herr talman! Den ärade talaren på Östgötabanken yttrade, att riksdagen gör orätt i att gång efter annan skjuta åt sidan de författningsprojekt, som ideligen komma fram. Det är en ganska anmärkningsvärd iakttagelse, att riksdagen ställt sig ganska kallsinnig, särskilt under senare år till dessa visserligen från många olika håll men alldeles speciellt från högerhåll kommande förslag om mer eller mindre ingripande ändringar i vår författning. Naturligtvis vilja vi icke hemfalla till den konservatism som säger, att allt är bra som det är, men, herr *Anderson*, är det dock icke så, att det kan finnas ganska allvarliga skäl att ställa sig mycket kritisk inför dessa olika förslag? Ty då de i regel hämta sina exempel och föredömen från främmande länders författningar, är det så att dessa just icke inbjuda till efterföljd eller till överflyttning på svensk botten. Vi kunna väl nämligen våga säga utan att hemfalla till någon yverboren patriotism, att de former, under vilka parlamentarismen lever i Sverige, dock kunna mer än väl jämföras med förhållandena i snart sagt vilket land som helst. Att den större samhörighet och bättre kontakt mellan folkmeningen och regeringsmakten, som herr *Anderson* efterlyste och menade, att man möjligen skulle få på detta sätt, också skulle vinnas, tillåter jag mig betvivla.

Vad själva förslaget beträffar, som ju motionärerna själva tyckas resignera inför, då ingen direkt yrkat bifall till detsamma, lider det av vissa uppenbara brister, som väl ingen kan bestrida. Det framgår bl. a. därav, att skulle man gå in för rörliga mandatperioder, bröte vi definitivt sönder och samman principen om de valfria åren. Vi skulle mycket väl då kunna få kommunalval, landstingsmannaval och riksdagsmannaval efter vart annat två eller tre år i sträck, alltså få val ideligen. Riksdagen är nog medveten om vilka olägenheter det skulle medföra. Vidare har ingen kunnat bestrida, att budgetårets omläggning lägger tekniska hinder för att gå in på en sådan väg. Man kan också ifrågasätta effektiviteten hos en riksdag, som väljes efter en sådan där upplösning i huvudsak på en stor fråga, som skapat konflikt mellan låt oss säga regeringens uppfattning och riksdagens. Det kan visserligen gå bra efter allmänna val, där man kan mena, att vi ha partierna med sina grundåskådningar. Men om en enda fråga skall dominera i valrörelsen, kan man få en riksdagsuppsättning, som visserligen i den frågan är representativ för folkmeningen, men som, om den skall sitta en hel fyraårsperiod, kan gång efter annan ställas inför spörsmål, där den kanske icke är så representativ för folkmeningen, som om valet skett efter de allmänna politiska programmen och icke med en viss fråga dominerande. Det är i alla fall ett problem, värt att tänka på. Om vi då fråga, vad man skulle positivt för

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.
(Forts.)

det allmänna politiska livet vinna med denna större smidighet och rörlighet, brukar det framhållas, att man skulle därigenom få visserligen mera koncentrerade och intensiva men ändå kortare valstrider. Ja, man menar då, att när upplösningen med den utsatta tiden för den nya riksdagen kommer så att säga som en blixtnedslag från en klar himmel, kan det icke bli sådana där långa valförberedelser, under vilka man liksom saltar ned sitt valflask för att i sinom tid steka det. Men det är ingenting som utesluter, att redan nu partierna söka bemöda sig om att koncentrera valstriden till en så kort tid som möjligt. Om man skulle fråga ombudsmännen inom de olika politiska partierna om deras mening härom, så är jag säker om att de skulle betrakta det som en nåd att stilla bedja om att man kunde förena sig om att begränsa valrörelsen till några intensiva veckor från mitten eller slutet av augusti. Om det finnes litet god vilja, så kunna vi alltså nå målet på annat sätt än motionärerna anbefalla.

Det har framhållits, att den större friheten för en regering att vädja till folkmeningen skulle också vara ett medel att stärka regeringsmakten. Ja, men då får man erkänna, att det syftet vinnes lättare, om man kombinerar denna fråga med en annan, som dock riksdagen varit kallsinnig inför, nämligen inrättandet av dagordningsinstitut. Då kunde man tänka sig den situationen, att regeringen ställer en fråga på sin spets och det fattas ett dagordningsbeslut, som går emot regeringen, samt att regeringen då upplöser riksdagen. Men att tänka sig ett upplösningsförfarande utan dagordningsinstitut som ett slags medel i regeringens hand — jag betvivlar, att det bleve effektivt. Det vore att kasta in ett osäkerhetsmoment i det parlamentariska livet, något som jag för min del tycker, att tidsförhållandena icke inbjuda till.

Nu anför man exempel från utlandet, där man har detta förfarande. Jag skulle be att ur en utredning — icke speciellt om den saken utan om dagordningsinstitutet — få återgiva vad professor Tingsten säger om hur upplösningsinstitutet verkat vid dess användande i utlandet. Han säger: »I representationer, där flera icke fast samverkande minoritetspartier finnas och där valsättet är proportionellt, kan upplösningsinstitutet icke gärna få samma effektivitet.» Han nämner, att i den finska riksdagen man bara två gånger använt sig av det. Första gången var 1923. Man hade häktat en mängd kommunistiska riksdagsmän, varigenom riksdagen icke blev fulltalig, och då var det en den naturliga orsaken att få en ny riksdag. År 1930 skedde det för genomförandet av mot kommunisterna riktade undantagslagar. Dessa exempel från Finland äro icke något, som speciellt inbjuder till att gå på sådana linjer. I Holland och Belgien har det på de sista sexton åren icke förekommit sådana upplösningar som här avses mer än två gånger. I Holland stod upplösningen i direkt samband med genomförandet av en helt ny författning, av år 1922. Professor Tingsten säger vidare på tal om den tyska parlamentarismen på den tid den existerade: »Med den tyska parlamentarismen kunna jämförelser av värde icke göras; här blev upplösningsinstitutet ofta begagnat, men huvudsakligen i alldeles exceptionella, stundom halvt revolutionära situationer.» Det finnes ännu flera stater, som ha detta upplösningsförfarande, både Norge och Frankrike, men fastän det finnes, har det i praxis icke begagnats, och det har omgivits med försvärande villkor. Det land, som föresvävat motionärerna, är England, där, när det gått två tre år, folkpsykologiskt den allmänna folkstämningen liksom mognat för en parlamentsupplösning, men där ha vi de signifikativa fyllnadsvälen, vid vilka man liksom märker, att vinden vänder sig, så att det parlamentariska underlag, på vilket regeringsmakten vilar, icke längre är representativt. Det är för England en utmärkt anordning, som stämmer överens med hela det engelska folkkyttet. Det är

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.

(Forts.)

på samma sätt som när en idé fått dominera det offentliga livet en viss tid; då komma de psykologiska krafterna i reaktion och stunden är inne för den stora tvekampen. Nu skola vi komma ihåg att i England, där man icke har den ringaste ansats till proportionellt valsätt, en förskjutning i valmanskåren kan vara någonting tacknämligt, värdefullt och effektivt, något att räkna med. Men vi få icke förgäta, att med den stabilisering i tänkesätten, som vuxit sig fram här och som icke minst det proportionella valsättet ytterligare förstärker, är det enligt min mening ganska litet att vänta av sådana där stora tvåra förskjutningar genom ett dylikt extra vädjande till folket i val. Jag tror det är så. Vi kunna bara — handen på hjärtat — uppriktigt tänka vad vi tro om den politiska framtiden i vårt eget land. Är det exempelvis någon som tror, att vi vid valen till hösten ha att räkna med några våldsamma förskjutningar? Nej, det blir en del justeringar, kanske betydelsefulla nog, men något jordskred med en fullständig omkastning av den politiska vinden är det ingen som räknar med. Det sammanhänger, menar jag, mycket med hela det proportionella valsystemet. En annan sak vore, om vi skulle övergiva detta och övergå till det danska systemet med enmansvalkretsar och tilläggsmandat. Då skulle frågan kunna komma i en annan dager, men så som det ligger till för närvarande är det icke på grund av någon steril konservatism som utskottet ställt sig avvisande, utan det är därför att det helt säkert icke finns något nämnvärt intresse för eller behov av en sådan förändring. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vougt: Herr talman! När en motion av ungefär samma innebörd som den nu förevarande 1934 hade behandlats av konstitutionsutskottet, stod jag såsom ensam reservant. Jag hade då avgivit en blank reservation för att markera mina sympatier för principen. Jag har också avgivit en reservation i år, men jag har icke kunnat förena mig med de reservanter, som inom utskottet yrkat bifall i princip till motionerna.

Det var så att denna sak kom upp i utskottet i samband med Kungl. Maj:ts proposition om gemensamma valdagar, och det framställdes yrkande om att man med utgångspunkt från dessa motioner skulle hänskjuta även frågan om de gemensamma valdagarna till förnyad utredning. Det ville jag icke vara med om. Jag ansåg det synnerligen viktigt att få ett beslut nu i den praktiska frågan om de gemensamma valdagarna. Det gjorde, att jag måste rösta för avslag på denna motion, men fortfarande anser jag, att det kan finnas ganska starka skäl för att överväga åtgärder i den riktning motionärerna antytt. Motionerna voro dock icke heller så utformade, att det var möjligt för konstitutionsutskottet att nu tillstyrka dem. Jag har för närvarande icke något yrkande.

Herr Björck i Kristianstad: Herr talman! Jag kan icke låta herr Halléns anförande stå alldeles obemött, men jag skall fatta mig kort. Man kunde lätt av herr Halléns anförande få det intrycket, att det, som nu begäres, skulle vara något nytt, utifrån hämtat uppslag. Det förhåller sig icke på det sättet. Som herr Anderson framhöll i sitt anförande finnes det ett upplösningsinstitut i svensk författning. Det systemet har icke tillkommit för att användas i tid och otid, som herr Hallén antydde, utan endast då det behövs. Motionens syfte är endast att skapa större möjlighet att använda ett institut, som redan finnes i den svenska författningen, och ingenting annat.

Vad beträffar de utländska erfarenheterna vill jag icke ingå på någon lång diskussion med herr Hallén. Det är kanske tillräckligt att erinra, att i

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.
(Forts.)

England är det en naturlig sak att upplösningsinstitutet skall användas. Där förekomma överhuvud taget icke några fasta valperioder. Vad Frankrike angår, beror det på en särskild omständighet, att upplösningsinstitutet där så sällan kommer till användning. Det förhåller sig så, att det användes ganska tidigt under tredje republiken vid ett tillfälle, men bakslaget blev så kraftigt för den regering, som använde det, att man sedan icke vågat taga upp det på nytt. I den allmänna diskussionen, där det erkännes, att parlamentarismen icke fungerar på ett tillfredsställande sätt, har man beklagat, att upplösningsinstitutet icke användes. Det huvudsakliga villkoret är, att senaten skall giva sitt tillstyrkande till regeringens beslut om upplösning.

Vidare säger herr Hallén, att den föreslagna ordningen med upplösning och nyval i stället för fasta valperioder icke lämpar sig hos oss därför, att vi ha proportionellt valsätt. Jag vill för min del förfäktas en motsatt uppfattning. Den omständigheten, att man har ett valsätt, som skyddar minoriteternas rätt, har naturligtvis, som framhölls i debatten häromdagen, den olägenheten med sig, att folket splittras i så många småpartier. Om man låter de små partierna — såsom herr Hallén sade — förbereda sitt valfläsk för att sedan steka det vid de ordinarie valen, så betyder det, att valstriden söndersplittras på ett för demokratien mycket olyckligt sätt. Om man i stället kunde utan onödiga hinder använda upplösningsinstitutet, när det verkligen behövdes, komme valstriden att stå om principfrågor. Då kunde det bli en verklig samling, och man kunde då lättare skapa grundval för en fast regeringsledning. Det ligger intet hinder för en bättre ordning i att man har ett proportionellt valsätt. Huvudsaken är, att man får val, som stå om frågor, vilka kunna samla. Det är en avsevärd fördel.

Jag förstår mycket väl, att frågan icke är mogen. Det tar tid, innan en sådan fråga mognar, men den dagen kommer, då man måste tillmötesgå de önskemål, som framställas i motionerna.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag får erkänna, att jag känner mig ganska litet övertygad därom, att den väg konstitutionsutskottet här föreslagit är riktig, när det gäller de rörliga perioderna. Det är alldeles riktigt, att vad som vinnes med det system, som vi nu ha, är framför allt den fördelen, att vi få vartannat år valfritt. Men jag undrar, om vi inte ändå köpa denna fördel alldeles för dyrt, åtminstone säger mig min erfarenhet att så är fallet. Det är uppenbart, att med ett rörligt system för valperioderna skulle vinnas en ökad möjlighet för den allmänna opinionen att göra sig hörd i mycket betydelsefulla ögonblick. Det är enligt mitt betraktelsesätt ett mycket tungt vägande skäl, att valmannen själv i det avgörande ögonblicket får tillfälle att säga sin mening. Det kan heller icke bortses från att det skulle betyda en närmare anknytning mellan folkopinionen och riksdagen, om sådan möjlighet till upplösning funnes. Därtill kommer givetvis den fördel som vunnas därmed, att man kunde få en mera koncentrerad valstrid. Man får liksom ett mera *direkt* valintresse, i stället för att detta såsom nu sker skall på ett konstlat sätt arbetas fram genom en lång valstrid, vilken sträcker sig över en stor del av sommaren och in på hösten. Om vi söka föreställa oss, hur det skulle komma att gå till med en riksdagsupplösning i Sverige, är det så, att de stora frågorna alltid föreligga fram på vårsidan. Genom diskussionerna om dessa stora spörsmål blir den allmänna opinionen redan i god tid väckt. Man har valintresset prak-

Ang. ändrade bestämmelser rörande mandattiden för andra kammaren.

(Forts.)

tiskt taget vaket, och i den stund upplösningen sker är egentligen en god del av upplysningsarbetet också utfört.

Det förvånar mig, att man talar så litet om det land, som närmast skulle kunna vara en förebild för oss i detta avseende, nämligen Danmark. Jag är övertygad därom, att i Danmark knappast finns *någon*, som skulle fundera på att lämna de rörliga perioderna. Ett flertal av de senaste folketingsvalen i Danmark ha skett på grundval av upplösning, och så långt jag haft tillfälle att följa med dansk politik har jag märkt, att man därstädes på alla håll är synnerligen belåten med detta system. I Danmark har man ju likaledes proportionellt valsätt och förhållandena i övrigt i huvudsak jämförbara med våra.

Om jag alltså väger fördelar och nackdelar mot varandra, måste jag komma till den slutsatsen, att ett system med rörliga valperioder, med större möjligheter till upplösning, är obetingat att föredraga. Jag har inte haft tillfälle att taga del av de framlagda motionerna så grundligt, att jag kan uttala mig om, huruvida de äro lämpliga att läggas till grundval för en undersökning, men det förefaller mig, att det finnes anledning att se på saken litet närmare. Jag har, som sagt, den meningen, att vi köpa det nuvarande systemets fördelar för dyrt och att det står en hel del att vinna genom att gå in för ett system med rörliga perioder.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Härpå föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckta motioner om viss ändring av förordningen om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Vid härefter skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckta motioner angående effektivt reglerande av importen av virke, yttrade:

Ang. effektivt reglerande av importen av virke.

Herr **Werner** i Höjen: Herr talman! Jag är fullt medveten om omöjligheten att vinna något genom att opponera sig mot ett enhälligt utskott. På grund av det slut, vartill utskottet kommit, kan jag emellertid icke underlåta att knyta vissa reflexioner till utskottets förslag.

Det kan icke förnekas, att vårt land inom sina egna gränser har en skogstillgång, som är fullt tillräcklig för att tillgodose inte blott landets eget huvudsakliga behov av förbrukningsvirke utan även det behov av råvaror som trävaruexportindustrien förädlar, och att denna tillgång befinner sig i stark tillväxt inte bara på grund av en rationell skogsvård utan även på grund av att förbättrade kommunikationer gjort vissa förut oåtkomliga virkesföråd mera tillgängliga att utnyttja. Man kan således påstå, att importen av virke eller åtminstone av de sorter av virke, som omnämnas i motionen, nämligen timmer och pappersved, överhuvud taget är obehövlig. I den mån vissa svårigheter emellanåt uppstått för industrien att skaffa virke, hava dessa till största delen orsakats av de låga priser, som bolagen erbjudit säljarna, vilket helt naturligt lett till en allt större inknappning av leveranserna.

Ang. effektivt reglerande av importen av virke. (Forts.)

Såsom en motivikt emot skogsbolagens starka inköpskarteller, vilka tenderat till att oskäligt vilja pressa ned virkespriserna, hava skogsägarna alltmer funnit nödigt att samla sig i egna organisationer eller de s. k. skogsägareföreningarna för att på så sätt söka stabilisera och i någon mån även höja prisnivån. Det måste ju anses vara även ett allmänt intresse, att en höjning av rotpriserna sker, så mycket mer som skogen är en försörjningskälla för stora grupper av mindre skogsägare och arbetare inom de skogbärande delarna av landet. Jag vill inte påstå, att den nuvarande importen av virke är av avgörande inverkan på prisbildningen, men då den, såsom nu varit fallet, visar en kraftig tendens att ökas just under de tider av året, då prissättning på virket sker, nämligen under senhösten fram till början av året, så följer därav att säljarna oroas och prisnivån kan pressas under vad som är skäligt. Importsiffrorna för december i fjol ge sålunda vid handen, att det importerats nära en miljon kubikfot pappersved under sistlidne december.

Vi ha med denna motion velat fästa statsmakternas uppmärksamhet vid, att en på så sätt stegrad import, vilken inte kan anses nödvändig, är, jag vill påstå det, till skada för såväl skogsägarna som även omfattande arbetargrupper och ej nödvändig för de virkesköpande bolagens försörjning med virke. Nu har utskottet i sitt utlåtande visat en viss välvilja för motionärernas syfte, och jag är tacksam därför. Men jag skulle till detta utskottets utlåtande ytterligare vilja uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall följa utvecklingen på området och, för den händelse en ytterligare stegring av virkesimporten skulle visa sig, vidtaga sådana åtgärder, att den öppna virkesimporten inte får bli ett instrument i de virkesköpande bolagens hand för att trycka ned de redan förut låga priserna.

Herr Lövgren: Herr talman! I motsats till föregående talare har jag den uppfattningen, att vi inte böra lägga hinder i vägen för import av råvaror för vår träförädlingsindustri, i den mån det går att få råvaror utifrån. Det föreligger en notorisk brist på sågtimmer, som föranlett nedläggande av en lång rad av sågverk utefter övre Norrlandskusten, och under sådana förhållanden behöver man inte frukta för att få för mycket råvara i vad gäller sågtimmer. I själva verket är det så, att finnarna numera göra de allra största svårigheter för försäljning av både sågtimmer och pappersved till Sverige. Från Sovjetunionen torde partier av pappersved ännu möjligen kunna erhållas, men jag tror inte, att det finnes något skäl att spärra in sådan import. Vidare kan man väl näppeligen förhindra den import från Norge av denna råvara, som nu sker, eftersom det är vattendrag, som rinna upp på norska sidan och utfalla på svenskt område. Utskottet har behandlat motionerna så välvilligt, som med hänsyn till omständigheterna gärna är möjligt, och jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Strindlund: Herr talman! Jag kan ge den siste ärade talaren rätt i, att man börjar kunna konstatera virkesbrist i några av våra stora industriområden. Jag skall ge honom rätt även däri, att om det är nödvändigt för att sysselsätta arbetarna i vissa industrier, låter det tänka sig, att man för förädling använder jämväl importerat virke i den mån det låter sig göra. Men denna import bör i så fall regleras på sådant sätt, att den inte oskäligt trycker på råvarupriserna för jordbrukarna.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 18.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av väckta motioner om begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 251 i första kammaren av herr *Carlström m. fl.* samt nr 607 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Tväråselet och *Nilsson* i Antnäs, hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående i motionerna påtalade förhållanden i avseende å importen av vissa varor från Finland till Norrbotten samt att de förslag, som därav kunde föranledas, måtte framläggas för 1937 års riksdag.

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Nilsson* i Antnäs: Herr talman! Lantbrukarna i övre Norrland ha blivit försatta i ganska beklagliga och svåra trångmål i anledning av den starka importen från Finland. Nu ha vi både i denna kammare och i första kammaren i motioner yrkat på vidtagande av åtgärder, som skulle vara ägnade att mildra de ogynnsamma verkningarna av denna import. Att denna angelägenhet kanske inte är så lätt att ordna, då handelsavtalet med Finland, såsom det nu är uppgjort och ännu existerar, åtminstone delvis lägger hinder i vägen för ett enkelt och direkt ingripande i syfte att ändra på det olidliga och uppenbart orättvisa tillståndet — jag kan nästan säga kaos — som är rådande i fråga om importen från Finland och den s. k. gränshandeln, det inse vi nog och förstå litet var. Men att det skall vara omöjligt, så omöjligt, som det hittills visat sig, och att det skall behöva taga så lång tid som en hel del år för att tillrättalägga och avlägsna de mest skriande orättvisorna, det är detta vi inte kunna fatta och förstå. Det borde väl inte vara omöjligt att på annat sätt träda in för att åtminstone i någon mån borteliminera de skadliga verkningar, som det nuvarande tillståndet medför för Norrbottens jordbrukare. Att det tillstånd och de förhållanden, som nu råda, ostört och utan verkligt ingripande få fortgå år efter år, är en orättvisa, som är så påtaglig — jag skulle nästan vilja säga grym — som gärna tänkas kan. Man har givit akt allt för litet på detta.

Av alla de ingripanden och regleringar i för jordbruket prisstödjande syfte som statsmakterna vidtagit ha Norrbottens jordbrukare fått ringa eller ingen nytta, och det är i och för sig bedrövligt, tungt och smärtsamt, men när sakerna därtill ordnas så, att vi få direkt och uppenbar skada av anordningarna, måste tålmodet brista och vi måste opponera oss. Tillförsikten att kunna hålla oss kvar vid vår torva elimineras mer och mer. Missmodet växer. Det är ett tröstlöst perspektiv vi träda till mötes, om detta skall få fortgå. Jag undrar, hur det skulle låta, om södra Sveriges och mellansvenska jordbrukare bleve försatta i så prekär situation, som den jordbrukarna i övre Norrland nu äro utsatta för. Det hade blivit gny i himmelens sky med starka krav på omedelbar rättelse av missförhållandena, och då hade man nog tagit större hänsyn till kraven på rättelse än man nu gjort. Nu gäller det Norrbotten och då synes det icke vara någon vidare brådska att ordna saken. Enligt utskottets uppfattning föreligger ingen anledning för riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och påkalla åtgärder i hithörande ämnen. Det är utskottets egna ord. Det är bedrövligt, att det skall behöva gå år för att ordna en sådan sak. Jag skulle vilja säga till dem det vederbör: Bryt ut denna detalj och ordna upp

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

saken genast! Här behöves hjälp och snar hjälp. Det är inga småsaker det gäller och inga små förluster för den jordbrukande befolkningen där uppe. Enligt handelsavtalet skall det få införas 400 ton kött över vår nordgräns. Nu kommer detta avsevärt stora kvantum in, såsom tillståndet nu är, på mindre än 3 eller 4 månader, och på samma sätt förhåller det sig med en hel del andra varuslag. Jag har här i min hand en statistik från kungl. general-tullstyrelsens statistiska avdelning och skall be att få anföra några siffror därur, så att herrarna, som kanske inte tillräckligt beaktat detta, få en bättre uppfattning om vad det här gäller. Statistiken gäller år 1935 och den visar, att vi från Finland fått in 1,251,470 kilogram nötkött, varav 1,094,015 kilogram eller nära nog hela detta kvantum gått över Haparanda. Vi ha fått in kött av andra djur till en kvantitet av 74,979 kilogram, varav 34,326 kilogram gått över Haparanda. Vi ha fått in färskt fläsk till 1,433,441 kilogram, varav över Haparanda cirka eller drygt hälften. Vi ha fått in fisk över Haparanda till 80,905 kilogram, färsk lax och laxöring till 155,428 kilogram, därav över Haparanda 118,128 kilogram. Vi ha fått in strömming till 214,141 kilogram, därav över Haparanda 138,076 kilogram. Vi ha fått in hö till 6,973,495 kilogram, därav över Haparanda praktiskt taget hela detta kvantum eller 6,915,230 kilogram. Jag skall hoppa över några smärre poster träkol, vi ha fått in. Vi ha fått in t. ex. tegel över Haparanda till 1,273,865 st. Denna statistik gäller, såsom jag nämnde, år 1935.

Vi ha emellertid även fått in statistik för de två första månaderna av detta år. Låt oss titta t. ex. på februari månads siffror. Då ha vi fått in över Torneå tullkammare och Haparanda 120,561 kilogram nötkött. På tre månader är nästan hela kontingenten, 400,000 kilogram, fylld. Vi ha fått in 63,781 kilogram fläsk för samma månad. Vi ha fått in 700 kilogram fårkött, 4,686 kilogram hästkött, 168,596 kilogram renkött, 6,428 kilogram skogsfågel o. s. v. Vi ha fått in 8,540 kilogram tändstickor bl. a. Vi ha fått in under samma månad 125 kbm ved, och vi ha fått in 171,900 kilogram hö för en enda månad. Var och en förstår, huru detta skall komma att trycka ned priserna, och vad det betyder för jordbrukarnas utkomstmöjligheter uppe i norra Sverige.

Enligt utskottets mening i fjol förelåg ej något skäl att hos Kungl. Maj:t begära utredning om dessa norrländska jordbruksfrågor, och precis samma uttalande gör utskottet i år. Jag frågar: Huru skola förhållandena bli där uppe, innan utskottet *skall finna skäl att vidtaga några åtgärder?* Importen växer och böndernas ställning försvåras för varje tid, och för varje år, som går, men utskottet och riksdagen ha hittills icke funnit någon anledning påkalla någon åtgärd. Man skriver och pratar och man pratar och skriver om denna sak, och man reser kanske omkring och undersöker litet, men något praktiskt grepp har hittills icke tagits, och någon god vilja har icke hittills varit tillfinnandes — åtminstone icke visats — för att ordna dessa missförhållanden. Så står saken i dag. Vad skola vi göra? Klagomål inströmma med begäran om lämpliga åtgärder.

Vi ha genom vår motion dragit frågan inför riksdagen. Utskottet pekar såsom vanligt på en pågående utredning och söker trösta motionärerna och folket där uppe med att de i motionen framförda synpunkterna skola av denna utredning tagas under omprövning, men medan gräset gror dör kon eller blir så utarmad, att det blir blott skelettet kvar till slut. Är det någon i detta land, som kan ha nytta av ett sådant sakernas tillstånd där uppe i övre Norrland?

Importen över Haparanda bör väl kunna regleras så, att den åstadkommer minsta möjliga skada, och staten, som reglerat förhållandena, sådana de nu äro, bör väl vara beredd att bära sin anpart av bördan. Norrbottens bönder

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

(Forts.)

böra väl ej ensamma åläggas att bära dessa bördor. De äro väl icke förtjänta att ruineras i sin ekonomiska gärning på sätt, som nu skett och fortfarande sker.

Jag skulle vilja vädja till statsrådet Sköld att taga allvarligt på denna sak. Han har ordnat svårare saker än detta. Visserligen kan det vara litet kinkigt att ordna den, men det *måste* gå. *Det måste* gå, ty på det sätt, som det nu är, kan det icke längre få fortfara, och saken brådskar. Den brådskar i allra högsta grad. Vi vilja icke längre vänta på dessa utredningar. Vi misströsta, om man icke tar ett allvarligt tag för att ordna upp denna sak.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr **Johansson** i Tväråselet: Herr talman! Jag kan ej underlåta att med anledning av den behandling, som bevillningsutskottet givit vår motion om begränsning av importen från Finland till Norrbotten, säga några ord. Utskottet har lämnat en redogörelse, som jag får erkänna går i välvillig riktning, samt framhåller, att utredning pågår rörande de förhållanden, varunder jordbruket arbetar i Norrland. Då utskottet förutsätter, att av oss motionärer framförda synpunkter tagas under omprövning vid utredningen, föreligger enligt utskottets uppfattning icke anledning för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla utredning i motionens syfte. På grund härav och under erinran tillika om utskottets samma dag avgivna betänkande nr 13 i anledning av väckta motioner angående effektivt reglerande av importen av virke, hemställer utskottet, att nu föreliggande motion om begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag har redan erkänt, att utskottets redogörelse präglas av välvilja för motionens syfte. Ja, även ur utskottets eget yttrande kan man utläsa en välvillig inställning, då utskottet förutsätter, att de av oss framförda synpunkterna komma att tagas under omprövning vid den av utskottet omnämnda pågående utredningen. Trots detta måste jag uttala besvikelse över motionens behandling, då utskottet ej kunnat angiva något angående tiden för den omtalade utredningens slutförande. Det är klart, att missnöjet blir stort bland Norrbottens jordbrukare, som de senare åren fått pröva på det svåra ekonomiska tryck, som åsamkas dem med anledning av de i motionen påtalade förhållandena. För dem kännes dröjsmålet olidligt. Härtill kommer något, som är ännu svårare, och det är känslan av att bli behandlade som Sveriges styvbarn på jordbrukets område, ja, i stor utsträckning glömda av statsmakterna, då det gäller att ordna prisfrågan för de omnämnda jordbruksprodukterna. Det är väl ingen i denna kammare, som kan undra på att det för oss Norrbottens jordbrukare är svårt att förstå, att det nästan alltid skall vara så, att då det gäller handelsavtalen med utlandet och i synnerhet Finland blir det den norrbottniska jordbrukaren, som blir lidande till förmån för industrien. Jag skall ej trötta kammaren med många siffror, men jag kan ej underlåta att nämna, att angående handelsavtalet med Finland i vad det gäller färskt nötkött skulle importen därav uppgå till 600,000 kg, därav 400,000 kg över Haparanda. Men enligt generaltullstyrelsens statistiska avdelnings uppgift har det över Haparanda år 1935 importerades 1,009,415 kg, således över 2 $\frac{1}{2}$ gånger mer än avtalet.

Den finska importen i fråga om fläsk är ännu utslagsgivande för fläskpriset. Verkningarna av importen från Finland ha blivit en sänkning av prisnivån på jordbruksprodukter i Norrbotten långt under prisnivån i mellersta Sverige. Det är då ej underligt, att modlösheten griper omkring sig.

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

Man får nu dagligen höra sådana yttranden som: »Ja, det är bäst, att staten tar hela jordbruket och ger oss understöd, ty vi kunna inte klara oss. Hur vi än arbeta och försöka, ökas skuldsättningen. Vi få så litet för våra produkter, att det ej räcker till det allra nödvändigaste, men räntor och skatter måste betalas.» När till denna avsevärda sänkning av prisnivån på jordbruksprodukterna genom importen från Finland även kommer, att Norrbotten icke haft någon direkt nytta av åtgärderna för jordbrukets stödjande annat än mjölkregleringen, vilken dock icke kunnat återföra mjölkpriset till nivån före sista årens prissänkning, måste man förstå, att missnöje råder. Det norrbottenska jordbruket får reda sig så gott det kan utan sådan hjälp, som statsmakterna lämnat det sydsvenska jordbruket, och dessutom bära hela det ekonomiska trycket av den låga prisnivå, som blivit en följd av importen från Finland. Jag tar som exempel, att medan fläsket betalas med 1:40—1:45 i södra Sverige betalas det i Norrbotten med 1:00—1:15. Normalt borde priset i Norrbotten vara 1:55—1:60, om man som förhållandet var förut kunnat räkna med tillägg för frakt. Liknande är förhållandet med priserna för kött, ägg, hö o. s. v. Dessa ekonomiska förhållanden för jordbruket i Norrbotten äro ohållbara och måste leda till en katastrof, om de ej skyndsamt förbättras. Halva befolkningen lever av jordbruk i Norrbotten, och det är med de största bekymmer, vi se på framtiden.

Jag var för min del övertygad om — jag ansåg det självklart, att utskottet skulle förstå det — att då södra Sveriges jordbruk är i behov av statsmakternas stödåtgärder så var Norrbottens jordbruk ännu mer i behov därav. Men det är verkligen så, att medan man med importregleringar, importavgifter och acciser m. m. skyddar jordbruksproduktionen för det övriga Sverige får Norrbotten taga emot en fri import av jordbruksprodukter utan något som helst effektivt skydd och dessutom hjälpa till att betala jordbrukshjälpen till det övriga Sveriges jordbruk. Inkonsekvenserna i denna politik äro ju uppenbara, och följderna kunna bli oberäknliga. Norrbottens jordbrukare ha dock reda på vad Norrbotten betyder för Sveriges statsfinanser genom dess skogar och naturrikedomar. De ha även kännedom om vad andra klasser — icke jordbrukare — erhålla i löner såväl inom enskild som statlig tjänst. Dessa konsumenter, däri inberäknat industrien, ha endast nytta av den finska importen. Ehuru deras inkomster för utfört arbete äro minst dubbelt så stora, ja, i många fall tre gånger så stora som vad jordbrukarna få för att producera sina produkter, tages tydligen större hänsyn till dessa konsumenter än till Norrbottens fattiga jordbrukare. Det synes, som om man ville pressa ned Norrbottens jordbrukares levnadsstandard till samma låga nivå som den finska befolkningens. Det är rent orimligt, då vi veta, att Finland exempelvis till sina tjänstemän ej ens betalar hälften så stora löner som det betalas i Sverige.

Det enda hopp, jag nu som motionär har, är, att vederbörande myndigheter till 1937 års riksdag ha de av utskottet omnämnda utredningarna klara, så att en ändring av de olidliga och orättvisa förhållandena kan bli möjlig. Jag gör såsom den föregående talaren och vill härmed påminna herr statsrådet om att han ville vara så vänlig att påskynda denna fråga och komma fram med ett sådant förslag, som kan vara oss till hjälp i vår svåra ställning. Med den motivering, utskottet givit, och som tydligt utlovar, att de i motionen nämnda förhållandena skola tagas i beaktande vid pågående utredning, anser jag, så mycket mera som det emot ett enhälligt utskott torde vara lönlöst att begära votering, mig icke böra yttra något vidare. Mitt anförande må i stället

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

(Forts.)

betraktas som ett berättigat nödrop från Norrbottens jordbrukare, och jag vill hoppas, att vad jag anfört skall beaktas av utredningen.

Herr talman, jag kan dock ej annat än yrka bifall till motionen.

Herr Lövgren: Herr talman! När man bedömer frågan om vår import från Finland, måste man se den mot bakgrunden av vårt handelspolitiska förhållande till detta land. Vi finna då, att vi år 1935 hade en export till Finland på icke mindre än 45,282,000 kr., under det att importen från Finland uppgick till 17,982,000 kr. Det föreligger sålunda ett överskott i handelsbalansen på icke mindre än 27,000,000 kr. Det säger sig självt, att detta ur handelspolitisk synpunkt så gynnsamma förhållande är önskvärt att bibehålla, då ett exportöverskott på 27,000,000 kronor ju innebär, att vi här i landet ha ett par tiotusental arbetare, som uteslutande äro sysselsatta med tillverkning av varor för finsk räkning.

När jag så betraktar importen från Finland mot bakgrunden av detta och även det faktum, att Norrbotten är ett underskottsområde, som från annat håll måste importera de produkter, det här är fråga om, då får jag säga, att jag har svårt att förstå den indignation, som mina länskamrater här visa. Man riktar sig här mot importen av hö. År 1935 uppgick den till 6,716,000 kg., men skall det vara någon olycka att importera denna kvantitet hö från Finland, när det faktiskt föreligger ett behov inom detta län att erhålla denna kvantitet och ännu större kvantitet söderifrån importerar av kraftfoder och även hö. Vi ha i Norrbotten ett underskottsområde, men vi ha också speciella förhållanden, särskilt nere i kustlandet, men delvis också i malmfälten, nämligen en rad av människor, som äro till hälften jordbrukare och till hälften industriarbetare. De äga jordbruk i byarna runt omkring industriplatserna, vilken jord de ha fått i arv eller genom köp och på denna lilla jordbit kunna de föda någon ko och sälja mjölk direkt till konsumenterna för 20 à 22 öre litern. Priset varierar litet på olika orter. För dessa är det en ren fördel att kunna köpa foder billigt och producera mera mjölk än de kunna enbart med foderskörden från sin lilla jordbit. Mot detta riktar man sig nu och säger: Detta blir en industriell mjölkproduktion. Folk, som icke ha ett jordbruk och ingen foderproduktion, köpa foder och tillverka mjölk.

Importen av hö uppgick i fjol till 6,700,000 kg., och det räcker icke till foder åt mer än 2,300 kor eller så ungefär. Det är cirka 2 % av hela produktionen inom länet. Under sådana förhållanden kan det icke spela någon roll, men för den enskilde småjordbrukaren och lägenhetsägaren, som har en fördel av detta, skulle det alldeles säkert vara en hård beskattning, om man genomförde accis på hö eller genomförde en importspärr och på det sättet tvingade dem att köpa sitt hö söderifrån eller att slå ut de kreatur, som de icke kunna försörja på sitt jordbruk. Det är yrkesbröder till de föregående talarna, som det här gäller. I minst lika hög grad gäller det även säsongarbetarna inom industrien, som ha en liten jordegendom, på vilken de kunna producera någon mjölk o. s. v. Jag kan alltså icke betrakta denna import av hö såsom någon olycka utan tvärtom. När herr Nilsson i Antnäs säger: »Medan gräset gror dör kon», svarar jag: Den dör i varje fall icke av höimporten.

Det ligger något annorlunda till, när man kommer över på frågan om kött, fläsk och andra jordbruksprodukter, men även här föreligger ett underskott i Norrbotten. Huru stort underskottsområde Norrbotten är, framgår bäst, om jag nämner några siffror. Vi ha i Norrbotten 68,600 nötkreatur och 12,000 hästar. Inom Västerbotten har man 106,000 nötkreatur och 18,000 hästar på samma befolkning. Västerbottens län är icke i någon högre grad exportör

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

av jordbruksprodukter. Följaktligen måste det föreligga ett ganska stort underskott i Norrbotten, och det synes då ganska naturligt, att man dirigerar importen från Finland dit. För befolkningen i Norrbotten kan det vara likgiltigt, om den får sitt kött från Skåne eller från Finland. Nu gå i stället kött och fläsk från Skåne i lika stora eller större kvantiteter till Tyskland och England.

Möjligen skulle man kunna komma till en bättre tingens ordning genom en förständig facklig organisation från jordbrukarnas sida. Jag föreställer mig, att det icke skulle vara omöjligt att skapa en slakteriorganisation för hela länet, som hade kött- och fläskhandeln i sin hand och som kunde jämna ut på sådant sätt, att jordbrukarna i Norrbotten för den lilla produktion av fläsk och kött, som de ha, finge ett rimligt pris.

Utskottet har nu varit välvilligt i sin motivering. Saken ligger ju så till, att inom jordbruksnämndens kansli pågår en statistisk ekonomisk undersökning rörande de förhållanden, varunder jordbruket arbetar i Norrland. Enligt jordbruksnämndens skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari i år skall nämnden, när denna utredning, varvid särskilt de speciella förhållandena i Norrbottens län komma att uppmärksammas, slutförts, till Kungl. Maj:t avlämna redogörelse för de erhållna resultaten, och i samband härmed kommer nämnden att framlägga de förslag, vartill undersökningen må giva anledning. Finns det mot bakgrunden av detta något skäl, varför vi i utskottet skulle ha begärt en utredning ovanpå den utredning, som håller på att slutföras? Jag kan icke inse det.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Jag måste medge, att herr Lövgren har visat stor variationsförmåga, när han skall motivera sin ståndpunkt. Herr Lövgren har ju rest omkring i Norrbotten under de föregående månaderna och talat om denna sak, och han har därvid sagt, att det icke är något allvarligt problem utan det är endast kapten Meyerhöffer, som blivit så nationell, att han icke unnar svenska kor att äta finskt hö. Här har han däremot använt en något annorlunda motivering och gått över på den chauvinistiska linjen. Inledningsvis framhöll han, hurusom det ur nationell synpunkt är nödvändigt att vi slå vakt om våra handelsintressen. Ja, herr Lövgren, ej heller jag vill rubba dessa handelsintressen till vår nackdel, men nu ha valutaförhållanden och annat utvecklat sig så, att det blivit en enda landsända, som ensidigt skall bära denna börda. Speciellt går det ut över Norrbottens jordbrukare.

Eftersom herr Lövgren talade om att Norrbotten var ett underskottsområde, vill jag framhålla, att det helt naturligt är mycket varierande olika år allt efter höskördens utfall.

Herr Lövgren hade en ganska egendomlig skildring av den där jordbrukartypen, som till hälften var jordbrukare och till hälften industriarbetare. Det är nog rätt svårt att hitta den proportionen. Det finns emellertid en annan typ av jordbrukare, herr Lövgren, som icke har mer bete än det växer skägg på herr Lövgrens haka men som ändå har tre kor och med framgång kan konkurrera som mjölkförsäljare i närheten av städerna. Den typen av jordbrukare blir allt talrikare och talrikare. Deras existens möjliggöres enbart genom importen av billigt foderhö, och de uppträda såsom leverantörer starkt dumpande för bönderna i trakten. Det är också sägande, att det är jordbruksorganisationerna själva, R. L. F. och hushållningssällskapet och andra, som framhålla, att förhållandena ha blivit fullkomligt olidliga. För varje år som går

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

(Forts.)

förskjutes den gräns, där bönderna börja känna av denna konkurrens. Ännu för några år sedan, alltså vid föregående års riksdagsmannaval, var det endast fråga om Torne och Sangis' älvdalar. Nu känner man den hårda konkurrensen även i Kalix och Töre älvdalar.

Det är mycket bra att tala om pågående utredning. Det har redan gjorts upprepade framställningar, som statsmakterna icke ha fäst sig vid det allra ringaste. Det är dock alldeles påtagligt, att de jordägande bönderna uppe i Norrbotten lida synnerligen svårt under dessa förhållanden, men att statsmakterna för dem icke ha visat det intresse, som man visat jordbrukarna i andra delar av vårt land.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Eftersom man här har framfört vissa klagomål från Norrbotten, skall jag be att få säga ett par ord. Jag vill först och främst understryka, att jordbrukarna i Norrbotten arbeta under synnerligen svåra förhållanden. Jag vill också framhålla, att man dock knappast träffar på några jordbrukare, som ha så stark tro på sitt jordbruks försörjningsmöjligheter och utvecklingsmöjligheter som just de norrbottniska jordbrukarna, vilket förhållande av oss, som bo litet längre söderut, nästan anses vara förklaringen till att dessa jordbrukare överhuvud taget kunna driva sitt jordbruk under de förhållanden, som råda där uppe.

Däremot vill jag bestämt taga avstånd från påståendet, att de åtgärder, som ha vidtagits till stöd åt jordbruket överhuvud taget, icke alls skulle ha kommit Norrbotten till del. Jag ber i det hänseendet att få erinra om de fördelar, som Norrbottens jordbrukare åtminstone teoretiskt borde ha av den vidtagna mjölkregleringen. Genom den omläggning, som föregående års riksdag beslöt i fråga om mjölkregleringen, fick man ju ett ökat tillskott i utjämningsbidrag för produktmjölken. I synnerhet i Norrbotten framträdde denna ökning starkt. Fr. o. m. juli månad föregående år ha Norrbottens jordbrukare på sin produktmjölk haft ett tillägg, under juli av 7 öre, under augusti av 10.57 öre, under september av 10.30 öre, under oktober av 14.58 öre, under november av 8.57 öre och under december av 7.71 öre.

Jag skall roa mig med att göra en beräkning av vad detta tillägg plus vad man får vid smörförsäljningen bör innebära för smörpris. Jag använder då den vanliga beräkningsgrunden, att det behövs 25 liter mjölk för ett kilo smör. Jag kommer då till det resultatet, att dessa tillägg efter avdrag av mjölkskatten plus vad mejerierna få för sitt smör, vilket torde ligga omkring 2 kronor 85 öre, ger ett faktiskt smörpris där uppe av 4 kronor 60 öre eller något i den stilen. Jag vet emellertid fullerväl, att det pris, som jordbrukarna få såsom leverantörer, ingalunda för närvarande kan tillfredsställa dem. Vad det beror på vet jag icke, men jag tror icke, att man kan säga, att de statliga regleringsåtgärderna icke skulle ge möjlighet till en bättre betalning av mjölken åt jordbrukarna i Norrbotten.

Eftersom man vänt sig mot statsmakternas åtgärder och därvid väl i främsta rummet siktat på statens regleringsorgan, vill jag också säga, att man har under förhandenvarande omständigheter försökt en hel del åtgärder för att stödja jämväl de norrbottniska jordbrukarna. Däremot kan det nog hända, att man hade väntat sig att få något bättre stöd från Norrbotten just för att man skulle nå den fulla effekten av de åtgärder, som man har velat rekommendera.

Inom jordbruksnämnden ha vi också, som herrarna veta, förra hösten före-

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

tagit en resa i Norrbotten för att verkligen komma underfund med de säregna förhållanden, som tydligen äro rådande där uppe, speciellt i själva gränsområdena. Det är icke utan att jag av herr Nilssons i Antnäs anförande här fick den misstanken bestyrkt, att den iver, som man nu först egentligen visar, delvis är orsakad av vår resa.

Vad angår den import, som nu är påtaland, vill jag säga, att jag gärna medger, att den har varit till våldsamt olägenhet icke blott för jordbrukarna utan jämväl för andra. Den köttimport, som ägde rum år 1935, var dock icke i sin helhet reglerad genom licenser. Det är icke mer än något över 350,000 kilogram, som ha kommit in efter medgiven licens, och det övriga har införts genom det avtal, som är slutet mellan de båda länderna. Dock vill jag säga, att om jag icke är oriktigt informerad, är det icke egentligen så stora klagomål över köttimporten som fastmera över importen av fläsk. Det är den importen, som varit särskilt irriterande, och det är mot denna import, som klagomålen ha framkommit icke bara från jordbrukare utan jämväl från handeln och från charkuteristerna. Vi ha i den mån vi ha kunnat försökt lindra verkningarna av dessa olägenheter. Redan när vi i slakterinämnden hade att lämna dessa licenser, försökte vi så gott vi kunde göra något i det syftet. Vi gingo först in för att begränsa licensgivningen till ett färre antal importörer, vilka för denna rätt fingo förbinda sig att handha importen på visst sätt. Vi ville nämligen icke ha försäljningen av de importerade kvantiteterna spridd över hela Norrbotten. Vi ville tillgodose, icke de platser, där man kunde beräkna, att bygdens produktion hade någon betydelse, utan snarare de typiska avsättningsområdena. Jag medger dock, att det icke lyckades riktigt, därför att handeln därigenom vållades en hel del olägenheter, icke minst ur konkurrenssynpunkt de olika företagen emellan. Sedan blev behovet av en större import alldeles tydlig och klar. Man kunde därvid emellertid icke framtvinga en export från södra Sverige upp till Norrbotten, även om detta ur andra synpunkter varit önskvärt, eftersom ifrågavarande vara icke fanns att köpa i södra Sverige, såsom förhållandet faktiskt var under viss tid före jul.

Vi ha också försökt på annat sätt bättra på de åtgärder, som förut blivit vidtagna. I och med att importen måste ges större volym för att fylla det underskott, som fanns, måste givetvis det antal, som fick licens på import, ökas. Vi försökte då finna en utväg, varigenom man skulle kunna reglera priset på de alster, som bjödos ut av Norrbottens jordbrukare. Det har varit så förut, det ber jag att få understryka riktigheten utav, att den finska prisnivån i viss mån blivit bestämmande även för de alster, som salufördes från ortens jordbrukare, men priserna ha dock icke helt sammanfallit. Om de undersökningar, som vi ha företagit, icke äro alltför felaktiga, så brukar priset exempelvis på fläsk från Norrbotten ligga ungeför 10 öre högre än priset på finskt fläsk, även om det förra priset ändå många gånger ligger betydligt under priset på fläsk från södra Sverige. Vi ha nu tänkt oss, att man skulle kunna vinna en fördel bland annat därigenom, att man vid rätten att importera fäste det villkoret, att importören först skulle ha köpt upp ett visst parti svenskt fläsk. Om man knöte ihop dessa saker, skulle man kunna beräkna, att i Norrbotten producerat fläsk skulle komma precis i pari med vad som köptes söderifrån. Denna ordning har nu endast varit i kraft sedan den 1 januari, och jag erkänner, att man ännu icke har kunnat draga några slutsatser rörande resultatet, som kunna anses slutgiltiga, men jag tror dock, att om man fortsätter på detta sätt, skall man komma till ganska fördelaktiga re-

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

(Forts.)

sultat. För att få den eftersträfvade effekten fordras dock även vidtagandet av en del organisatoriska åtgärder.

Vad sedan beträffar den utredning, som för närvarande pågår inom jordbruksnämnden, så är det alldeles klart, att när vi, såsom riksdagen faktiskt uttalade i fjol, skola verkställa utredning om de speciella norrländska förhållandena, kunna vi icke undgå att särskilt observera Norrbottens förhållanden. Så stort som Norrland är, äro förhållandena också så pass skiftande, att man icke kan underlåta en sådan uppdelning. Även inom själva Norrbotten träffar man emellertid på så olikartade förhållanden, att jag icke kan tänka mig annat än att man speciellt måste uppmärksamma förhållandena i gränssområdena. Det blir dock kanske svårt att i detta fall kunna komma till ett verkligt tillfredsställande resultat, därför att gällande handelsavtal givetvis lägger vissa hinder i vägen. Dock måste jag ge jordbrukarna i Norrbotten rätt, när de säga, att det icke kan vara riktigt, att jordbrukarna där uppe skola bli lidande på de fördelar, som handelsavtalet ger åt andra näringar.

Härtill kommer, vilket jag också vill understryka, att svårigheter möta, därför att man ännu icke har den organisation där uppe bland jordbrukarna, som vore behöflig för att få verklig effekt av olika åtgärder. Jag skulle vilja rekommendera herrarna, icke minst herr Nilsson i Antnäs, att verkligen ta i med kraft för att få till stånd en effektiv jordbruksorganisation.

I anledning av de olika yrkanden, som här ha gjorts, vill jag till sist endast säga, att det ju här bara är fråga om huruvida denna utredning i fortsättningen skall handhas av jordbruksnämnden eller uppdragas åt särskilt tillkallade sakkunniga, vilket gör den personligen alldeles detsamma. Jag ser lika gärna, att man tillsätter särskilda sakkunniga för ändamålet, därför att det gäller ett så pass stort och svårt problem, att jag icke alls skulle ha något emot att jordbruksnämnden befriades därifrån.

Jag har med det sagda endast velat framhålla, att nog ha vi försökt göra något, men jag har icke funnit, att man ägnat dessa försök tillbörlig uppmärksamhet utan man har oftast bara nöjt sig med allmänna klagomål, som ibland icke varit fullt befogade. Jag är dock, som jag förut framhållit, fullt på det klara med att särskilda åtgärder behövas för Norrbottens jordbrukare.

Herr Brännström i Skellefteå: Herr talman! Eftersom jag deltagit i bevillningsutskottets behandling av detta ärende skall jag be att få säga några ord. Det föreföll mig, som om de två första talarna i denna fråga voro något hårda mot utskottet. Jag kan i mångt och mycket instämma i vad herr Nilsson i Antnäs och andra efter honom ha sagt om att jordbrukarna i Norrbotten och för övrigt även i viss mån i Västerbotten icke ha fått de fördelar, som vore önskvärda, av de statliga regleringsåtgärderna, utan tvärtom ha fått bära åtskilligt av de svårigheter, som blivit en följd av dessa regleringsåtgärder. Men när man klandrar bevillningsutskottet för den ståndpunkt, det intagit, då måste jag säga, att det omdömet är hårt, för att icke säga oriktigt. Vad är det för skillnad mellan motionärernas yrkande och den motivering, som ligger till grund för bevillningsutskottets yrkande? Såvitt jag kan se, är det endast den, att motionärerna vilja ha en ny utredning framlagd till 1937 års riksdag, medan bevillningsutskottet pekar på att en utredning redan är i gång. Det hörde vi av den föregående ärade talaren, som är ledamot av jordbruksnämnden. Han har ju prövat svårigheterna, och han har under sin resa uppe i Norrland och kanske även på annat sätt satt sig in i, vilken svår fråga detta är. Herr Strindlund är ju numera också så sakkunnig i fråga om regleringar

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

på jordbrukets område, att jag tycker, att icke blott bevillningsutskottet utan även norrbottningarna skulle vara tämligen belåtna med att denna fråga behandlas av en nämnd, var ibland andra han är ledamot. Att frågan ligger hos jordbruksnämnden, måtte väl betyda, att det är säkrare, att den kommer fram till 1937 års riksdag, än om man satte i gång en ny utredning. Det skulle kanske bli svårare att få denna färdig till 1937. Då vi nyss från denna plats hört, att den utredning i detta ärende, som pågår, redan hunnit rätt långt, synes det mig, som om motionärerna borde vara tillfreds med att utredning pågår, så att de förslag, som framgå av denna utredning, kunna komma till behandling vid 1937 års riksdag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nyblom: Herr talman! Då jag begärt ordet i denna angelägenhet, är det därför, att jag haft tillfälle att deltaga i en utredning rörande gränshandeln mellan Finland och Norrbotten, vilken Riksförbundet landsbygdens folk utfört.

Jag anser mig här böra vitsorda, att den utredningen i allo bekräftade de synpunkter, som motionärerna framhållit. Vi ha kunnat konstatera, huruvida prisbildningen speciellt i Tornedalen absolut bestämmes av de finska priserna och att man inom jordbrukarnas läger har allvarliga olägenheter av denna gränshandel. Jag skall icke ge mig in på några detaljer, men det är en sak, som jag särskilt vill trycka på.

Vi konstaterade under utredningen, att jordbrukarna, speciellt i Tornedalen, icke få de genomsnittliga priser på sina produkter, som motsvara den prisnivå, för vilken riksdagen gick in genom 1933 års beslut i jordbruksfrågan, vilket innebar, att prisnivån skulle höjas så att den kom att ligga 25 procent under medelprisnivån för åren 1925—1929. Men stora grupper jordbrukare där uppe äro berövade möjligheten att erhålla sådana priser, och de kunna enligt mitt förmenande ställa bestämda krav på att sådana åtgärder vidtagas, att deras produkter komma upp i samma prisläge som övriga jordbrukares här i landet. Jag har velat trycka på detta, därför att då jordbruksnämnden vidare skall syssla med detta, är det av vikt, att man söker få till stånd sådana åtgärder, som kunna bringa dessa jordbrukare i samma läge som andra grupper.

Sedan har också där uppe klagats över att mjölkhandeln från Finland på Haparanda och Tornedalsbygden icke är belagd med mjölkavgifter. Mjolkproducenterna på den finska sidan slippa alltså ifrån avgifter, vilket man inte gör på den svenska sidan, och detta räknar man som en orättfärdighet. Jag är icke så mycket inne i denna detalj, att jag kan säga, om man från jordbrukarnas sida har rätt att framställa så allvarliga klagomål. Men just beträffande prisnivån tror jag, att man får lov att giva sig in på ett ingående bedömande för att söka finna utvägar att hjälpa dem, som nu befinna sig i ett allvarligt läge.

Herr Johansson i Tväråselet: Herr talman! Jag skulle egentligen haft ganska mycket att säga om denna debatt, men jag skall inskränka mig till några få ord.

Jag kan icke förstå annat, än att herr Strindlund i viss mån missuppfattat våra yrkanden, då han talar om att han icke i alla delar kan vara med om klagomålen över att man icke ordnat det så för oss som för de svenska jordbrukarna i övrigt med avseende på mjölkregleringen. Saken om mjölkregleringen har icke tagits in i motionen med klagan, ej heller i mitt anförande. Det gäller blott de bedrövliga förhållanden, som uppstått genom den prissänkning,

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

som skett, icke bara i Tornedalen utan även i den sydligaste delen av länet, t. ex. i Älvsbyn och i Piteå. Där har man också fått mycket obehag, därför att den finska importen pressat ned priserna på våra varor, så att vi i detta fall äro långt sämre ställda än de svenska jordbrukarna i övrigt.

Jag har velat göra dessa erinringar angående Strindlunds yttrande. Angående herr Lövgrens sätt att se på denna sak så är det klart, att han från sina synpunkter ser den så, och jag skall icke besvara kammaren med någon vidare utläggning av att hans synpunkter i många fall äro felaktiga, såsom herr Meyerhöffer redan framhållit.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Jag skall icke bli långrandig eller säga många ord. Men jag är tvungen att yttra mig igen i anledning av herr Lövgrens anförande, då han talade om att handelsbalansen med Finland var så gynnsam för oss, att det icke finge göras någon ändring i detta förhållande, och till stor del grundade sitt omdöme därpå.

Jag frågar än en gång: Skola Norrbottens jordbrukare ensamma bära en börda, som innebär en fördel för andra kategorier medborgare i andra delar av vårt land? Om det sker en sådan reglering, att importen över finska gränsen icke blir så våldsam, som den nu faktiskt är, så behöver Norrbottens befolkning icke därför lida berst på någonting, ty den kan i regel köpa, vad den behöver, ifrån sydligare delar av landet, och då kommer detta landets befolkning och näringsliv till godo.

Herr Lövgren säger vidare, att det icke är någon olycka, att det importeras hö från Finland till Norrbotten. Jo, det är just, vad det är. Det är ingen lycka för Norrbotten, att det kommer in hö, utan det är tvärt om en olycka. Det är ingen lycka för dem, som förbruka detta hö, köpt från Finland. När allt kommer omkring, blir det dålig vinst även för dem, och allmänheten både där uppe och här nere har ingen som helst fördel därav.

Herr Lövgren talade vidare om en slakteriorganisation, som skulle råda bot på de låga priserna på kött och fläsk. Men så länge denna import över finska gränsen får fortgå, läser ingen slakteriorganisation kunna bringa någon hjälp. Jag kan nämna, att när köttet här nere betalas med 1:30 å 1:35 per kilogram, så få lantbrukarna där uppe 90—95 öre. Någon variation kan det bli, om importen från Finland blir mindre någon dag eller någon vecka, men eljest äro prisen genomgående så låga.

När jag säger, att vi i Norrbotten haft föga eller ingen nytta av de regleringar, som vidtagits för att stödja jordbruket, då ropar man på mjölken. Jag ber att få nämna, att jag icke är så inne i mjölkregleringsfrågan, men jag ber också att få nämna, att de lärda på detta område tvista om huruvida mjölkregleringen varit till någon avsevärd fördel för Norrbotten. I så fall har den åtminstone icke varit nämnvärd. Så ligger det i själva verket till.

Nu säger herr Brännström m. fl., att det icke kan leda till bättre resultat, om vi gå någon annan väg än den, som utskottet anvisar, och det kan ju hända, att det är så. Jag sade emellertid i mitt första anförande, att detta ärende borde plockas ut ur det stora knippet och bli föremål för särskild behandling. Jag har den bestämda uppfattningen, att vederbörande statsråd skulle kunna göra åtskilligt i detta avseende, och jag vidhåller min uppfattning, att man alltför litet givit akt på dessa förhållanden i övre Norrland.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag var tvungen att begära ordet ännu en gång.

Herr Meyerhöffer ondgjorde sig över att jag icke använder samma ordalag,

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

när jag resonerar här i kammaren, som när jag polemiserar mot honom i Norrbotten. Herr Meyerhöffer får förlåta mig. Jag trodde icke, att det var han som stod under debatt här i kammaren.

Jag hävdar emellertid bestämt, att denna import av hö från Finland icke är någon olycka för Norrbotten, så länge det lider av underskott på foder. Om jag icke minns fel, ha några av motionärerna här argumenterat för en fraktnedsättning i fråga om hö ifrån södra Sverige. Det skulle då i alla fall bli lika billigt för de jordbrukare i Norrbotten, som måste köpa hö. Mot bakgrunden av detta kan jag ju med skäl fråga, om man nu skall vara till den milda grad nationell, att man icke unnar korna i Norrbotten att äta billigt finskt hö, när de kunna få det, utan i stället vill betala frakten för hö från södra Sverige dit upp, för att de skola kunna få nationellt hö. Det får väl vara någon måtta.

Jag förstår ju mer än väl, att herr Meyerhöffer icke har den ringaste aktning för vår ställning till Finland i handelsbalanshänseende. Men 45 miljoner kronor på exportsidan, som i huvudsak utgöra likvider för industriartiklar, vilka levererats till Finland, det är en stor slant jämfört med de 17 miljoner kronor, för vilka vi köpa varor från Finland. Om jag går ut från objektiva grunder, kommer jag till det resultatet, att importen av hö från Finland icke skadar oss alls, i varje fall icke norrbottningarna. Jag är född i det område, dit största delen av höimporten går, och jag känner till det. Jag var redan som liten pojke med om att fara till Tornedalen både på den finska och den svenska sidan för att köra hö till Kalix, där det alltid var underskott. Denna handel har pågått i årtionde efter årtionde till nytta för bägge parter, och det finns ingen anledning att gå emot den.

Beträffande frågan om fläsk och kött m. m. ha vi en utredning pågående och snart avslutad inom jordbruksnämnden, som säger, att den skall komma med förslag i ärendet. Varför skall man då begära en ny utredning härom? Jag anser mig icke kunna vara lika välvillig som herr Brännström och herr Strindlund, utan jag menar, att när man behandlar denna fråga, böra även andra och vidare synpunkter tagas i betraktande än de, som motionärerna här företräda. Jag har samtalat med en jordbrukare i Norrbotten, ingalunda en av de mindre, när jag sist var där uppe och det var resonemang om detta. Han sade: det klagas nu över priserna på kött och fläsk, men det är ju icke det, som är vår huvudartikel; de allra flesta bönder i Norrbotten slå ut en ko kanske vartannat år eller en, två à tre kalvar, som de saluföra; köttproduktionen är för dem en liten bisak i jämförelse med mjölkproduktionen. Då säger man, att mjölkregleringen icke gjort den ringaste nytta. Detta yttrande måste ju botten i okunnighet. Rätta förhållandet är, att mjölkregleringen har varit till mycket stor nytta för Norrbottens jordbrukare. Jag skall icke gå in på detaljer i den saken här, men jag är alldeles säker på att utan mjölkregleringen skulle en jordbrukare i Norrbotten i dag icke kunna diskontera mellan 20 och 25 öre per liter på den mjölk, som de sälja till direkt konsumtion, och icke heller de pristillägg för produktmjölk, som herr Strindlund i sitt anförande lämnade siffror på.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Jag vill först inledningsvis säga, att jag icke ondgjort mig över att herr O. W. Lövgren icke har samma terminologi i riksdagen som ute på valmötena, utan jag tycker tvärtom, att det är önskvärt, att han icke använder den terminologien inom riksdagen.

För att emellertid komma över till den fråga, som här debatteras, vill jag erinra om att herr Lövgren säger, att importen av hö icke är någon olycka.

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.

(Forts.)

Det säger han, därför att han ställer sig på en ensidig konsumentståndpunkt. Då kan jag lika väl säga, att det är bra, om det importereras billigt socker från Cuba. Det är en fördel för mig som konsument. Men då ser man icke på vad det betyder för landet i stort. Herr Lövgren har en helt ensidig inställning och tar icke hänsyn till den bofasta bondebefolkningen, vilken anser, att deras mest brännande och allvarliga jordbruksproblem är den konkurrens, som vi äro utsatta för från Finland och som till följd av valutaförhållandena blir värre och värre för varje år samt sträcker sig till allt större områden. De faktiska förhållanden, som äro rådande beträffande järnvägarnas billigare taxor i Tornedalen och beträffande utnyttjandet av vägarna och möjligheten att få mjölk från Finland direkt till vissa gruvsamhällen, ha alla verkat i precis samma riktning, nämligen att skapa svårigheter för bönderna i Norrbotten.

Om vi nu skola debattera den nationella inställningen till frågan om vissa slag av hö från kornas sida, så ligger det icke riktigt till så, som herr Lövgren uppger. Bönderna själva säga, att kvaliteten på det sydsvenska hö, som de importera, är så mycket högre än kvaliteten på det finska, att de äro villiga att betala 1½ eller 2 öre mer per kilogram. När herr Lövgren talar om att slå ut kor och kalvar och allt dylikt, så erinrar jag mig en jordbrukskonsulent i min barndom, som sade, att liksom i förkänslan av ett gott höår läto sig mycket kalvar födas. Det är icke så gott att reglera i förväg och att i förväg bestämma, vilken åtgång det kan bli på hö. Det är inga organisationer av norrbottensbönder eller andra, som bestämma över höskördens utfall. Därvidlag måste det finnas vissa variationsmöjligheter, och den utvägen ha vi sökt hålla öppen genom att låta länsstyrelsen eller andra institutioner reglera dessa saker. Nu borde vi de sista åren genom fraktlindringar kunnat från Jämtland eller annorstädes erhålla till kvaliteten bättre hö än det, vi få från den finska sidan. Herr Olsson i Digernäs har motionerat i den riktningen, och det är en sak, som enligt vår mening bör beaktas.

Jag har den största aktning för handelsbalansen, och jag är lika nationell som herr Lövgren på denna punkt. Men det är icke det, som vi vänt oss emot, utan vad vi vänt oss emot är, att en yrkesgrupp, därtill i en landsända, där jordbruket kämpar med de största svårigheter, skall ensam bära en börda, som borde bäras av riket i dess helhet.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag ber att få säga till herr Meyerhöffer, att konsumenterna äta icke hö i Norrbotten: de förtära mjölk. Men korna äta hö. Och korna ägas till väsentlig del av bönder och smärre lägenhetsägare. Det är i stor utsträckning, särskilt i kustlandet, före detta säsongarbetare, som förr kunde få arbete i sågverken men nu äro utrationaliserade och på den grund finna det fördelaktigt att hava någon ko mera än de kunna föda på sin lilla jordbit. Det skola vi icke lägga hinder i vägen för. Det är riktigt vad som sker i Norrbotten på detta område.

Herr Johansson i Tväråselet: Herr talman! Det är litet egendomligt, när herr Lövgren säger, att det icke finnes någon, som har olägenhet av höimporten från Finland. Jag skulle önska, att herr Lövgren komme i den numera olyckliga ställningen att hava ett jordbruk, icke ett sådant som hade 2—3 kor, utan ett jordbruk, som kunde föda 15—20 kor. En sådan jordbrukare förlorar mera ju mera kreatur han sätter in. Då försöker han den utväg, som jag och många andra försökt: han försöker minska kreaturen och sälja hö. Det är en mycket

Ang. begränsning av importen av vissa varor från Finland till Norrbotten.
(Forts.)

förständig väg att göra så. Därigenom blir det även en utjämning, ty de små jordbrukarna få köpa av dem, som hava överproduktion av hö. Men vad blir fallet då? Det blir ingen stor fara för de små jordbrukarna, som köpa hö. Men har herr Lövgren någon gång tänkt på hur det ställer sig för en jordbrukare, som kanske vill sälja 10,000—20,000 kilogram hö? Han råkar nu ut för importen, som gör, att han får 2—3 öre mindre per kilogram än om det icke vore någon höimport från Finland. Då tycker jag, att om herr Lövgren vore jordbrukare i stället för redaktör borde han förstå, vad detta innebär. Det blir samma sak som då hans tidning går med förlust.

Men på detta hans område ställer han sina blickar till en organisation, som kan stödja, och på det sättet kan han driva sin affär. På samma sätt skulle vi svenska jordbrukare behöva statens stöd för att vi icke skulle gå under. Men vi jordbrukare över hela landet resonera som så, att vi vilja icke hava statsunderstöd, icke fattighjälp, utan vi vilja hava det ordnat så, att vi få betalt för våra varor, alldeles som Lövgren vill att arbetare och löntagare skola få betalt för sitt arbete så att de kunna leva på detsamma. Vill staten reglera det så, skola vi bliva glada och tacksamma och icke klaga i riksdagen.

Jag vill bara hava sagt, att vi hava icke yrkat förbud för denna import där vi nämnt hö i motionen, utan vi hava tyckt, att då fodervaror t. ex. bliva belagda med importavgifter i övrigt i riket, kunde man handla på samma sätt även i Norrbotten. Vi hava icke tänkt att hindra herr Lövgrens djur att få äta det goda finska höet.

Det är alldeles riktigt, som herr Meyerhöffer säger, att den omständigheten, att handlande togo hem hö från Finland i fjol och sålde det till våra jordbrukare, gjorde, att vi icke fingo sälja det hö, vi hade att sälja, annat än till pris som ej täckte produktionskostnaderna. Men de, som köpte, sade sedan, att de skulle gärna hava betalt två öre mera för vårt hö än vad de gjort för det finska. Men det hade varit för mycket begärt att alla handlandena velat medverka till att bönderna först fingo sälja sitt hö, ty de äro intresserade av att förtjäna på denna import. Vi bönder åter hava icke haft nytta utan skada av denna i stort sett och det tycker jag, att herr Lövgren borde förstå. Men det går nog icke för honom att förstå det. Det vore kanske möjligt om han hade ett hemman och vore i samma situation som dessa hemmansägare, som ha hö att sälja.

Herr Lövgren: Herr talman! Nu komma vi äntligen till pudelns kärna. Herr Johansson i Tväråselet är producent. Han vill icke sätta in så många kor i ladugården, att de äta upp hans hö, utan han vill sälja det till mindre lyckligt lottade människor, som icke hava tillräckligt själva. Det är pudelns kärna.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 19.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 222, angående anslag för budgetåret 1936/1937 till folkpensioner och invalidunderstöd; och

nr 223, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Dessa propositioner bordlades.

§ 20.

Vid nu skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckta motioner om inrättande av en hovrätt med säte i Göteborg biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 21.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 8 § lagen om vägdistrikt; och anförde därvid:

*Ang. viss
ändring av
8 § lagen om
vägdistrikt.*

Herr Fast: Herr talman! Jag har med min reservation endast givit till känna, att jag icke velat vara med om det sätt, varpå man här vill ändra en nyss antagen lag. Det har varit gammal god kutym så länge jag setat i riksdagen, att man endast gör de ändringar i en ny lag, som man anser vara tvingande. Gentemot det resultat, vartill utskottet i anledning av motionen kommit, har jag i och för sig ingenting att erinra. Men jag vill erinra kammaren därom, att denna lag antogs 1934 och den har ännu icke trätt i kraft i hela sin vidd. Den prövades då av ett särskilt utskott. Och just på denna punkt, efter särskild prövning, gick man från Kungl. Maj:ts förslag och antog de grunder, som nu gälla, d. v. s. en begränsning för sådana vägdistrikt, där en kommun utgör eget vägdistrikt, på så sätt att det där får väljas endast 10 ombud. Jag tror icke, att det varit någon som helst olägenhet för de kommuner, som det här gäller, om man bibehållit denna mindre representation. I stället väljer man den vägen att bara för denna lilla sak göra en rubbning av väglagen. Erfarenheten kommer att giva vid handen, att när man som fallet var 1934 så grundligt omstuvat en kungl. proposition som då skedde, så kommer det att visa sig på punkt efter punkt nödvändigt att vidtaga ändringar och jämkningar. Då är det mera praktiskt, herr talman, att vänta och se, vilka ändringar som behöva företagas, och göra en allmän eftersyn, både formellt och reellt, av denna lag. Den vägen anser jag att man borde hava gått fram i stället för att föreslå en rubbning av lagen, innan den trätt i kraft.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr Lindmark: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Fast säger, att man icke bör vidtaga några ändringar i denna nya väglag med mindre det föreligger ett verkligt behov därav. Herr Fast säger, att denna väglag ännu icke trätt i kraft, åtminstone icke i sin helhet. Även detta är ju riktigt. Men i fråga om den del av den nya väglagen, varom herr Fast yttrat sig, har denna del redan trätt i kraft. Och det är på grund av erfarenheterna från valen hösten 1935 som motionen har framkommit.

När 1934 års riksdag fattade beslut på denna punkt och beslöt, att antalet ombud skulle begränsas till 10, när det gällde vägdistrikt, som utgjordes av endast en enda kommun, så utgick man från den förutsättningen, att detta endast skulle bli ökommuner. Sedan har vägdistriktsindelningen genomförts. Denna vägdistriktsindelning utvisar, att det förekommer särskilt i Västerbottens och Norrbottens lappmarker kommuner, som utgöra egna vägdistriktsindelningar och vars arealer äro utomordentligt stora, liksom även folkmäng-

Ang. viss ändring av 8 § lagen om vägdistrikt. (Forts.)
den är mycket stor. Så är t. ex. fallet med Gällivare socken, som har icke mindre än 20,000 invånare. Det är klart, att när det gäller en sådan folk-mängd är 10 ombud för litet. Där ha vi erfarenheten att bygga på. Det är i kraft av denna erfarenhet som utskottet biträtt motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 22.

*Ang. rösträtt
vid val av
vägstäm-
moombud.*

Slutligen upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckta motioner angående rösträtt vid val av vägstämooombud.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 33 av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*, nr 395 av herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.* och nr 396 av herr *Andersson* i Höör *m. fl.*

I motionerna II: 33 och II: 396 hade framlagts förslag till sådan ändring i lagen om vägdistrikt den 7 juni 1934, att de av Kungl. Maj:t i den till 1934 års riksdag avlätna propositionen med förslag till lag om allmänna vägar m. m. föreslagna grunderna för rösträtt vid val av vägstämooombud bleve gällande.

I motionen II: 395 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag till sådan ändring i lagen om vägdistrikt, att val av vägstämooombud skulle företagas enligt de grunder och på sätt Kungl. Maj:t föreslagit i nyssnämnda till 1934 års riksdag avlätna proposition.

Utskottets hemställan innefattade, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Oscar Gottfrid Karlsson*, *Sandegård*, *Källman*, *Anders Andersson*, *Andersson* i Igelboda, *Fast*, *Nordström* i Torsby, *Johnsson* i Norrahammar och *Nilsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i lagen om vägdistrikt, att val av vägstämooombud skulle förrättas enligt de grunder och på sätt Kungl. Maj:t hade föreslagit i den till 1934 års riksdag i ämnet avlätna propositionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! Konstitutionsutskottet har här i ett sammanhang icke mindre än fyra olika utlåtanden, som beröra den av riksdagen år 1934 antagna lagen om vägdistrikt. Som vi finna, är i denna fråga motioner väckta från nästan alla partiriktningar i riksdagen. Detta visar tydligt, att riksdagens beslut i denna fråga vid 1934 års riksdag icke blev en tillfredsställande lösning.

Det är framför allt rösträtsbestämmelserna för val av ombud till vägstäm-ma som föranlett de motioner, som nu föreligga här till behandling. Dessa rösträtsbestämmelser blevo ju också så partiskt och orätrådigt formulerade i den nya lagen, att en ändring är absolut nödvändig och påkallad på denna punkt.

Bestämmelsen om, att vid val av vägstämooombud endast den är röstberät-

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоombud. (Forts.)

tigad, som jämlikt näst föregående års taxeringslängd är skyldig erlagga vägs-katt till vägdistriktet, medför, att massor av oförvitliga personer och punktliga skattebetalare bliva berövade sin rösträtt vid dessa val. Stora grupper av människor, som under hela sin skattepliktiga levnad erlagt stora skatter till vägdistriktet och som även i fortsättningen komma att öron det, bliva berövade sin rösträtt därför att de exempelvis på grund av sjukdom, arbetslöshet eller andra orsaker saknat inkomster eller haft för små inkomster och därför icke påförts vägs-katt just för detta *enda*, tidigare gångna år.

Vi måste väl alla medgiva, att detta är en orimlighet och en hänsynslös orättvisa mot dessa människor.

Den andra restriktionen beträffande rösträtten, nämligen att den, som häftar för vägs-katt, som förfallit under något av de sistförflutna tre kalender-åren, berövas sin rösträtt, verkar också i lika hög grad orättvist. Jag har erfarenhet om detta, herr talman, ifrån en industriplats som Grängesberg, där vi under åratals fingo arbetstiden inskränkt till endast 2—3 dagar i veckan, samtidigt som vi inom kommunen hade mellan 1,000 och 1,100 helt arbetslösa att underhålla. Arbetarna på dylika industriplatser hava alltid punktligt fått betala en stor vägs-katt. När arbetstiden sedan helt plötsligt blir så starkt inskränkt, att inkomsten icke ens räckt till det allra nödortföligaste livsuppehållet, då måste arbetarna bliva på rest med sina skatter under något år. Jag frågar de borgerliga representanter, som här gå emot en ändring i denna punkt i lagen: finnes det någon rim och reson i att dessa människor skola berövas sin rösträtt, särskilt när man vet, att de till sista öret komma att få betala den resterande vägs-katten?

Jag har här särskilt anfört de nuvarande bestämmelsernas olägenheter för industriplatserna, därför att jag har praktisk erfarenhet av hur de i verkligheten kan verka på dylika platser. Men givetvis drabbas massor av oförvitliga personer och punktliga skattebetalare även inom andra verksamhets-områden lika orättvist av dessa avvita bestämmelser.

Vi hava sagt i den motion, som jag å den socialistiska gruppens vägnar väckt i denna fråga, att det är en stötande orättvisa, att punktliga skattebetalare och oförvitliga personer på detta sätt skola berövas sin medborgarrätt i en betydelsefull fråga, och att det måste betecknas som i högsta grad oförnuftigt att bibehålla dylika orättvisor i en lag. I vår motion hava vi utformat och föreslagit en direkt lagändring, som innebär, att ombud vid vägstäm-ma skola väljas av kommunalstämma eller kommunalfullmäktige i de kom-muner, där kommunalfullmäktige finnas, med tillämpande av samma rösträtts-bestämmelser, som gälla för val av övriga kommunala representationer. Detta är enligt vårt förmenande den väg, som riksdagen måste gå, om den vill skapa rättvisa på detta område. Bifaller riksdagen detta förslag, löses därmed också de missförhållanden, som påtalats i motionerna från bondeförbundet och högern. Även arrendatorerna och andra grupper ernå då rättvisa.

Konstitutionsutskottets här föreliggande utlåtande vittnar emellertid om att herrarna på den borgerliga sidan icke vilja vara med om att skapa rättvisa på detta område. Den gamla invanda översittaretaktiken hänger kvar, som går ut på att utmana arbetarklassen och övriga fattiga medborgare i samhället, när tillfälle gives. Santliga borgerliga partier synas här vara eniga om att gå emot det rättmätiga krav, som framförts i den nu föreliggande frågan. Men jag vill säga: Var övertygade om, mina herrar, att om ni faller detta rättfärdiga krav i dag, så faller frågan framåt, och ni möter den snart igen!

Till utskottets avslagsyrkande är nu fogad en socialdemokratisk reservation. I den reservationen yrka socialdemokraterna, att riksdagen skall skriva

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоombud. (Forts.)

till regeringen och hemställa, att regeringen skall framlägga samma förslag som det, vilket nu ligger här på riksdagens bord. Jag måste säga, att jag har svårt att förstå detta yrkande från socialdemokratiskt håll. Det är ju det socialdemokratiska partiet som har regeringsmakten här i landet. Och nog borde det väl finnas andra möjligheter för den socialdemokratiska riksdagsgruppen att komma till tals med regeringen, om den vill att någonting skall göras. Att socialdemokraterna som motionärer och utskottsreservanter komma så här och vilja ha de borgerliga partiernas hjälp för en påtryckning på regeringen, det förefaller verkligen tillkrånglat och ganska underligt, det måste jag säga.

Nu hava ju socialdemokraterna till på könet två motioner med två olika yrkanden, som föreligga här. Det gör ju saken ännu mera obegriplig. I den ena motionen har framförts ett fullt utformat förslag till lagändring. I den andra motionen yrkas, att riksdagen hos regeringen skall anhålla om framläggande av samma förslag som här motionsvis har framförts även från socialdemokratiskt håll. Nu är det ju på det sättet, att några utredningar i denna fråga äro ju icke alls påkallade. Några sådana hava ju heller icke ifrågasatts vare sig av motionärerna eller av reservanterna, som nu vilja skriva till regeringen. Vad som behöves är ju endast en enkel lagändring, som skapar rättvisa i de rösträttsbestämmelser det här gäller. Ett sådant klart utformat lagändringsförslag har framlagts i vår motion. Herr Andersson i Höör m. fl. har i sin motion framfört ett fullständigt likartat förslag. Att nu, som utskottsreservanterna vilja, avslå dessa förslag och samtidigt begära, att riksdagen skall skriva till regeringen och anhålla att den skall framlägga samma förslag, det måste väl ändå få anses, herr talman, vara en överloppsgärning och en meningslöshet.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr Fast: Herr talman! Jag kan i huvudsak instämma med den föregående ärade talaren i den kritik, som han här riktade gentemot de nuvarande rösträttsbestämmelserna med hänsyn till deras verkningar och det orättfärdiga i dessa. Men däremot kunde jag icke följa honom, då han i slutet av sitt anförande uttalade sin förvåning över att man begärt, att Kungl. Maj:t skulle framlägga ett förslag i överensstämmelse med vad som innefattades i 1934 års proposition i ärendet. Han undrade, om man ville använda de borgerliga som påtryckningsmedel på regeringen. Det skulle väl vara en kvickhet, men den var icke så värst lyckad, då man erinrar sig det förslag, som den nu sittande regeringen framlade 1934. Om den ärade talaren hade sett efter vad som står i reservationens sista stycke, hade han funnit, att vi där klart och tydligt säga ifrån, att vi övervägt framläggandet av en lagtext. Med hänsyn till den begränsning, som ålegat reservanterna, d. v. s. den grupp av utskottets ledamöter, som är i minoritet, varigenom initiativrätt är oss förvägrad att kunna komplettera en lagbestämmelse, som i motionerna är ofullständig, tvingades vi emellertid att för säkerhets skull gå denna väg. Det behövs nämligen vissa reglerande övergångsbestämmelser, vilka vi såsom reservanter icke ha möjlighet eller rättighet att utforma. Jag tror, man gör klokast i att icke läsa ut något annat ur reservationen än vad som faktiskt står där.

Vi socialdemokratiska ledamöter av utskottet anse oss på mycket goda skäl böra intaga den ståndpunkt, som intagits dels av regeringen 1934 och dels av de socialdemokratiska ledamöterna i samma års särskilda utskott. Ingenting har inträffat, som ger vid handen, att vi icke hade rätt i vårt bedömande den gången. Men utvecklingen sedan dess har bestyrkt — i mycket högre grad

Ang. rösträtt vid val av vägstämmoombud. (Forts.)

t. o. m., än vi räknade med — huru rätt vi hade. Det är icke bara denna principiella orättvisa, som den föregående ärade talaren berörde, och som jag för mitt vidkommande kan till väsentlig del understryka, utan därtill hava framkommit en hel rad verkligt praktiska olägenheter av den art, att dessa i och för sig vore tillräckliga för att motivera, att man nu upphävd de mycket besynnerliga bestämmelser, som kommo till i samband med den nya väglagen. Jag vill för mitt vidkommande säga, att nog är det underligt, att man vill ha en intresserösträtt, där man gått ifrån intressebeskattningen. Jag skulle förstätt hela denna tankegång, som besjalar de borgerliga partierna, om man hade vidhållit den gamla intressebeskattningen. Men så har man icke gjort, utan man har rättat till den på sådant sätt, att den väsentligen är upphävd. Men till detta kommer, herr talman, att på intet område träder staten till med så stora bidrag, som då det gäller vägväsendet. 75 % är det så att säga normala som bidrag från staten, men det går under särskilda förhållanden upp till 80 eller 85 %. Och där A. K. står för vägarbetet har man, om jag icke misstar mig, varit uppe i 95 och en gång t. o. m. 97 % i bidrag. Under sådana förhållanden bortfaller ju i högre grad än då det gäller annan kommunal förvaltning grunden för intresserösträtten. Någon principiell grund att stå på har man sålunda icke på de borgerligas sida.

Men därtill kommer, att man icke nöjt sig med alla de streck, som finnas, då det gäller den kommunala rösträtten, utan har utvidgat dem på ett sätt, som gör, att man skapat verklig orättvisa. Genom bestämmelsen om fulljord skattebetalning under de tre senaste åren falla sålunda bort, icke bara en massa oförvitliga medborgare, som kanske inom kort tid få — antingen frivilligt eller på indrivningsvägen — betala dessa skatter, utan dessutom alla de medborgare, som kanske av ren glömska försummat att betala sin skatt och därigenom mista rösträtten. Det har visat sig vara rätt intressant att gå igenom röstlängderna ute i olika väghållningsdistrikt. Man har därvid funnit, hurusom t. o. m. borgerliga kommunalstämmeordförande — genom ett förbiseende helt enkelt — varit berövade sin rösträtt. Man kan finna massor av intressanta ting, då man gör en liten undersökning i röstlängderna. Men till detta komma även praktiska olägenheter av annan art. Om man skall göra upp en särskild röstlängd, som ur andra synpunkter icke är motiverad, enbart för detta, så måste man också sammankalla dessa besynnerliga stämmor, som i de stora kommunerna knappast låta sig tekniskt ordnas. Man har t. o. m. sett, huru man tvingats till uppgörelse, därför att icke bara lokalerna varit fyllda av folk utan även platsen utanför till trängsel fylld. Detta kallar man demokrati. Jag måste säga, att det är en parodi på demokrati. Det är kanske möjligt, att man genom valkretsindelning kan komma till rätta med detta problem, men det blir efter mycket besynnerliga och besvärliga linjer. Det finns väl ingen anledning att vidhålla denna besynnerlighet endast beträffande vägväsendet, då man i övrigt har sluppit ifrån det.

De borgerliga erkänna även själva, att man på visst sätt misstagit sig i 1934 års väglagsutskott. I ett betänkande från konstitutionsutskottet, som återfinnes i samma häfte som det förevarande, hava de borgerliga gått med på bifall till motioner angående utredning av arrendatorernas rösträtt. Vi ha icke ansett oss böra motsätta oss en sådan utredning. Vi känna ju alla läget här, vilket gör, att jag kan försöka fatta mig ganska kort. Mig veterligt finns det för närvarande ingen möjlighet att vinna några sympatier för vår åsikt bland de borgerliga partierna. Men om vi också icke kunna vinna full rättvisa, så ha vi rasande svårt att motsätta oss att skapa rättvisa för en grupp. Jag tillåter mig dock, herr talman, säga, att efter de linjer, varpå man på den borgerliga sidan är inne för att lösa arrendatorernas rösträttsfråga.

Ang. rösträtt vid val av vägstämmoombud. (Forts.)
kommer man att kapitalt misslyckas. Ty då man från den borgerliga sidan i sina motioner framhåller, att man skulle kunna ordna rösträtten på det sättet, att man gör den beroende av ett civilrättsligt förfarande mellan jordägaren och arrendatorn, så är man inne på en felaktig linje. Vill man icke välja den enkla väg att ordna upp arrendatorernas rösträttsförhållanden, som kan beträdas genom ett accepterande av de rena och klara linjerna i den reservation, som är vidfogad det här föreliggande betänkandet, så kan man icke komma till någon tillfredsställande lösning. Det rör sig dock tydligen sakta men säkert framåt. Herrarna hava upptäckt arrendatorerna men ännu icke upptäckt de andra människorna på andra sidan. Men då ni kommit underfund med att det icke går att ordna för arrendatorerna på något annat sätt, så kan det hända, att samvetet vaknar och ni få intresse även för andra medborgargrupper, särskilt som man i förevarande fall icke velat hänvisa enbart till en medborgargrupp utan påstår sig äga underlag från samtliga de olika medborgargrupperna i landet.

Jag anser, herr talman, att jag med det nu anförda tillräckligt har motiverat reservanternas ståndpunkt, vilken är densamma som den, som intogs av regeringen 1934 och av de socialdemokratiska utskottsledamöterna samma år. Jag kan i så måtto instämma med den föregående ärade talaren, att jag mycket väl vet, att det icke blir bifall till reservationen i dag, men saken rör sig dock framåt. Och när man har missat beträffande utredningen om arrendatorernas rösträtt, få vi väl ånyo göra en framställning. Jag beklagar emellertid, att man icke i samma utlåtande behandlat såväl motionerna rörande arrendatorernas rösträtt som de motioner, som behandlats i föreliggande utlåtande, då det ju i båda fallen är fråga om samma sak.

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Andersson* i Höör, *Paulsen*, *Andersson* i Munkaljungby, *Elmroth*, *Björk* i Tryde, *Holm*, *Karlsson* i Munkedal, *Nordström* i Torsby, *Gustavson* i Västerås, *Andersson* i Surahammar, *Persson* i Undersvik, *Ericsson* i Sörsjön och *Englund*.

§ 23.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 210, angående rätt för förra timplärlarinnan *Rakel Vilhelmina Elisabet* (*Lisa*) *Nordström* att för tilläggspension tillgodoräkna viss tjänstgöring;
nr 214, med förslag till inkomst- och utgiftsstat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1936/1937 m. m.;
nr 215, angående anslag till fortlöpande konjunkturundersökningar;
nr 216, angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader; och
nr 217, angående upphävande av § 29 mom. 1 och § 38 reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 24.

Fortsattes föredragningen av konstitutionsutskottets utlåtade nr 21; och yttrade därvid:

Herr Lindmark: Herr talman! Det kan synas föga nödvändigt att ingå på ett resonemang gentemot de talare, som här strax förut yttrat sig, eller angående reservationen överhuvud i betraktande av, att detta ärende så sent som

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоobud. (Forts.)

1934 grundligt genomdiskuterades här i kammaren. Det är knappast möjligt att här komma med några nya synpunkter, som på något sätt kunna influera på ställningstagandet. Herr Fast har ju också redan förklarat, att han icke tror på möjligheten att komma till ett resultat i enlighet med reservationen.

Emellertid skall jag be att få säga några ord med anledning av herr Karlssons i Grängesberg och herr Fasts yttranden. Herr Karlsson i Grängesberg finner, att ställningstagandet hos utskottets borgerliga majoritet innebär en hänsynslös orättvisa, och att det finns en utomordentligt stor grupp av medborgare, hedervärda och praktiga människor, som betala sin skatt, men som blivit berövade rösträtt. Och han kom slutligen över till arrendatorernas ställning, som han fann beklaglig och orättvis. Herr Fast berörde även frågan om arrendatorerna. Jag vill först och främst i fråga om arrendatorerna säga, att utskottet har beaktat det anspråk, som arrendatorerna kunna göra gällande, att vid kommunalstämma, där val av vägstämмоobud förrättas, hava rösträtt. I det avseendet vill jag hänvisa till nästa utskottsutlåtande, nr 22, i vilket föreslås en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i ärendet. Med anledning därav kunna vi helt och hållet utesluta frågan om arrendatorernas rösträtt från denna debatt.

Men när det gäller herr Karlssons i Grängesberg av herr Fast understödda uppfattning om det hänsynslösa i utskottsmajoritetens ställningstagande, och då herr Fast talade om att han skulle förstått detta ställningstagande, om det hade varit grundat på intresseprincipen, när det gäller rösträtt, men icke nu, då det icke föreligger någon graderad skatteskala utan var och en, oavsett huru stor vägskatt han betalar, blott har en röst, så vill jag säga, att en princip verkligen föreligger. Och den principen grundar sig därpå, att vi anse, att det skall vara ett bestämt och klart förhållande mellan skatteplikt och rösträtt. Nu är denna princip i lagen om vägdistrikt uppbyggd på sådant sätt, att skyldigheten att betala vägskatt skall vara åtföljd av rätten att välja vägstämмоobud på kommunalstämma. Man kan vända på uttrycket och säga, att rätten att välja vägstämмоobud är en följd av fullgjord skyldighet att betala vägskatt. Det är en fullt genomtänkt princip, som härvidlag kommer till uttryck, och det är nog taget en princip, som rätteligen borde vara tillämpad på alla övriga områden, att om man skall vara med och bestämma om en skatts storlek, så skall man också själv vara betalare av skatten. Vår inställning till denna fråga grundar sig just på denna princip. Vill man nu ändra grunderna för rösträttens utövande på sätt, som reservanterna föreslå, torde det bli nödvändigt att även taga bort treskatteskronorsgränsen, som vi nu ha i vägdistriktslagen. Det är som känt så, att endast de, som ha att utgöra vägskatt för en inkomst överstigande tre skatteskronor, skola vara skyldiga betala vägskatt. Vi få lov att slopa denna gräns, om det i stället skall bli den allmänna kommunala rösträtten, som skall ligga till grund.

Jag skall peka på en konstighet, som skulle följa med ett införande av vad reservanterna här föreslå. Det innebär, att en del av ombuden komme att väljas av kommunalfullmäktige, under det att i en hel del andra kommuner vägstämмоobuden komme att väljas direkt på kommunalstämmorna. Då finge vi den märkvärdigheten, att en del vägstämмоobud bleve valda genom omedelbara val, andra åter genom medelbara. Även detta är en sak, som är minst lika märklig som de omständigheter, som här framhöllos av herrar Fast och Karlsson i Grängesberg.

Som jag tidigare nämnt, torde vi knappast genom att upprepa alla de argument, som kunna finnas för det ena eller det andra ställningstagandet, här i dag vinna något resultat. Vi kunna endast konstatera den principiella motsatsinställning, som föreligger på detta område.

Ang. rösträtt vid val av vägstämmoombud. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, d. v. s. avslag på föreliggande motioner.

Herr **Gustavson** i Västerås: Herr talman! Det hade otvivelaktigt varit till fördel för hela denna frågas behandling, om utskottet i ett sammanhang hade upptagit till prövning dessa båda ärenden, som nu behandlats i två särskilda utlåtanden, nr 21 och nr 22. Den egendomligheten hade man i varje fall då sluppit, att utskottet behövt göra sig skyldigt till den uppenbara tvetalan, som det nu får lov att göra i dessa utlåtanden, som ändå förekomma omedelbart efter varandra. Jag vill fästa uppmärksamheten därpå, att ett av huvudskälen till att utskottet icke går in på någon realprövning av motionerna i utlåtandet nr 21 är det, att man så nyligen som 1934 har fastställt dessa rösträttsgrunder, varför man icke anser det vara skäl att redan nu på nytt upptaga denna fråga till behandling. Men i nästa utlåtande, nr 22, är utskottet så gott som enigt därom, att man kan riva upp hela denna fråga till ny behandling igen utan hänsyn till vad utskottet sagt i utlåtandet nr 21. Ty det kan väl ändå ingen inbilla folk, att man skall kunna ordna arrendatorernas rösträttsfråga, utan att hela frågan om vägrösträtten kommer upp till behandling. Huru skulle man eljest förfara? Skall man lagfara alla arrendekontrakt eller ha något slags registrering av dem, eller tror man, att 100,000 arrendatorer skola gå till häradsskrivarna eller ordförandena i valnämnderna och visa sina arrendekontrakt för att få uttrönt, om det är arrendatorn eller jordägaren, som betalar vägs-katten? Är det någonting sådant, som föresvävar utskottsmajoriteten, så måste man säga, att det icke ligger något allvar i utskottets strävan att ge arrendatorerna rösträtt, ty det skulle säkert leda till att endast några få procent av arrendatorerna komme att bevaka sin rätt genom att uppvisa sina kontrakt. Utskottet synes ju vara enigt därom, att med de enkla bestämmelser, som man under vägfyrktalslängdernas tid rörde sig, kan man icke längre ordna denna sak.

Men det är egentligen för att framhålla några andra synpunkter, som jag har begärt ordet. När 1934 års riksdag fattade dessa beslut angående vägrösträtten, så voro ju alla de olägenheter, som nu åstadkomma oro i lägret, fullt kända och klarlagda. Trots detta beslöt riksdagsmajoriteten att konstruera rösträtten på det sätt, som den nu är lagfäst. Man hoppades väl, förmodar jag, att både arrendatorer och andra, som blivit utan rösträtt, skulle lugna sig. Det hava de uppenbarligen icke gjort, utan nu är oron i lägret större, än den någonsin varit. Nu har man upptäckt, att man blivit lurad t. o. m. av sina egna, och det är av den anledningen, som man nu från jordbrukarhåll försöker att få en ändring till stånd, som åtminstone skenbart skulle tvätta bort de värsta skönhetsfläckarna i 1934 års väglag. Huru ha då dessa verkat? Det är självklart, att det är intresset att åstadkomma en rättvis avvägning av olika medborgargrupperns rösträtt vid vägstämmorna, som bör vara vägledande. Huru har lagen i detta avseende verkat? Jo, i rena jordbrukssocknar är det väl allttjämt jordbrukarna, som få majoritet, hur man än konstruerar rösträtten. Och i rena industrisocknar blir det industriarbetarna, som få det avgörande inflytandet, såvida man icke skapar alltför orimliga rösträttsbestämmelser. Genom dessa rösträttsbestämmelser åstadkoms i detta fall överhuvud taget en tendens att skärpa motsättningarna eller rättare sagt att få dem att slå över och göra, att de som redan förut voro starkast blevo ännu starkare. Men i socknar med blandad befolkning, där man har både industri- och jordbruksbefolkning, ha dessa rösträttsbestämmelser gått fram som en farsot över jordbruksbefolkningens röster. Jag har ett alldeles särskilt gott exempel från en av de största socknarna i mitt eget län, där arbetarpartiet vid

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоombud. (Forts.)

ett vanligt kommunalval aldrig har lyckats komma upp till mer än $\frac{2}{3}$ av rösterna och mandatet, men sedan dessa rösträttsbestämmelser konstruerats, betydde det, att det borgerliga inflytandet sopades fullständigt bort ur kommunen — det förvandlades till ingenting. Och det är ju ganska förklarligt, om man har aldrig så litet eftertanke, då man resonerar om dessa ting. För det första förlorade arrendatorerna sina röster; för det andra försvann rösträtten för böndernas alla vuxna hemmavarande barn, som hade haft rösträtt, därest den kommunala rösträttsbestämmelsen fått gälla. Däremot behöllo i regel industriarbetarna vuxna barn, som själva hade inkomster, sin rösträtt, då deras inkomster i regel räckte till för att skaffa dem vägs katt och därmed också rösträtt på vägstämman. Följden blev, att de borgerligas inflytande i den kommunen sjönk från normalt $\frac{1}{3}$ till ungefär $\frac{1}{5}$. Och på det sättet har det gått i socken efter socken.

Det förefaller, som om vi från våra utgångspunkter i varje fall icke skulle ha några partipolitiska anledningar att klaga över detta, men vi tro nu icke på, att rösträttsbestämmelser, som äro så konstruerade, att de i längden ändock komma att verka orättvist, böra bli bestående. Det bör väl ändock vara ett intresse för riksdagen att ordna även denna angelägenhet på sådant sätt, att medborgarna här i landet känna sig någorlunda rättvist behandlade, och att möjligheter skapas för ett gott samarbete, även när det gäller denna kommunala angelägenhet.

Utskottets ärade talesman har nu tagit upp några invändningar mot det resonemang, som förts från socialdemokratiskt håll i denna fråga. Jag skall icke upptaga tiden synnerligen länge, men jag vill bemöta ett par av dessa invändningar. Herr Lindmark anser det vara en olägenhet att, om man inför den kommunala rösträtten, komma en del av dessa val att bli medelbara och en del omedelbara. Med en sådan motivering skulle man kunna riva upp hela vår kommunallagstiftning, ty kommunala styrelser och nämnder måste ju i de socknar, där man har kommunalfullmäktige, tillsättas av kommunalfullmäktige, och i de socknar, där man har stämmorna kvar, måste de alltjämt väljas av stämman. Det kan omöjligt vara något skäl. Skulle det vara något skäl, vore hela vår kommunallagstiftning oduglig, och den skulle då med det första behöva reformeras.

När det slutligen gäller sammanhanget mellan skatteplikt och rösträtt, är det oförklarligt, att man icke har kunnat i denna punkt se, huru haltande och innehållslöst hela detta resonemang är. Icke är det de som betala vägs katt, vilka betala större delen av kostnaderna för vägväsendet. Det är tvärtom de som betala bilskatten, men de ha icke alls några garantier för att få rösta på vägstämman. Eller är det så, att dessa pengar till vägväsendet, som komma in genom vägs katten, äro av någon särskild beskaffenhet? Äro de kronorna värdefullare än de som betalas genom bilskatten, eftersom det skall tillmätas dem en särskild betydelse, när man skall utmäta vägrösträtt åt svenska folket.

Jag tror, herr talman, att alla de skäl, som kunna anföras emot ett bifall till reservationen, äro ungefär lika innehållslösa som dessa två av utskottets ärade talesman anförda skäl. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson i Höör: Herr talman! Jag har visserligen förut instämt i herr Fast's yttrande, och jag skall därför icke bli långvarig. Jag skall endast be att få ställa ett par frågor till herr Lindmark som talesman för utskottsmajoriteten. Den första frågan gäller: anser herr Lindmark och hans meningsfränder, att det är rättvist att t. ex. en person, som betalat sin vägs katt 1932 och 1933 men som genom arbetslöshet eller sjukdom varit oförmögen att betala

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоobud. (Forts.)

samma skatt 1934, därigenom skall uteslutas från rösträtt, då det gäller att välja vägstämмоobud? Den resterande skatten för 1934 är han icke fri från; han får troligen betala den år 1935, men först efter det röstlängden är uppsatt och justerad. Således får han icke rösta därför att han försummat sig, därför att han icke haft pengar i tid att kunna klara skatten. Är det verkligen enligt herr Lindmarks åsikt rättvist att handla på det sättet?

Den andra frågan är denna. Vi tänka oss en lantarbetare, vars lön ju i regel går upp till 1,200 kronor om året, när man räknar tillsammans förmånerna in natura och kontant. Han är gift, har hustru och ett barn. Han får då i avdrag 340 kronor för sig själv, 160 kronor för hustru och barn, tillsammans 320. Det blir tillhopa 660 kronor. Drag detta från 1,200, så återstår ett belopp av 540 kronor, men så kommer bankningen till, således blir det hälften av 540 eller 270 kronor. Han får inga tre skattekröner och blir således icke uppförd till vägskatt, men denne person betalar kommunalskatt på sina 270 kronor, han betalar landstingsskatt. Är det rättfärdigt att säga, att denne man, som betalar kommunal- och landstingsskatt och har rösträtt t. o. m. på landstingsman, skall uteslutas från rösträtt till följd av att det fattas honom 30 kronor för att komma upp i tre skattekröner? Jag skall be att få svar på dessa frågor för att därigenom få höra herr Lindmarks och hans meningsfränders mening.

Herr Lundqvist: Herr talman! För ett par veckor sedan behandlade vi här i kammaren en motion väckt från kommunistiskt håll. I den motionen föreslogs en ändring i en lag, som riksdagen antog i föl. Om jag icke minns alldeles fel beträffande uttryckssättet, stämplades denna motion från socialdemokratiskt håll som ren okynnesmotion. Jag skall, herr talman, icke använda samma uttryck beträffande de motioner, som vi nu behandla, men ett visst släktycke måste det väl ändock finnas mellan dem, och nog måste jag säga, att det är litet förvånande och också litet skämtsamt att höra herr Fast vid behandling av konstitutionsutskottets utlåtande nr 20 stå upp här och varna för att redan året efter göra en ändring i väglagen och sedan under följande nr 21 själv yrka en annan och mycket längre gående ändring i samma väglag. Såvitt jag kan förstå, och däri har jag också blivit styrkt av den nu förda debatten, ha inga som helst nya skäl blivit anförda, vare sig av motionärerna eller reservanterna eller här av dem, som deltagit i debatten.

Det enda nya är faktiskt arrendatorerna, som finnas omnämnda även i en av de motioner, som nu föreligga, men de behandlas närmare i nästa ärende.

När man här emellertid från reservanternas sida säger, att vi ha sett ensidigt på denna fråga och endast velat ge rättvisa åt dessa arrendatorer, vill jag säga, att då vi tagit denna gruppns intressen i betraktande, har det skett därför, att här ligga förhållandena alldeles särskilt till, i så måtto nämligen, att dessa jordarrendatorer *faktiskt betala vägskatt* men ändock icke få rösta. Det är alltså något helt annat än som gäller alla dessa andra, som vi nu syssla med.

Reservanterna säga, att de skäl, som anförts i motionerna för en ändring, finna de bärande. Det är möjligt, att man kan anse det, men jag vill bara konstatera, att precis samma skäl anfördes 1934. De vägdes här då i riksdagen, och de befunnos icke tillräckligt bärande, utan ansågos tvärtom väga för lätt och detta av samma majoritet som ju ännu sitter i riksdagen. Såvitt jag kan se, har sedan dess ingenting inträffat, som skulle kunna motivera en ändrad ståndpunkt i dag. Visserligen säger herr Fast i sitt anförande, att allt som inträffat efter 1934 har visat, att han och hans meningsfränder haft rätt och att riksdagsmajoriteten hade fel, men den bevisföring, som herr Fast be-
gagnade sig av, var nog litet för svag för att kunna verka fullt övertygande.

Ang. rösträtt vid val av vägstämmoombud. (Forts.)

Jag tror, att det återstår åtskilligt i bevisföringen, innan herr Fast kan vinna sitt mål. Man säger, att många även oförvitliga medborgare fallit för detta skattestreck. Det var säkerligen känt även 1934, och jag vet mycket, mycket väl, att det även finns många oförvitliga medborgare inom det parti, jag har glädjen tillhöra, som fallit på detta, icke minst, som herr Fast sade, på grund av ren glömska, men det får vara deras egen sak. Jag tycker för min del, att skattebetalning hör till sådana plikter, som man bör hålla i minnet så pass mycket att de icke glömmas bort. Så har emellertid också talats om att hela valapparaten skulle kunna bli betydligt enklare, ifall man ginge in för att låta kommunalfullmäktige, där de finnas, välja dessa vägstämmoombud. Och den saken är nog odiskutabel, herr talman, det vill jag icke alls bestrida. Men man har i alla fall icke kunnat påvisa, att den ordning, som nu gäller, är behäftad med sådana svårigheter, att man av den anledningen måste tänka sig en ändring. Jag hör själv hemma i en ganska stor kommun, var själv valförrättare vid de vägstämmoval, som företogs i december månad, och det gick alldeles utmärkt bra, därför att vi hade i förväg ordnat det hela, så att man kunde välja vid flera urnor o. s. v. Nog går det således, om man i förväg vill söka åstadkomma en god lösning.

Men därutöver, herr talman, får det väl icke vara endast de rent tekniska förhållandena vid själva valtillfällena, som få vara utslagsgivande i en sådan fråga. Utan det viktigaste och det enda väsentliga är, såvitt jag förstår, att rösträttsgrunderna äro så tillfredsställande som möjligt, och det är väl på den punkten till syvende och sist, som meningarna här gå mest isär. Jag hör fortfarande till dem, som förmena, att den lösning, som åstadkoms 1934, i varje fall är vida bättre än den, som reservanterna i år rekommendera. Den är enligt mitt förmenande icke idealisk, men den är, såvitt jag förstår, den bästa som under nuvarande förhållanden står att vinna, och därför har jag för min del ingen anledning att ändra ståndpunkt från 1934.

Herr Gustavson i Västerås sade i sitt anförande mycket överlägset, att icke är det de, som betala vägskatten, vilka betala hela vägkostnaderna. Nej, det veta vi väl, att det finns många andra som bidraga, och att det till väsentlig del är bilskattemedlen som här få träda till. Men jag tycker för min del — jag vet icke om herr Gustavson i Västerås har en annan erfarenhet — att trots de rikt flödande bilskattemedlen är sannerligen vägskattetungan för dem, som betala vägskatt, alldeles tillräckligt kännbar ändå, och alldeles tillräckligt kännbar för att motivera, att all nödig sparsamhet iakttages. Jag menar, att det finns nog alltjämt fullgoda skäl för den ståndpunkt, som majoriteten intog 1934.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fast: Herr talman! Jag vill säga herr Lundqvist, att om min bevisföring var svag, vilket mycket väl är möjligt — jag har icke gjort anspråk på annat, då jag sökte att fatta mig kort — så försökte herr Lundqvist sig icke på någon bevisföring alls för sin ståndpunkt. Det är ju en smaksak vad man finner vara bäst. När emellertid herr Lundqvist beskyllde mig för inkonsekvens, så är detta ett påstående, som faller tillbaka på honom själv. Först ville han nämligen nästan ställa den föreliggande motionen i klass med en okynnesmotion, därför att den skulle ha kommit till så här snabbt efter det man hade fattat beslut i riksdagen; men, herr Lundqvist, i ett utlåtande litet längre fram i detta häfte ha de borgerliga själva slagit undan benen för en sådan bevisföring. Dessutom ha vi redan förut i dag behandlat ett ärende, där vi gått direkt på lagändring, och den ståndpunkt, som jag då

Ang. rösträtt vid val av vägstämmoombud. (Forts.)

hävdade, att icke gå på lagändring utan att tvingande skäl föreligga, stämmer med den uppfattning jag intar i denna fråga. Herr Lundqvist, vi ha icke gått på en direkt lagändring denna gång, utan jag sade, att det kommer att visa sig inom ett eller annat år sådana bristfälligheter i den nuvarande väglagen, som göra, att det blir nödvändigt med en saklig och formell översyn av väglagen. Därför är det ingen inkonsekvens utan stämmer utomordentligt väl med den uppfattning, som jag givit till känna i mitt tidigare anförande. Det är endast detta, herr talman, jag velat konstatera.

Herr Lindmark: Herr talman! Herr Gustavson i Västerås hade en del anmärkningar att göra bl. a. över de borgerligas inställning i fråga om arrendatorerna och ansåg, att de borgerliga förordade att frågan om rösträtten för dessa skall utredas enligt utskottets utlåtande nr 22. Jag har redan sagt, att här föreligger ett problem som bör lösas, och att vi med tanke på huru det för närvarande ligger till enligt gällande bestämmelser, måste erkänna, att det föreligger en orättvisa. Liksom det var möjligt att lösa detta problem 1927, då bestämmelser infördes i 1891 års väglag, som gävo dessa arrendatorer rätt att rösta på vägstämma, så skall det väl också nu visa sig möjligt att lösa det på lämpliga grunder och på ett sätt, som tillgodoser dessa arrendatorers krav. Men det är icke utskottets uppgift att framlägga förslag på vad sätt en sådan lösning skall ske, utan det hänvisar till en utredning, och det blir utredningens uppgift att klargöra sättet. Härmed torde vara nog sagt om den saken.

Herr Gustavson i Västerås påpekade ytterligare, att genom den rösträttsreform, som kom till stånd i samband med väglagens antagande 1934, har det resultatet uppstått, att de borgerligas antal av röstberättigade har minskats i en del socknar. Ja, det är kanske så. men det är nog sannolikt, att det är ganska olika i olika delar av landet. Men låt så vara, att vad herr Gustavson sade kunde gälla som ett generellt omdöme, så vill jag erinra om, att när vi 1934 gingo in för de nuvarande rösträttsbestämmelserna, hade vi icke någon tanke på några politiska fördelar genom åtgärden, utan vi byggde på den principen, att rösträtt skall var förbunden med skatteplikt, och det är detta, som är det avgörande.

Herr Gustavson i Västerås drog upp en parallell från det kommunala livet med anledning av mitt uttalande om att skulle man genomföra reservanternas förslag, skulle vi uppleva den egendomligheten, att vägstämmoombud inom samma vägdistrikt från vissa kommuner valdes genom medelbara val och från andra genom omedelbara. Han menar, att det icke är något anmärkningsvärt i detta. När det gäller kommunernas nämnder och kommittéer, förekommer just en sådan olikhet. Nej, herr Gustavson, det är icke så. I en kommunalnämnd t. ex. är icke en del av ledamöterna valda genom medelbara och en annan genom omedelbara val. Beträffande vägstämmorna skulle däremot inträffa, för den händelse reservanternas rösträttsbestämmelser skulle genomföras, det enligt min uppfattning egendomliga förhållandet, att i samma vägdistrikt och samma vägstämma en del grupper av vägstämmoombuden voro valda genom medelbara och en annan del genom omedelbara val. Man måste i det sammanhanget framställa frågan: Vilket vore mera värt att vara kommunalfullmäktigevalt eller kommunalstämmovalt ombud? Det går sålunda icke att draga en parallell mellan å ena sidan val av vägstämmoombud och å andra sidan val av kommunala kommittéer och nämnder.

I fortsättningen framhöll herr Gustavson, att en så stor procent av förväg-
arbeten nödiga medel åstadkommes genom statsbidrag, att därav skulle mo-

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоombud. (Forts.)

tiveras, att rösträtten borde vara allmän och utövas enligt samma grunder, som gälla för kommunala val. Numera utgöras emellertid bidragen från det allmännas sida, om man undantager den direkta vägskatten, av bilskattemedel. Bidrag av bilskattemedel kan icke jämföras med statsbidrag i vanlig mening. Det är visserligen den stora allmänheten, som betalar bilskattemedlen, men för automobilbeskattningen gälla icke samma grunder som för den direkta beskattningen i allmänhet.

Herr Andersson i Höör frågade, om jag kunde gilla, att en person, som år 1932 betalt vägskatt men på grund av arbetslöshet eller av annan dylik anledning icke förmått betala vägskatt år 1934, skulle sakna rösträtt. Härtill vill jag svara, att det kan tänkas fall, då en person, som utan eget förvållande ej kan betala skatt, bör få behålla sin rösträtt. Högern har uti en i år väckt motion beaktat denna synpunkt såvitt angår kommunalskatten. Högern menar, att det borde beredas ökad möjlighet att vid avkortning och avskrivning av kommunalskatt taga hänsyn till sociala förhållanden.

Herr Andersson i Höör frågade vidare: Är det riktigt, att en person, som har 1,200 kronors taxerad inkomst men på grund av högt orts- och familjeavdrag icke kommer upp till beskattningsbart belopp, skall sakna rösträtt? Vilket svar man vill lämna på den frågan beror ytterst på om man vill gå in för den princip, som jag talade om tidigare i dag och som jag för min del anser vara riktig, nämligen principen att med skatteplikt följer rösträtt. Den som icke har att betala vägskatt bör icke ha rösträtt vid val av vägstämмоombuden, vilka ytterst ha att bestämma om vägdistriktens utgifter.

Jag tror mig med det anförda ha besvarat de frågor och invändningar, som framstälts från olika håll.

Herr Gustavson i Västerås: Herr talman! Jag skall bara giva några korta repliker till herrar Lindmark och Lundqvist.

Herr Lindmark gjorde i sitt sista anförande gällande, att det ginge för sig att utreda frågan om arrendatorernas rösträtt utan att detta behöfve leda till att hela rösträttsfrågan rullades upp. Har herr Lindmark icke observerat, att utskottet ganska bestämt tagit avstånd från tanken på att lösa frågan om arrendatorernas rösträtt efter de enkla linjer, som man ansåg sig kunna göra det enligt 1891 års väglag? Utskottet anser, att man knappast kan lösa frågan på sådant sätt utan att man bör lösa den på nya vägar.

Herr Lindmark yttrade, att det icke vore hans och hans meningsfränders sak att anvisa dessa vägar. Jag förstår honom så innerligt väl, ty ingen torde kunna anvisa några sådana vägar, såvida man icke vill acceptera liknande regler, som gälla för den kommunala rösträtten. Den saken är så fullkomligt klar, att den icke påkallar någon utredning. Man är här i färd med att vägra att gå den enda framkomliga vägen för att sedan under höstens valrörelse giva arrendatorerna ett ben att gnaga på i förhoppning att de skola låta sig nöja med detta. Jag vill här slå fast, att detta är vad som håller på att ske.

Till herr Lundqvist skulle jag vilja säga, att hans syn på bilskattemedlens och vägskattens betydelse, när det gäller vägarna, förefaller mig något egen-domlig. Han tycks mena, att därför att det känns så tungt att betala vägskatten, skall denna skatt tillmätas en alldeles särskild betydelse. Jag har ju visserligen hört talas om, att man vid enklare idrottstävlingar brukar dela ut ett så kallat tröstpris till den, som trots att han gjort ett gott ar-

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоombud. (Forts.)

bete, kommer sist i mål, men inte kunde jag tänka mig, att man skulle kunna konstruera rösträtten efter detta enkla schema.

Jag förmodar emellertid, att den synpunkt, som herr Lundqvist sålunda anlagt på denna sak, är i stil med de synpunkter, som hans parti ofta brukar anlägga på rösträttsfrågor.

Herr Lundqvist: Herr talman! Endast ett par ord! Herr Fast erkände, att han måhända brustit i bevisföringen, men han förmenade, att jag i min tur misslyckats så mycket värre i det avseendet. Jag skall gärna ge honom rätt i detta, men jag ber, herr talman, att såsom förmildrande omständighet få framhålla, att jag i mitt anförande påpekade, att reservanterna icke kommit med ett enda nytt skäl vare sig i reservationen eller under diskussionen här i kammaren, och att sålunda från vår sida några motskäl icke behövde anföras. De skäl, som reservanterna här kommit med, framfördes nämligen redan 1934, då de vägdes men befunnos vara för lätta. Jag medger sålunda, att herr Fasts beskyllning är riktig, men såvitt jag förstår träffar udden i beskyllningen icke mig.

Trots herr Fasts förebräelse skall jag ändock avstå från att trötta kammaren med att upprepa alla de skäl, som vi anförde 1934, trots att man nu från reservanternas och motionärernas sida till mycket stor del kört fram med precis samma artilleri som 1934.

Till den siste ärade talaren, som med sådan tvärsäkerhet gjorde gällande, att det icke skulle vara möjligt att med den ståndpunkt, utskottet intagit, kunna tillgodose de önskemål, som vi komma till i det följande utskottsutlåtandet och som gälla arrendatorernas rösträtt, vill jag säga, att jag känner mig litet förvånad över det anspråk på sakkunskap, som han i det avseendet här lagt i dagen. Jag vill för min del icke alls göra anspråk på att helt och fullt kunna bedöma ifrågavarande spörsmål, men inom konstitutionsutskottet, där det dock sitter många kloka män från olika partier — icke minst från herr Gustavsons i Västerås eget parti — har man tydligen haft en annan uppfattning, eftersom man enhälligt funnit sig böra hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära en utredning i ifrågavarande syfte. Jag kan icke tänka mig, att man skulle ha gått med på kravet på en skrivelse till Kungl. Maj:t, därest man liksom nu herr Gustavson i Västerås varit på det klara med, att det icke fanns »någon möjlighet i världen» att åstadkomma rättvisa i här ifrågavarande avseende, såvida man icke sloge in på herr Gustavsons av utskottet avvisade linje.

Sedan vill jag säga, att om man på frågan om rösträtt vid vägstämma anlägger enbart de synpunkter på vägskattebördan och vägskatteplikens fullgörande som herr Gustavson i Västerås gjorde i sitt sista anförande, då han talade om sådana där tröstpris, som utdelas vid idrottstävlingar, ja, då tror jag, att denna diskussion kommit in på banor, som äro frågan som sådan ovidkommande. Då tror jag också, herr talman, att det kan vara på tiden att sätta punkt för diskussionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till motionen II:33; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Fast, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Ang. rösträtt vid val av vägstämмоombud. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid berörda utlåtande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 88 ja och 89 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 25.

Herr *Werner* i Hultsfred avlämnade en av honom och herr *Johansson* i Krogstorp undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 118, angående reglering av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten.

Denna motion, som erhöi ordningsnumret 639, bordlades.

§ 26.

Herr **Hassler**, som nu på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Upp- *Interpellation.* täckten av de förskingringar, som gjorts av bankiren G. Palm med firma Bankirfirman G. Palm & C:o, har aktualiserat en fråga om reform av vår lagstiftning, vilken fråga även tidigare uppmärksammats. Palm och hans firma hava från kunder emottagit avsevärda belopp för att för kundernas räkning verkställa inköp och försäljning å utländska börser, huvudsakligen i Amerika. De medel, som av Palm och hans firma emottagits, hava använts för andra ändamål än kunderna avsett, såvitt man hittills kan bedöma huvudsakligen för spekulation för Palms egen räkning.

Lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet reglerar noggrant handeln med aktier och obligationer. Enligt 1 § denna lag förstås med fondkommissionsrörelse yrkesmässigt idkad verksamhet, som avser köp och försäljning i kommission av aktier, banklotter och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer. I 2 § stadgas, att ej må någon idka fondkommissionsrörelse utan att äga vederbörligt tillstånd därtill. Sådant tillstånd meddelas beträffande banker av Konungen men eljest av bank- och fondinspektionen. Bank- och fondinspektionen utövar noggrann tillsyn över dem, som erhållit nämnt tillstånd.

Hur är det då möjligt, kan man fråga sig, att förskingringarna ägt rum? Jo, lagen reglerar blott köp och försäljning i *kommission*, varmed förstås köp och försäljning för annans räkning men i eget namn. Däremot är handel i eget namn och för egen räkning ävensom handel i annans namn icke underkastad bestämmelserna i lagen om fondkommissionsrörelse.

Vad Palm beträffar synes han hava valt sistnämnda utväg. Han har för sina svenska kunders räkning förmedlat affärer huvudsakligen på New York-

Interpellation. (Forts.)

börsen och därvid upprättat köpeavtal direkt mellan den svenske kunden och en köpare eller säljare i New York.

Vad beträffar affärer, som göras i eget namn och för egen räkning torde det ej vara lämpligt att underkasta dessa affärer särskild kontroll. Där- emot synes det böra utredas, om ej all yrkesmässigt idkad verksamhet, som avser köp och försäljning av aktier, banklotter och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer och som ej sker för egen räkning bör vara underkastad bestämmelserna i lagen om fondkommissionsrörelse och fondbörsverk- samhet.

En annan av de orsaker, varför allmänheten i så stor utsträckning låtit för- leda sig att placera medel hos Palm har givetvis varit den möjlighet, som gäl- lande lag givit Palm att kalla sin firma för bankirfirma och att driva en om- fattande reklam för denna bankirfirma och dess rörelse.

Förbud finnes i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse stadgat för annan än Sveriges riksbank, bankaktiebolag, postsparbanken, sparbank, järnkontoret och Sveriges allmänna hypoteksbank att i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelse använda ordet bank.

Att i firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelse använda ordet bankir är däremot icke förbehållet dem, som av bank- och fondinspektionen erhållit tillstånd att idka fondkommissionsrörelse och stå under bank- och fondinspek- tionens kontroll.

Den kommitté, som år 1907 erhöll i uppdrag att utarbета förslag till änd- ringar i lagstiftningen angående solidariska bankbolag och bankaktiebolag an- förde bl. a.:

»Den år 1901 tillsatta bankkommittén erinrade i sitt den 4 februari 1902 av- givna betänkande, hurusom åtskilliga penninginrättningar, vilka ej lydte un- der banklagarna, särskilt s. k. folkbanker, dreve sin rörelse här i landet under benämningen bank, varigenom allmänheten bibragtes den oriktiga föreställ- ningen, att dessa anstalter vore, liksom de verkliga bankerna, underkastade bankinspektionens kontroll. För att undanröja en sådan uppfattning, vari- genom ett förtroende, som i många fall kunde vara oförtjänt, komme dylika anstalter till del, och på det att även den benämning, varunder bankverksam- het bedreves, måtte bliva avgörande för tillämpning av en lag angående soli- dariska bankbolag, hemställde nämnda bankkommitté, att alla de enskilda företaget, som under benämningen bank bedreves bankverksamhet under solida- risk ansvarighet, skulle underkastas sagda lag. I överensstämmelse med detta kommitténs förslag är i 10 § lagen angående solidariska bankbolag den 18 sep- tember 1903 intaget förbud för enskild man eller annan enskild penninginrätt- ning än bolag, varom i samma lag förmäles, samt sparbank och bankaktiebolag att i sin firma använda ordet bank.

Till följd av denna lagbestämmelse, åt vilken gavs retroaktiv verkan, hava de förutvarande solidariska folkbanker, vilka icke inordnat sig under bank- lagstiftningen eller övertagits av därunder lydande bankbolag, ändrat firma, så att de nu benämnas kreditbolag, kreditkassa, sparkassa eller dylikt.»

Utän tvivel är det också så, att allmänheten får den oriktiga föreställ- ningen, att de anstalter, som kalla sig bankirfirmor, bankiraktiebolag o. d. äro ställda under bank- och fondinspektionens kontroll. Jag vill blott erinra att ett så »officiellt» verk som Sveriges Handelskalender i fackregistret under rubriken »Bankirer och låneförmedlingsfirmor» upptager firmor, som stå un- der bank- och fondinspektionens kontroll såväl som andra firmor. Ingen som helst skillnad göres där mellan kontrollerade firmor och andra.

På grund av vad sålunda anförts anhåller jag att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Interpellation. (Forts.)

Har herr statsrådet för avsikt att med anledning av ovan anmärkta förhållanden till behandling upptaga frågan om sådan ändring i gällande lagstiftning, att större trygghet beredes allmänheten i fråga om handeln med aktier, obligationer och liknande värdepapper?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 27.

Härefter lämnades på begäran ordet till herr **Linnér**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att motionstiden i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 167, angående försöksverksamheten på jordbrukets område m. m., må utsträckas till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 11 mars.

Kl. 7 e. m.

I anledning därav att den i § 54 riksdagsordningen föreskrivna tiden för avlämnande av propositioner med denna dag utginge, voro kammarens ledamöter kallade att jämväl nu sammanträda.

§ 1.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 219, angående omläggning av skyddshemsverksamheten m. m.; och
nr 221, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till tecknande av aktier i aktiebolaget Aerotransport; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall;

från första lagutskottet:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Schweiz den 15 januari 1936 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m.; och

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående biträden åt ärkebiskopen; samt

från riksdagens kansli, nr 76, angående redogörelse i Kungl. Maj:ts berättelser till riksdagen om vad i rikets styrelse sig tilldragit för direktiven för av kommittéer och sakkunniga bedrivna utredningar.

§ 3.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 44, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till vissa fristående sjukkassor;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående posthusbyggnad å Kungsholmen i Stockholm; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner; samt

första lagutskottets memorial, nr 21, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skuldebrev m. m.

§ 4.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Leo* propositionerna:

nr 161, med förslag till förordning angående yrkesmässig trafik med automobil;

nr 162, angående medel till vägtrafikmyndighetens verksamhet under budgetåret 1936/1937;

nr 212, angående försäljning av den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr 20 i kvarteret Jungfrun i Stockholm;

nr 213, med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga; och nr 220, angående försäljning till Växjö—Åseda—Hultsfreds järnvägsaktiebolag av Östra Värends järnväg; samt

av herr statsrådet *Wigforss* propositionen, nr 201, med förslag till allmänt familjepensionsreglemente m. m.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Herr **Johansson** i Krogstorp, som nu på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta utsträcka motionstiden till 20 dagar beträffande Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, angående skogsundervisningens omorganisation.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i nästföregående paragraf omförmälda beslut.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Rimforsa	under 5 dagar fr. o. m. den 12 mars,
› <i>Nilsson</i> i Steneberg	› 5 › › › 12 ›
› <i>Englund</i>	› 6 › › › 12 ›
› <i>Björling</i>	› 3 › › › 14 ›
› <i>Bengtsson</i> i Kullen	› 2 › › › 12 ›

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 16.

herr <i>Wallerius</i>	under	5 dagar	fr. o. m.	den 13 mars,	
› <i>Olsson</i> i Gävle	›	3	›	›	14 ›
› <i>Lindqvist</i>	›	4	›	›	14 ›
› <i>Eriksson</i> i Falun	›	2	›	›	14 ›
› <i>Borg</i>	›	2	›	›	12 ›
› <i>Gustafson</i> i Kasenberg	›	2	›	›	13 › och
› <i>Jansson</i>	›	4	›	›	12 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7.10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.